

**Ανώτατο Τεχνολογικό ίδρυμα Κρήτης
Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων**

**ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ**

ΙΟΥΝΙΟΣ 2005

**Οι σπουδαστές: Ζησιμοπούλου Ελένη
Μαρόλιας Δημήτριος**

Η επόπτρια καθηγήτρια: Γιαννουλίδου Παρασκευή

ΜΕΡΟΣ Ι-

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι ιστορικοί και πολιτισμικοί πόλοι, ο καθημερινός λαϊκός πολιτισμός, οι παραδοσιακοί οικισμοί, τα μνημειακά σύνολα, οι αρχαιολογικοί χώροι, τα ήθη και έθιμα κατά τόπους δρώμενα, η κρητική κουζίνα και ο λοιπός λαογραφικός πλούτος, αποτελούν έναν εξαιρετικής σημασίας πόρο για την Κρήτη, και κατ'επέκταση, και για το Νομό Λασιθίου.

Η προστασία και ανάδειξή τους προϋποθέτει την ανάληψη δράσεων που θα εξασφαλίζουν μακροπρόθεσμα με την αναλλοίωτη παρουσία τους την συνεισφορά τους στη διατήρηση της μοναδικότητας της ταυτότητας του Νομού Λασιθίου ως τουριστικού προορισμού και, κυρίως, στη συνέχιση της μακρόχρονης πολιτιστικής της πορείας, την οποία οφείλουμε να αφήσουμε αναλλοίωτη.

Το φυσικό περιβάλλον επίσης, αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για το νομό, δεδομένου ότι συνδυάζει εξαιρετικές ακτές με ορεινούς όγκους, αξιόλογα οικοσυστήματα και τοπία μοναδικής αισθητικής. Το έντονο αυτό ανάγλυφο και η ποικιλία του περιβάλλοντος διαφοροποιεί το Λασιθίι έναντι άλλων νησιωτικών προορισμών, δημιουργώντας έτσι προϋποθέσεις για την προσέλκυση διαφορετικών κατηγοριών επισκεπτών καθ'όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Για να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για το μέλλον του τουρισμού του Λασιθίου αξιολογήθηκαν τόσο η προσφορά, όσο και η ζήτηση. Στα πλαίσια ποσοτικής και ποιοτικής αξιολόγησης.

Κριτήρια υπήρξαν μεταξύ άλλων :

- Επάρκεια πόρων
- Καταλληλότητα τουριστικής υποδομής και ανωδομής
- Προσπελασιμότητα
- Φήμη – εικόνα τουριστικών περιοχών
- Κοινωνική και παραγωγική δομή
- Πρόσθετες δημόσιες και κοινωνικές προέκυψαν
- Επίπεδο της τουριστικής προσφοράς (κλίμακα)

Η σημερινή εικόνα των ειδικών τουριστικών υποδομών στο Λασιθί αφορούν:

Λιμένες Σκαφών Αναψυχής: Λειτουργεί ήδη η μαρίνα του Αγίου Νικολάου

Συνεδριακά Κέντρα: Την τελευταία πενταετία ιδρύθηκαν και λειτουργούν με συνχρηματοδότηση, στα πλαίσια της αναβάθμισης και συμπλήρωσης ήδη υφιστάμενων ξενοδοχειακών μονάδων.

Γήπεδα Γκολφ: Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί με χρηματοδότηση, γήπεδο 9 οπών στην Ελούντα.

Κέντρα Θαλασσοθεραπείας: Έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν ήδη.

**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΝΟΜΟΥ
ΛΑΣΙΘΙΟΥ 2003**

	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
ΜΟΝΑΔΕΣ	9	39	41	119	24	13	245
ΔΩΜΑΤΙΑ	1.540	3.503	1.976	3.411	342		109
ΚΛΙΝΕΣ	2.904	6.809	3.766	6.200	615	212	20.506

(Εταιρεία Αναπτυξιακών Μελετών ΕΤΑΜ ΕΠΕ , ΕΟΤ 2003)

2. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ «ΦΕΡΟΥΣΑΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ» ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η Φέρουσα Ικανότητα Τουριστικής Ανάπτυξης είναι μια καινούργια σχετικά έννοια και παράμετρος της τουριστικής ανάπτυξης. Ως Φ.Ι.Τ.Α. ορίζεται: Ο αριθμός των χρηστών και το είδος των δραστηριοτήτων που μπορεί να δέχεται μια περιοχή χωρίς να υποβαθμίζεται το επίπεδο των τοπικών υποσυστημάτων (τοπική ισορροπία) και χωρίς να κινδυνεύει η ικανότητά της να υποστηρίζει τουριστικές δραστηριότητες ή να απειλείται η δυνατότητα αναψυχής των επισκεπτών.

Η μέτρηση της Φέρουσας Ικανότητας ήταν μία πρόκληση, καθώς αφενός είναι έννοια σύνθετη, πολυδιάστατη και δυναμική, αφετέρου είναι μέγεθος δύσκολα μετρήσιμο, γεγονός που αποδεικνύεται από το ότι δεν υπάρχει ακόμα μία κοινώς παραδεκτή και ευρέως χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία μέτρησής της.

Οι περιοχές του Νομού Λασιθίου, βάσει της Φ.Ι.Τ.Α., κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- Περιοχές που έχουν περιθώρια τουριστικής ανάπτυξης:
Οροπέδιο Λασιθίου
- Περιοχές που δέχονται απειλές:
Άγιος Νικόλαος, Σητεία, Μακρύ Γιαλός, Ιεράπετρα
- Περιοχές που βρίσκονται σε οριακό σημείο- έχουν υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα:
Μάλια, Τσούτσουρας, Λέντας, Ελούντα, Βαΐ

Από τη συνδυασμένη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και από τη μέτρηση της τουριστικής προσφοράς και της φέρουσας ικανότητας, συμπεραίνει κανείς ότι:
Α) Το επίπεδο της τουριστικής προσφοράς δεν συμβαδίζει απαραίτητα με το επίπεδο της τουριστικής κίνησης.
Β) Το επίπεδο της τουριστικής προσφοράς δεν ταυτίζεται με το επίπεδο της φέρουσας ικανότητας.

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΥΤΕΡΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΚΑΙ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Η Κρήτη εμφάνισε ραγδαία τουριστική ανάπτυξη, η οποία, σε σχέση με άλλες περιοχές συντελέστηκε, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Καθοριστικό ρόλο στη ραγδαία ανάπτυξη έπαιξαν:

- Η γεωργική της θέση, το πλήθος και η ποικιλία των τουριστικών της πόρων, το ικανοποιητικό επίπεδο υπηρεσιών και τουριστικών εξυπηρετήσεων.
- Η εθνική πολιτική που τις προηγούμενες δεκαετίες ενθάρρυνε την τουριστική ανάπτυξη με σειρά οικονομικών ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στις επιχειρήσεις για τη δημιουργία τουριστικών επιχειρήσεων. Ο ρυθμός και η μορφή που έλαβε η τουριστική ανάπτυξη, επηρέασαν σημαντικά τη διανομή των δημοσίων επενδύσεων. Μια σειρά βασικών έργων υποδομής (δρόμοι, λιμάνια, αεροδρόμια, νοσοκομεία) επιταχύνθηκαν κάτω από την πίεση των εξελίξεων που σημειώθηκαν στον τουριστικό τομέα.
- Ο ρόλος των μεγάλων Τουριστικών Οργανισμών της Β. Ευρώπης, οι οποίοι εξασφάλισαν για το νησί υψηλές ροές επισκεπτών. Ο μαζικός τουρισμός υπήρξε το κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης. Η τουριστική βιομηχανία του νησιού προσανατολίστηκε στην εξυπηρέτηση του μέσου Ευρωπαίου καταναλωτή που ταξιδεύει για λόγους αναψυχής.

Σήμερα το νησί επισκέπτονται ετησίως περίπου 2,5 εκατομμύρια τουρίστες, αριθμός έντονα δυσανάλογος με τον γηγενή πληθυσμό (5 φορές περισσότεροι οι επισκέπτες από τους ντόπιους). Η σημασία της αναλογίας αυτής πολλαπλασιάζεται εάν συνεκτιμηθεί και η χωρική διασπορά των τουριστικών ροών: η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστών συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένες ζώνες – τουριστικούς πόλους στα βόρεια παράλια και σε ελάχιστα στα νότια. Το γεγονός αυτό, που οφείλεται στο πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης που επικρατεί, είχε ως συνέπεια τη σταδιακή διαφοροποίηση των χρήσεων γης, την αλλαγή των κοινωνικών προτύπων και ασχολιών του πληθυσμού και τη διαφοροποίηση της ανάπτυξης μεταξύ των επιμέρους περιοχών του νησιού.

4. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

- Άριστο κλίμα
- Νησιωτικός χαρακτήρας
- Υψηλό επίπεδο και επάρκεια φυσικών και ανθρωπογενών πόρων
- Θετική δημογραφική εξέλιξη και κοινωνική διαστρωμάτωση
- Ωριμη κοινωνική δομή
- Ικανοποιητική παραγωγή
- Επαρκείς υποδομές / τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες
- Αναπτυξιακό περιβάλλον
- Συγκροτημένη διαφημιστική εικόνα
- Κατοχυρωμένη θέση στην παγκόσμια τουριστική αγορά
- Αυξημένη τουριστική ζήτηση

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- Χωρική συγκέντρωση υποδομών περιβάλλοντος και τουρισμού
- Δυσκολία διάχυσης τουρισμού στην ενδοχώρα
- Εποχικότητα
- Αποσπασματικές και μεμονωμένες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες τουριστικής ανάπτυξης
- Έλλειψη ενιαίου στρατηγικού σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης
- Έντονη διόγκωση ιδιωτικής επενδυτικής δραστηριότητας
- Ανεπάρκεια τεχνικών υποδομών
- Μειωμένη απορρόφηση χρηματοδοτικών πόρων

5. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ – ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

- Θετικό χρηματοδοτικό περιβάλλον
- Θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών
- Αναπτυξιακές τάσεις του εναλλακτικού τουρισμού
- Προώθηση διατροφής και γαστρονομίας ως τουριστικού πόρου
- Τάσεις αύξησης του εγχώριου τουρισμού
- Ολοκλήρωση βασικών έργων τεχνικών υποδομών
- Αυξανόμενη σημασία και διεξόδυση νέων τεχνολογιών στον τουρισμό
- Τάση διασύνδεσης και αλληλεξάρτησης των τομέων παραγωγής

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Ισχυρός ανταγωνισμός σε διεθνές επίπεδο
- Εγκατάληψη της υπαίθρου και συγκέντρωση σε κέντρα τουριστικής ανάπτυξης
- Συρρίκνωση του αγροτικού τομέα
- Αλλοίωση της οικιστικής δομής
- Χαλάρωση κοινωνικής συνοχής, ηθών, παραδοσιακών πρτύπων
- Διατήρηση της εποχικότητας και συνεπώς της ανεργίας
- Μακροχρόνια υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας των περιοχών
- Μαζικοποίηση οικότουρισμού

(Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων , «Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Κρήτης (Frank Basil) » , Στατιστική Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (EYROSTAT))

6. ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΗΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ, ΤΟΣΟ ΣΕ ΞΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΟΣΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Οι σημαντικότερες αγορές – πηγές για τον κλασσικό παραθεριστικό τουρισμό της Ελλάδας και του Λασιθίου στην Ευρώπη, είναι η Γερμανία, η Αγγλία, και η Σκανδιναβική Χερσόνησος, οι οποίες αποτελούν το κυριότερο τμήμα της ζήτησης του Ελληνικού Τουρισμού. Χώρες όπως η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και η Αμερική αν και έχουν δείξει ενδιαφέρον για το τουριστικό προϊόν του Λασιθίου, καλύπτουν ποσοστά μικρότερα του 7%.

Σύμφωνα με πορίσματα ειδικών μελετών του marketing που εκπονήθηκαν από τον ΕΟΤ, προέκυψε ότι το Λασιθί ελκύει επαναλαμβανόμενο τουρισμό. Οι «επαναλαμβανόμενοι» τουρίστες είναι κυρίως οι Γερμανοί και οι Σκανδιναβοί. Οι τουρίστες που επισκέπτονται το Λασιθί, εκτός του ότι είναι «σταθεροί πελάτες» δεν επισκέπτονται στην ίδια χρονιά άλλον τουριστικό προορισμό. Στο εξωτερικό, για το ταξίδι τους, εναλλακτικά θα προτιμούσαν την Ισπανία, ενώ για την Ελλάδα θα προτιμούσαν την Σαντορίνη ή τη Ρόδο.

Επιπλέον, το Λασιθί ελκύει ένα μεγάλο μέρος ευρωπαϊκών επισκεπτών που καταναλώνουν περισσότερα χρήματα ανα ημέρα και ταξίδι, σε σχέση με άλλους ευρωπαϊκούς προορισμούς και σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα. Η διάρκεια των διακοπών τους στο Λασιθί ανέρχεται από μία έως δύο εβδομάδες, κατά μέσο όρο. Τη μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής στο Λασιθί έχουν οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, και πρόκειται κυρίως για Βέλγους, Ολλανδούς, και Γερμανούς.

Τέλος, πάνω από τους μισούς περνούν τις διακοπές τους με την οικογένειά τους, το/τη σύζυγο ή σύντροφό τους, ενώ οι Σκανδιναβοί και οι Άγγλοι κάνουν διακοπές με τις παρέες και τους φίλους τους.

Στο Λασιθί, ο ημεδαπός τουρίστας τουρίστας κατά το 2002 κάλυψε το 15,2% των συνολικών αφίξεων. Πολλές περιχές, κυρίως στα νότια παράλια και στην ενδοχώρα αποτελούν τουριστικούς προορισμούς κυρίως για Έλληνες.

Ο μαζικός τουρισμός, ο τουρισμός δηλαδή των τουριστικών πακέτων που οργανώνεται και πωλείται από τους τουριστικούς πράκτορες στο εξωτερικό, αποτελεί και θα εξακολουθεί να αποτελεί τα επόμενα χρόνια το σημαντικότερο τμήμα της αγοράς και στο μέλλον. Επειδή ο τουρισμός των charters αποτελεί την κύρια πηγή ζήτησης στους βασικότερους ελληνικούς προορισμούς (και για το λόγο αυτό οι περιοχές που διαθέτουν διεθνές αεροδρόμιο είναι και οι πιο ανεπτυγμένες τουριστικά), το τουριστικό προϊόν του Νομού Λασιθίου, και της Ελλάδας γενικότερα, είναι βαρύτερα εξαρτημένο από τους Tour Operators. Αυτό έχει αρνητικά αποτελέσματα στην προώθηση του τουριστικού προϊόντος αλλά και στην διαπραγματευτική ικανότητα των Ελλήνων επιχειρηματιών του τουριστικού τομέα. Οι εταιρίες TUI, NECKERMAN, APOLLO, THOMSON,

THOMAS COOK, είναι οι μεγαλύτεροι τουριστικοί πράκτορες που διακινούν και προωθούν το ελληνικό προϊόν στις ευρωπαϊκές χώρες.

Οι δυτικοευρωπαϊκές πηγές εμφανίζουν σημάδια «κορεσμού», συνεπώς υπάρχει κίνδυνος περιορισμού της ετήσιας αύξησης των τουριστικών ρευμάτων τους. Παρά το γεγονός ότι οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για το Νομό Λασιθίου ως τουριστικό προορισμό, σε καμία περίπτωση δεν θα μπορέσουν να συγκριθούν με τις χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης σε ρυθμό ανάπτυξης στα επόμενα χρόνια.

(Στατιστική Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (EUROSTAT) , Παρατηρητήριο LEADER)

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Παράγοντας εξαιρετικά σημαντικός για την τουριστική ανάπτυξη ενός τόπου είναι οι υδατικοί πόροι, ο βαθμός επάρκειας και η διαθεσιμότητά τους σε βάθος χρόνου. Για το Λασιθί είναι οξύμωρο σχήμα το γεγονός ότι ενώ υδρολογικά διαθέτει σημαντικό υδατικό δυναμικό, χάρη τόσο στο υψηλό ποσοστό των βροχοπτώσεων όσο και στην ύπαρξη σημαντικών ορεινών συγκροτημάτων (Δίκτη, Σητειακά Όρη), αντιμετωπίζει ωστόσο ανεπάρκεια ύδρευσης. Ο λόγος είναι ότι τα πετρώματα που κυριαρχούν είναι ασβεστολιθικά υδατοπερατά, που σημαίνει ότι τα νερά κατεισδύουν εύκολα σε μεγάλα βάθη, όπου ο εντοπισμός και η αξιοποίηση-άντλησή τους είναι εξαιρετικά δύσκολη. Το αποτέλεσμα είναι ότι από τα νερά που πέφτουν, μόλις το 10% είναι τελικά εκμεταλλεύσιμο.

Το ζήτημα των υδάτων είναι εξαιρετικά σημαντικό για τον τομέα του τουρισμού, τόσο για την κάλυψη των αναγκών των επισκεπτών όσο και για την αποφυγή της εξάντλησής του σε περιοχές ιδίως που συγκεντρώνουν μεγαλύτερη τουριστική ζήτηση.

Η Κρήτη βρίσκεται σε μια ιδιαίτερα σεισμογενή περιοχή (μεταξύ της Ευρασιαστικής και της Αφρικανικής πλάκας). Ο παράγοντας αυτός είναι εξαιρετικά σημαντικός, έχει όμως μικρότερη σημασία για τον τουρισμό, από την άποψη του βαθμού επηρεασμού της τουριστικής κίνησης (δεν έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα αυξομειώσεις των τουριστικών ροών λόγω σεισμογενούς δραστηριότητας). Έχει σημασία στο βαθμό που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την κατασκευή δημόσιων υποδομών και υποδομών φιλοξενίας και εξυπηρέτησης, που όμως έτσι και αλλιώς αποτελεί μέρος των προδιαγραφών για την απόκτηση σήματος ίδρυσης και λειτουργίας τους από τον ΕΟΤ.

Σε ό,τι αφορά τους ενδιαφέροντες, από τουριστικής άποψης, γεωλογικούς σχηματισμούς, όπως λίμνες, ποτάμια, ενδιαφέροντα πετρώματα, σπήλαια και φαράγγια, ακολουθεί συνοπτική παρουσίασή τους. Η σημασία τους είναι μεγάλη και ιδιαίτερα όσο παραμένουν αναξιοποίητοι, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς τουριστικούς πόλους ιδιαίτερα για εναλλακτικές μορφές τουριστικής ανάπτυξης.

(Μελέτη Υπουργείο Ανάπτυξης, «Ποιοτικό Προϊόν Κρήτης, Πρωτογενής Τομέας (1999)»
, Ιστοσελίδες : Νομού Λασιθίου, Δήμου Αγίου Νικολάου, Δήμου Ιεράπετρας, Δήμου Σητείας, Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού)

1.1. ΠΟΤΑΜΙΑ & ΛΙΜΝΕΣ

Η επικράτηση των ασβεστολιθικών πετρωμάτων και η ιδιότητά τους να απορροφούν το μεγαλύτερο ποσοστό από το νερό των βροχοπτώσεων, δυσκολεύει τη δημιουργία ποταμών και λιμνών.

Έτσι, στο Νομό Λασιθίου δεν υπάρχουν μεγάλα ποτάμια, παρά μόνο ορισμένοι χείμαρροι που πηγάζουν από τους ορεινούς όγκους και εκβάλλουν στο Κρητικό και Λυβικό πέλαγος, όπως ο Αποσελέμης, ο Ψωριάρης και ο Ξηροπόταμος.

Χάρη στην πλούσια φοινικοειδή βλάστηση που αναπτύσσεται στις όχθες, τα υπόλοιπα ποτάμια και χείμαρροι δεν έχουν μέχρι σήμερα κινήσει το ενδιαφέρον επισκεπτών, παρόλο που οι εκβολές τους αποτελούν υδροβιότοπους, με σημαντικότερους αυτούς της Λίμνης Μπραμιανών, του Ξερόκαμπου, και του Βαΐ.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Αποσελέμη. Ως ο κυριότερος δρόμος απορροής των νερών του Οροπεδίου Λασιθίου, στις εκβολές του υπάρχει μικρός υγρότοπος, μια περιοχή με σημαντική χλωρίδα και πανίδα (κυρίως πουλιά) που προκαλούν το ενδιαφέρον για πτηνοπαράτηρηση.

Οι λίμνες, όντας υγροβιότοποι αποτελούσαν ανέκαθεν πολύ σημαντικούς πόλους έλξης τουριστών. Στην Κρήτη υπάρχουν τρεις, εκ των οποίων μόνο μία είναι φυσική. Πρόκειται για τη λίμνη Κουρνά στο Ν. Χανίων, η οποία σχηματίζει ένα υπέροχο φυσικό τοπίο που δέχεται ντόπιους και ξένους επισκέπτες όλους τους μήνες το χρόνο. Οι υπόλοιπες λίμνες είναι τεχνητές και έχουν δημιουργηθεί από το φράγμα των Μπραμιανών στο Ν.Λασιθίου. Ειδικά στην περίπτωση των Μπραμιανών, αν και κατασκευάστηκε για αρδευτικούς λόγους, εξελίχθηκε σε έναν από τους σημαντικότερους οικότοπους και από τους μεγαλύτερους σταθμούς μεταναστευτικών πουλιών της Κρήτης. Η εξέλιξη αυτή παρουσιάζει ξεχωριστό ενδιαφέρον γιατί διαμορφώνουν νέες περιοχές πιθανής έλξης δραστηριοτήτων αναψυχής και τουρισμού.

(Αναπτυξιακή Λασιθίου Α.Ε. , Ιστοσελίδες : Νομού Λασιθίου, Δήμου Αγίου Νικολάου, Δήμου Ιεράπετρας, Δήμου Σητείας, Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού)

1.2. ΣΠΗΛΑΙΑ ΚΑΙ ΦΑΡΑΓΓΙΑ

Όπως προαναφέρθηκε, πετρώματα και νερά έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση ενός πλούσιου γεωμορφολογικά τοπίου, κυριότερη έκφραση του οποίου είναι τα σπήλαια και τα φαράγγια. Εκτός από στοιχεία απόλυτα συνυφασμένα με την ιστορία, την παράδοση, και την κουλτούρα των ανθρώπων, οι σχηματισμοί αυτοί αποτελούν βασικό γνώρισμα, σήμα-κατατεθέν του νησιού και ταυτόχρονα τους πρώτους και ίσως από τους πιο «αναγνωρίσιμους» πόλους έλξης (σπήλαιο Δικταίο στο Οροπέδιο Λασιθίου).

Τα πάνω από 5.000 σπήλαια που είναι σήμερα καταγεγραμμένα¹⁸ καθιστούν το νησί σπηλαιολογικό παράδεισο γεγονός που δικαιολογεί το γεγονός ότι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των «πακέτων» περιηγήσεων που διοργανώνουν όλα τα τουριστικά γραφεία που δραστηριοποιούνται στην Κρήτη. Μεγάλος αριθμός από αυτά έχει σπουδαίο αρχαιολογικό ενδιαφέρον, γεγονός που, αν και καθυστερημένα, έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην αξιοποίηση και προστασία τους. Σήμερα ελάχιστα είναι τουριστικά αξιοποιημένα (διαθέτουν τεχνητή είσοδο, τεχνητό φωτισμό και, σε κάποιες περιπτώσεις, ράμπες για την εύκολη διέλευση του κοινού) λόγω του εξαιρετικά υψηλού κόστους των απαιτούμενων τεχνικών έργων, αλλά και λόγω των ευαίσθητων οικοσυστημάτων των σπηλαίων που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή και προστασία.

Εκτός από τα σπήλαια και τα φαράγγια που συνιστούν τους πιο συνηθισμένους γεωλογικούς τουριστικούς πόλους έλξης, υπάρχουν αξιόλογοι γεωμορφολογικοί σχηματισμοί που εκτός από το τεράστιο επιστημονικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν, με κατάλληλες συνθήκες και προϋποθέσεις, μπορούν να αποτελέσουν ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον θεματικό τουριστικό προϊόν.

Ενδεικτικά τέτοια σημεία στο νομό αναφέρονται τα παρακάτω:

□ Ιζήματα Καλαμαύκας και Πρίνας

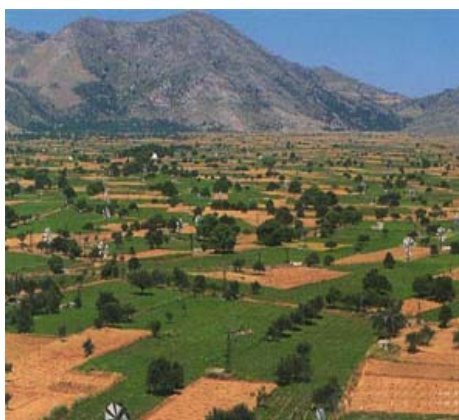
Στην περιοχή ανάμεσα στα χωριά Μάλλες, Καλαμαύκα και Πρίνα υπάρχουν μερικές από τις μεγαλύτερες και ενδιαφέρουσες εμφανίσεις των παλαιότερων μετα- αλπικών ιζημάτων της Κρήτης. Το φαινόμενο που εντυπωσιάζει κάθε επισκέπτη, αφορά τους τεράστιους όγκους βράχων που υπάρχουν διασκορπισμένοι σε όλη την περιοχή και οι οποίοι έχουν σχηματιστεί από την επιλεκτική διάβρωση των πετρωμάτων. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι η περιοχή αποκαλείται «τα μετέωρα της Κρήτης».

□ Απολιθώματα Οροπεδίου Καθαρού (Ν.Λασιθίου) και Οροπεδίου Λασιθίου

Ιδιαίτερα στο πρώτο, βρέθηκαν πολύ σημαντικά απολιθώματα θηλαστικών και αμφιβίων όπως νάνοι ιπποπόταμοι (*Hippopotamus Creutzburgi*), και η χελώνα *Testudo*.

□ Πόλγες, Ουτσάλες, Δολίνες, Οροπέδια

Μοναδικής ομορφιάς σχηματισμοί, που βρίσκονται διάσπαρτοι στα λασιθιώτικα βουνά και μπορούν να αποτελέσουν μέρος φυσιολατρικών ή περιπατητικών τουριστικών διαδρομών. Με πιο γνωστό και επισκέψιμο το οροπέδιο του Ομαλού της Βιάννου, Ν.Λασιθίου, κοντά στο δάσος του Σελάκανου.

1.3. ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ

Η μεγάλη εναλλαγή του τοπίου και η ποικιλομορφία της Κρήτης είναι συνάρτηση του έντονου ανάγλυφου που διαθέτει. Το 22,54% είναι πεδινές εκτάσεις, το 28,55% είναι ημιορεινές και το 48,91% ορεινές.

Στην ενδοχώρα κυριαρχούν επτά κύριοι ορεινοί όγκοι με πολλές κορυφές ποικίλου υψομέτρου, με πληθώρα από κοιλάδες, οροπέδια και φαράγγια αλλά και πολλές απότομες κλίσεις που καταλήγουν σε πανέμορφες παραλίες και επιβλητικούς όρμους.

Ξεκινώντας από δυτικά, οι κύριοι ορεινοί όγκοι του νησιού είναι :

Τα Λευκά Όρη (2453m Κορυφή Πάχνες)

Το Ορος Κέδρος (1776m Κορυφή Ανάληψη)

Το Ορος Ίδη (Ψηλορείτης) (2456m Κορυφή Τίμιος Σταυρός)

Το Ορος Κουλούκωνας (1083m Κορυφή Κουτσοτρούλης)

Το Ορος Αστερούσια (1231m Κορυφή Κόφινας)

Το Ορος Δίκτη (2148m Κορυφή Σπαθί)

Καταλαμβάνει μεγάλο μέρος της ανατολικής Κρήτης, είναι ευρύς και συμπαγής ορεινός όγκος με απότομες κλίσεις στα νότια, όπου κάνουν την εμφάνισή τους φαράγγια, και ηπιότερες στις άλλες πλευρές. Είναι ιδιαίτερα γνωστό για το Σπήλαιο Δικταίο Άνδρο και για το Οροπέδιο Λασιθίου, το μεγαλύτερο του νησιού.

Το Ορος Θρουπτή (1476m Κορυφή Αφέντης)

Βρίσκεται στη δυτική πλευρά των Σητειακών Ορέων. Ανατολικά είναι συμπαγής με χαμηλές κορυφές που δεν ξεπερνούν το υψόμετρο των 800m. Οι σημαντικοί γεωμορφολογικοί σχηματισμοί των Σητειακών Ορέων αναπτύσσονται στα νότια και δυτικά, όπου υπάρχει και το επιβλητικό και δύσβατο φαράγγι του Χα.

Για τους ορεινούς όγκους της Κρήτης, οι οποίοι εκτός από σπουδαία φυσική και πολιτισμική κληρονομιά του τόπου είναι και σημαντικός τουριστικός πόρος με τεράστια αλλά λανθάνουσα αναπτυξιακή δυναμική, εκπονήθηκε ειδική μελέτη τουριστικής-οικολογικής αξιοποίησης. Αρκετά στοιχεία της μελέτης αυτής που αφορούν τόσο την υφιστάμενη κατάσταση όσο και τις τελικές προτάσεις ανάπτυξης, ελήφθησαν υπόψη και αξιολογήθηκαν κατά την εκπόνηση της παρούσας μελέτης.

1.4. ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Από τους πρώτους και σημαντικότερους ίσως πόλους έλξης τουριστών, οι παραλίες του Λασιθίου είναι παγκοσμίως γνωστές για την ποικιλία, την ομορφιά και την καθαρότητά τους. Δεν είναι τυχαίο ότι πουθενά στο νομό δεν έχει κηρυχθεί οποιαδήποτε παραλία ακατάλληλη για κολύμβηση, παρά την έντονη ανθρωπογενή δραστηριότητα που καταγράφεται σε πολλές από αυτές. Επιπλέον πάρα πολλές παραλίες είναι βραβευμένες με το σήμα του ΥΠΕΧΩΔΕ (Γαλάζιες σημαίες) που αποδεικνύει την καθαρότητά τους.

Διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

Τουριστικά αναπτυγμένες. Είναι όλες οι παραλίες του βόρειου τμήματος του νησιού. Τις εκμεταλλεύονται είτε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες (το πιο σύνηθες) είτε ΟΤΑ. Στην πλειοψηφία τους διαθέτουν υποδομές άνετης παραμονής (ομπρέλες, καρέκλες, πέργκολες), καντίνες, καφετέριες και εστιατόρια καθώς και εξοπλισμούς για θαλάσσια αθλήματα.

Μέτριας τουριστικής ανάπτυξης. Πρόκειται για παραλίες που δέχονται μεγάλο αριθμό λουόμενων, κυρίως ντόπιων. Βρίσκονται ως επί το πλείστον στα ανατολικά, στα δυτικά και στα νότια παράλια της Κρήτης, ενώ στο χερσαίο τμήμα τους είναι συνήθως χτισμένα γραφικά ψαράδικα χωριά.

Ανεκμετάλλευτες. Βρίσκονται κυρίως στα νότια παράλια της Κρήτης και πρόκειται για παραλίες που δύσκολα προσεγγίζονται, είτε λόγω έλλειψης οδικού δικτύου είτε γιατί είναι έξοδοι φαραγγιών. Είναι συνήθως οι πλέον όμορφες και απρόσιτες παραλίες του νησιού, οι οποίες επιβάλλεται να προστατευτούν και να διαφυλαχθούν στην παρθένα τους μορφή.

Ακτή με «Γαλάζια Σημαία» σημαίνει:

- **Ακτή με καθαρά νερά**
- **Καλή Οργάνωση και ασφάλεια**
- **Περιοχή όπου προστατεύεται το περιβάλλον**

Η «Γαλάζια Σημαία» είναι το διεθνές σύμβολο ποιότητας μιας οργανωμένης ακτής. Οι «Γαλάζιες σημαίες» είναι το Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και προστασίας που διεξάγεται κάθε χρόνο, σε μεγάλη κλίμακα σε πάνω από 35 χώρες στην Ευρώπη και σε άλλα σημεία του πλανήτη μας από το Ίδρυμα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Fee).

Στην Ευρώπη, φορέας του προγράμματος είναι η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ), η παλαιότερη Περιβαλλοντική Οργάνωση της χώρας μας, που δραστηριοποιείται στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την προστασία της φύσης από το 1951.

Δεν είναι εύκολο να βραβευτεί μια ακτή, μαρίνα με τη «Γαλάζια Σημαία». Πρέπει να εκπληρεί 27 αυστηρά κριτήρια, που έχουν σχέση με την καθαριότητα της Θάλασσας και ακτής, οργάνωση ακτής και ασφάλεια επισκεπτών, προστασία της φύσης και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Αντίστοιχα για μια μαρίνα υπάρχουν 22 κριτήρια.

Ο Δήμος Αγίου Νικολάου μέχρι και σήμερα είχε τις περισσότερες βραβευμένες ακτές και πρώτη χρονιά (2004) βραβεύθηκε με Γαλάζια Σημαία η Μαρίνα Αγ. Νικολάου.

"Άμμος": Κυριολεκτικά στη καρδιά της πόλης του Αγίου Νικολάου, ιδανική για βουτιές και θαλασσινά σπορ, δίπλα στα κέντρα και τα καταστήματα των κεντρικών δρόμων.

"Κιτροπλατεία": Άλλη μια υπέροχη παραλία στο κέντρο της πόλης και περιτριγυρισμένη από εστιατόρια και ξενοδοχεία.

"Άμμούδι": Μικρή πλήρως οργανωμένη παραλία ιδανική για απολαυστικό κολύμπι και διασκέδαση στην άμμο.

"Χαβάνια": Ο παραλιακός δρόμος για Ελούντα μας οδηγεί σε μια οργανωμένη παραλία, με όλες τις ανέσεις των οργανωμένων παραλιών.

"Άμμουδάρια": Μικρή πλήρως οργανωμένη παραλία, ιδανική για δροσερά μπάνια και παιχνίδια στο νερό.

"Αλμυρός": Νότια της πόλης, στο 2ο χλμ. του δρόμου προς Καλό Χωριό ο Αλμυρός είναι ένας από τους σημαντικότερους υδροβιότοπους στη χώρα μας. Ολόκληρη η περιοχή είναι κατάφυτη από πανύψηλους ευκαλύπτους, καλάμια και βούρλα που φυτρώνουν μέσα στα νερά των πηγών. Η αμμουδιά του Αλμυρού είναι μαγευτική και ο επισκέπτης απολαμβάνει τις ανέσεις της τέλεια οργανωμένης παραλίας.

Ο επισκέπτης μπορεί να χαρεί τη θάλασσα απολαμβάνοντας το μπάνιο του στα πεντακάθαρα νερά των παραλιών της Ελούντας, εννιά από τις οποίες βραβεύονται κάθε χρόνο από την Ευρωπαϊκή Ένωση με τη γαλάζια σημαία. Ακριβώς δίπλα στο λιμάνι είναι η Δημοτική πλάζ, μια άρτια οργανωμένη μεγάλη παραλία, ιδανική για θαλάσσια σπορ, με ταβέρνες και καφετέριες δίπλα της που συγκεντρώνει κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέπτες. Ανατολικά του Σκίσματος 800 περίπου μέτρα βρίσκονται οι βραβευμένες με τη γαλάζια σημαία παραλίες **Χιόνα** και **Πόρος**. Άλλη παραλία για μπάνιο η παραλία του ξενοδοχείου Δρήρος, κατάφυτη με αλμυρίκια και οι δυο βοτσαλωτές παραλίες του οικισμού **Πλάκα** με τα κρυστάλλινα νερά. Της **Αγίας Μαρίνας** και της παραλίας που βρίσκεται στην άκρη του οικισμού.

Με το αυτοκίνητο και αφήνοντας το κανάλι μέσω χωματόδρομου, κοντά στην εκκλησία του Αγίου Λουκά. Από κει κατηφορίζοντας με τα πόδια νρίσκεται κανείς στην **παραλία της Κολοκύθας** με τα πρασινογάλαζα νερά της.

Καραβοστάσι: Άρτια οργανωμένη δημοτική παραλία για δροσερό κολύμπι και διασκέδαση στην άμμο. Βρίσκεται λίγο πριν την είσοδο του χωριού και είναι περιτριγυρισμένη από αλμυρίκια, χαρουπιές και ελαιόδεντρα.

Άγιος Παντελεήμονας: Στο κέντρο του Καλού Χωριού βρίσκεται η πανέμορφη παραλία του Αγίου Παντελεήμονα. Μαγευτική, οργανωμένη δημοτική παραλία, ιδανική για ξεκούραση και διασκέδαση και τοπος συνάντησης των εραστών της ιστιοσανίδας. Είναι περιτριγυρισμένη από καλάμια, ευκαλύπτους και αλμυρίκια και στους αμμόλοφους της φυτρώνει το αυτοφύες μινωικό κρίνο της θάλασσας.

Βούλισμα: Η μεγαλύτερη δημοτική παραλία του Καλού Χωριού. Απέραντη πεντακάθαρη αμμουδιά για τους λάτρεις της ξεκούρασης και διασκέδασης στην άμμο. Περιτριγυρισμένη από ταβέρνες, καφετέριες και σούπερ μάρκετ, συγκεντρώνει κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέπτες. Ιδανική παραλία για θαλασσινά σπορ και διασκέδαση στην άμμο

(Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αγίου Νικολάου , Ιστοσελίδες : Νομού Λασιθίου, Δήμου Αγίου Νικολάου, Δήμου Ιεράπετρας, Δήμου Σητείας, Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού)

1.5. ΕΥΑΙΣΘΗΤΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

«Ευαίσθητα οικοσυστήματα» έχουν χαρακτηριστεί από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. όλα τα νησιά που βρίσκονται γύρω από την Κρήτη, σε όλο το μήκος της και σε αποστάσεις που κυμαίνονται μεταξύ 100μ. και 45ν.μ. Το κοντινότερο νησί είναι το Ελαφονήσι, στα δυτικά του Νομού Χανίων και το πιο απομακρυσμένο η Γαύδος, πάλι στο Νομό Χανίων.

Διαφέρουν σε έκταση, γεωμορφολογία, βιοποικιλότητα και ανθρωπογενή δραστηριότητα όλα όμως θεωρούνται «ευαίσθητα οικοσυστήματα» τα οποία επιβάλλεται να προστατευτούν.

Το Λασιθι, στεφανωμένο από νησιά και νησίδες, που αποτελούν το συμπλήρωμα της φυσικής ομορφιάς της δημιουργεί ένα περιβάλλον με ιδανικές συνθήκες ζωής και φιλοξενίας για σπάνια είδη θαλάσσιας και στεριανής πανίδας. Στο νησί Ψείρα ο πρόσφατα ανασκαμμένος μινωικός οικισμός, στα ανατολικά η Ελάσα το πρώτο έδαφος της Κρήτης που δέχτηκε τους μινωίτες, οι Διονυσάδες ή Γιανυσάδες που φρουρούν τον μεγάλο κόλπο της Σητείας και τέλος το Κουφονήσι με την έντονη διαχρονική παρουσία των εκμεταλλευτών της πορφύρας αποτελούν μοναδικά στολίδια μιας γης που τιμήθηκε από θεούς και ανθρώπους. Εκτός όμως από αυτά τα ονομαστά νησιά υπάρχουν και πλήθος ξερονήσια και βραχονησίδες που δημιουργούν το κατάλληλο περιβάλλον για να φωλιάζει εδώ τους χειμωνιάτικους μήνες το περήφανο γεράκι *Falco Eleonora*, ένα σπάνιο είδος αρπακτικού πτηνού της Μεσογείου

Παρακάτω αναφέρονται τα σημαντικότερα:

1. Διονυσάδες Νήσοι

Πρόκειται για τέσσερα μικρά νησιά που βρίσκονται 10 ν.μ. ανοικτά στον κόλπο της Σητείας. Η μυθολογία θέλει τα νησιά τόπο λατρείας του Θεού Διόνυσου, από όπου και πήραν το όνομά τους. Τα ιδιαίτερα ονόματα των νησιών είναι Γιαννισάδα, Δραγονάδα, Παξιμάδα και Παξιμαδάκι. Στο τελευταίο βρίσκεται καταφύγιο ο Μαυροπετρίτης (*Falco Eleonora*).

Με ανασηκωμένες τις πλώρες τους τα καΐκια κατευθύνονται για το ψάρεμα στους απέναντι ψαρότοπους που βρίσκονται γύρω από τις νησίδες Διονυσάδες ή Γιανυσάδες όπως λέγονται στη γλώσσα των ντόπιων. Στα νησιά αυτά αξίζει να αφιερώσει κανείς μια εκδρομή με βάρκα. Εδώ στις απόκρημνες ακτές φωλιάζει το υπερήφανο αρπακτικό γεράκι το γνωστό με το όνομα *Falco Eleonora*. Μικρά φωτεινά σημεία τα καΐκια χορεύουν πάνω στο μαυρισμένο από τη νύχτα νερό της θάλασσας. Παρέα με τα δελφίνια που συχνάζουν εδώ, θα περάσει η νύχτα.

2. Σπιναλόγκα

Καλυδωνία το πραγματικό της όνομα, παγκοσμίως όμως γνωστή ως Σπιναλόγκα, το νησί προσελκύει καθημερινά εκατοντάδες τουρίστες. Βρίσκεται στον κόλπο του Μιραμπέλο απέναντι από την Ελούντα Λασιθίου από όπου και πραγματοποιούν καθημερινά δρομολόγια με πλοία κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Είναι πλούσιο σε ιστορία, η οποία άφησε τη σφραγίδα της στα ερείπια του κάστρου που σήμερα αναστηλώνονται με σκοπό τη διατήρηση, ανάδειξη και (τουριστική και πολιτιστική) αξιοποίηση του νησιού.

3. Χρυσή (Γαϊδουρονήσι)

Βρίσκεται περίπου 10 ν.μ. από το λιμάνι της Ιεράπετρας και είναι γνωστό για τις τροπικές παραλίες του και τα εκατομμύρια κοχύλια που βρίσκονται στις ακτές. Την εξωτική ομορφιά του νησιού συμπληρώνουν οι κέδροι (*Juniperus Macrocarpa*), συγγενικό είδος με τους κέδρους του Λιβάνου. Το καλοκαίρι κατακλύζεται ημερησίως από εκατοντάδες τουρίστες, με αποτέλεσμα την υπέρβαση συχνά της «αντοχής» του ως οικοσύστημα. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι τα τελευταία χρόνια έχουν μειωθεί απειλητικά τα κοχύλια (έχουν σχεδόν εξαφανιστεί από τις ακτές), ένα από τα ελάχιστα και μοναδικά φαινόμενα στην Κρήτη, είτε λόγω πώλησής τους σε τουρίστες από τους ντόπιους είτε γιατί οι επισκέπτες φεύγοντας από το νησί παίρνουν μαζί τους μεγάλες ποσότητες κοχυλιών.

4. Κουφονήσι

Στα νοτιοανατολικά του Ξερόκαμπου ζωγραφίζει με το σχήμα του το φόντο της θάλασσας το Κουφονήσι. Εδώ η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως ερείπια από εγκαταστάσεις μινωικής αλλά και ρωμαϊκής εποχής. Φαίνεται ότι ο νησί πυκνοκατοικήθηκε από τα παλαιότερα χρόνια μέχρι και τα ύστερα ρωμαϊκά. Το αποδεικνύει το μεγάλο ελληνορωμαϊκό θέατρο των 1000 θέσεων που ανασκάφηκε. Σύμφωνα με τα ευρήματα το νησί ήταν κέντρο συλλογής και επεξεργασίας του θαλλάσιου όστρακου πορφύρα που ευδοκιμεί στις θάλασσες της περιοχής. Είναι γνωστό για τις υπέροχες παραλίες του αλλά κυρίως για τα αρχαία κτίσματα που βρίσκονται εκεί: ένα καλοδιατηρημένο αρχαίο λίθινο θέατρο 1.000 ατόμων, ένας οικισμός νοτιοανατολικά αυτού και ένα νεκροταφείο θολωτών μινωικών τάφων.

5. Ψείρα

Δυτικά του Μόχλου σε ένα ακατοίκητο ξερνήσι υπάρχουν σημαντικά ευρήματα της Π.Μ. περιόδου. Ευρήματα όπου μαρτυρούν ένα σπουδαίο ναυτικό κέντρο. Οι ανασκαφές που έγιναν στο νησί Ψείρα έφεραν στο φως έναν οικισμό κτισμένο αμφιθεατρικά. Τα ευρήματα της Ψείρας, κεραμικά και αγγεία θεωρούνται από τα καλύτερα της Μινωικής περιόδου και εκτίθενται στο αρχαιολογικό μουσείο του Ηρακλείου.

1.6. ΧΛΩΡΙΔΑ & ΠΑΝΙΔΑ

Το κλίμα του νησιού έχει συμβάλλει στην διαμόρφωση μιας πολύ πλούσιας χλωρίδας, με διαφορετικά οικοσυστήματα, που συνθέτουν ένα σύνολο σπάνιας πολυμορφίας. Καμιά ίσως άλλη περιοχή της γης με την έκταση της Κρήτης, δεν περιέχει τόσα είδη φυτών. Σε μια έκταση 8.700 περίπου τ.μ. υπάρχουν 1624 αυτόχθονα αυτοφυή είδη από τα οποία τα 170 είναι ενδημικά της Κρήτης. Τα ενδημικά φυτά είναι ανομοιομορφα κατανεμημένα και ως επί το πλείστον απαντώνται σε ψηλά βουνά, φαράγγια και απομονωμένες περιοχές. Ορισμένα από αυτά είναι πολύ σπάνια ή βρίσκονται σε κίνδυνο.

Με μια ματιά η κρητική φύση χαρακτηρίζεται για:

- τους άφθονους ελαιώνες σε ολόκληρο το νησί και σε κάποιες περιοχές πορτοκαλεώνες (Φόδελε, Κάμπος των Χανίων).
- τη χαμηλή βλάστηση με επικράτηση φρυγάνων και αρωματικών γενικά φυτών
- την ποικιλία ειδών και χρωμάτων από τα ενδημικά και άλλα λουλούδια της Κρήτης: κρινάκια, ορχιδέες, καμπανούλες κ.α.

Αμέσως παρακάτω αναφέρουμε επιλεκτικά τις προστατευόμενες περιοχές ανά Νομό οι οποίες πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ειδικού σχεδιασμού, στα πλαίσια της παρούσας μελέτης, λόγω του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν.

1. ΔΙΚΤΗ : ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΛΑΣΙΘΙΟΥ, ΚΑΘΑΡΟ, ΣΕΛΕΝΑ, ΚΡΑΣΙ, ΣΕΛΕΚΑΝΟΣ - Κατηγορία Α

Περιγραφή: Η περιοχή βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα της κεντρικής Κρήτης. Χαρακτηρίζεται από μια οροσειρά που αποτελείται από τη Δίκτη (2.148 m), το Σελέκανο, το Καθαρό και τη Σελένα, που περικλείουν το μεγαλύτερο οροπέδιο της Κρήτης, το Λασιθί (800 m). Οι δολίνες παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον.

Σπουδαιότητα: Η οικολογική της σημασία και αξία οφείλονται στη μεγάλη ποικιλία οικοτόπων, οι περισσότεροι καλά διατηρημένοι, στη χλωρίδα της, που είναι ιδιαίτερα πλούσια σε κοινά αλλά και σε σπάνια και τρωτά ενδημικά είδη, τα περισσότερα της Κρήτης (πάνω από 50), στην πανίδα της, παρ' ότι χρειάζεται περισσότερη εξερεύνηση, στο οροπέδιο Λασιθίου που έχει ένα παλιό ενετικό στραγγιστικό σύστημα καναλιών, όπως και εκατοντάδες αιολικά πηγάδια, στις αμπελοκαλλιέργειες στις πλαγιές του Σελέκανου που γίνονται με παλιές παραδοσιακές ποικιλίες αμπελιού, στην ύπαρξη πολλών σπηλιών με ενδημική πανίδα και στα σημαντικά απολιθώματα με μεγάλη επιστημονική αξία που βρέθηκαν στο Καθαρό.

2. ΜΟΝΗ ΚΑΨΑ (ΦΑΡΑΓΓΙ ΚΑΨΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΠΕΡΙΟΧΗ)

Περιγραφή: Η περιοχή βρίσκεται στο Νοτιοανατολικό τμήμα της Κρήτης, περίπου 35 km ανατολικά της Ιεράπετρας. Περιλαμβάνει ένα μικρό φαράγγι μήκους 3 km, το οποίο έχει το ίδιο όνομα με το μοναστήρι που βρίσκεται εσωτερικά στο φαράγγι. Στην έξοδο του φαραγγιού προς την θάλασσα, υπάρχει μια μικρή αμμώδης παραλία με αμμοθίνες.

Σπουδαιότητα: Εκτός από την μεγάλη αισθητική της αξία, παρουσιάζει επίσης μεγάλο χλωριδικό ενδιαφέρον (περιλαμβάνει 14 ενδημικά και τοπικά ενδημικά είδη καθώς και σπάνια) που οφείλεται στη γεωμορφολογία της.

3. ΟΡΟΣ ΘΡΥΠΤΗΣ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΠΕΡΙΟΧΗ -Κατηγορία Α

Περιγραφή: Βρίσκεται μεταξύ Ιεράπετρας και Σητείας. Περιλαμβάνει την παράλια περιοχή του Θόλου και την οροσειρά της Θρυπτής. Το φαράγγι του Χα είναι ένα από τα πιο εντυπωσιακά φαράγγια της Κρήτης.

Σπουδαιότητα: Η περιοχή έχει μεγάλη αισθητική αξία, κυρίως οι νότιες πλαγιές της. Το σπήλαιο «Θεριόσπηλιος» είναι ιδιαίτερα σημαντικό, επειδή σε αυτό συναντώνται πολλά ενδημικά ασπόνδυλα και μια σχετικά μεγάλη αποικία της νυχτερίδας *Myotis myotis*. Οι κορυφές της οροσειράς είναι πολύ σημαντικές για την ορνιθοπανίδα της Κρήτης. Η χλωρίδα της είναι πλούσια σε κοινά και ενδημικά είδη, τόσο της περιοχής όσο και του νησιού. Η πανίδα είναι επίσης πλούσια σε ενδημικά ασπόνδυλα.

Οι πληθυσμοί των θηλαστικών στην περιοχή είναι σε εξαιρετική κατάσταση. Τέλος, υπάρχει ποικιλία από καλά διατηρημένους τύπους οικοτόπων, οι οποίοι δεν έχουν εύκολη πρόσβαση. Το πευκοδάσος είναι ένα από τα λίγα στην Κρήτη. Έχει καεί δύο φορές (πριν 12 και πριν 4 χρόνια) και μέχρι στιγμής δεν έχει παρατηρηθεί ικανοποιητική αναγέννηση.

(Ιστοσελίδες : Νομού Λασιθίου, Δήμου Αγίου Νικολάου, Δήμου Ιεράπετρας, Δήμου Σητείας, Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού , Εταιρεία Αναπτυξιακών Μελετών ΕΟΤ)

1.7. ΤΟΠΟΘΕΣΙΕΣ ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Δεν είναι υπερβολή, ούτε απέχει της επιστημονικής αλήθειας, ότι τα βουνά της Κρήτης, και του Λάσιθιου, είναι το φυσικό σκηνικό της απαρχής της ελληνικής μυθολογίας.

Μυθολογικά θέματα τα οποία αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης στην παγκόσμια λογοτεχνία και καλλιτεχνική δημιουργία, γεννήθηκαν ή έχουν το ανάλογό τους σε συγκεκριμένες ορεινές περιοχές του Λασιθίου, όπως Το Δικταίο Άνδρο, στο Οροπέδιο Λασιθίου, σημαντικό λατρευτικό σπήλαιο, όπου σύμφωνα με τη μυθολογία γεννήθηκε ο Δίας.

Αναρίθμητες είναι οι τοπικές μυθολογικές αναφορές σε παραλλαγές όλων των μύθων, γεγονός που αποδεικνύει τον τρόπο που το μυθικό στοιχείο έχει μπολιάσει το πολιτισμικό περιβάλλον του νομού.

1.8. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Μινωικές αρχαιότητες

Σε ολόκληρη την Κρήτη συναντά κανείς μνημεία των πόλεων που ήκμασαν πριν από 4.000 χρόνια. Παγκοσμίως γνωστός ο Μινωικός πολιτισμός άφησε τη σφραγίδα του σε πληθώρα από σημαντικά μνημεία, πόλεις και ανάκτορα που οι ανασκαφικές έρευνες φέρνουν διαρκώς στην επιφάνεια. Οι μεγαλύτερες και οι πιο σημαντικές Μινωικές πόλεις βρισκόταν σχεδόν πάντα σε επαφή με τη θάλασσα, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζουν μεγαλύτερη πυκνότητα στην ανατολική Κρήτη.

Οι πιο σημαντικές είναι:

- Τα ανάκτορα και ο μινωικός οικισμός της Κνωσού. Ήταν το σπουδαιότερο ανάκτορο της Κρήτης από άποψη στρατηγικής θέσης και ρόλου.
- Τα ανάκτορα της Φαιστού, των Μαλλίων, της Ζάκρου.
- Οι μινωικές πόλεις στα Γουρνιά, στα Μάλλια, στη Ζάκρο.
- Το μινωικό μέγαρο στο Ζώμινθο κ.α.

FIG. 6. Lower settlement, west side, actual-size plan

Upper settlement (walls partly removed)

Λατώ

Το όνομά της οφείλει κατά την επικρατούσα άποψη στη Θεά Λητώ (δωρ. Λατώ), τη μητέρα του Απόλλωνα και της Άρτεμης. Τα ερείπια της, που σώζονται σήμερα σε πολύ καλή κατάσταση, χρονολογούνται στον 4ο - 2ο π. Χ. αιώνα, υπολείμματα της τελευταίας κατοίκησης της πόλης, που φαίνεται ότι εγκαταλείφθηκε σταδιακά και οι κάτοικοι της μετοίκησαν στη παραλία.

Πέραν από το αρχαιολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον η Λατώ είναι και ένας τόπος με εξαιρετική θέα προς ολόκληρη σχεδόν την επαρχία. Αντικρίζοντας τη γύρω περιοχή από τα υψώματα της Λατούς ο επισκέπτης μπορεί να καταλάβει γιατί οι Δωριείς πριν 3.000 χρόνια επέλεξαν να εγκατασταθούν σ' αυτό το μέρος.

Σπιναλόγκα

Το πιο γνωστό νησί της Κρήτης, βράχος και φρούριο στη Β.Δ. είσοδο της λιμνοθάλασσας της Ελούντας. Το κάστρο κτίστηκε κατά τη Βενετοκρατία με τη χρησιμοποίηση του οικοδομικού υλικού προϋπάρχοντος αρχαίου φρουρίου.

Θεμελιώθηκε το 1579 από το Βενετό προβλεπτή Luca Michiel, όπως αναγράφεται στο ανώφλι της κύριας εισόδου, στα πλαίσια της προσπάθειας των Βενετών να οργανώσουν το αμυντικό σύστημα της Κρήτης προκειμένου να αντιμετωπίσουν τον Τουρκικό επεκτατισμό και τις πειρατικές επιδρομές.

Όταν η Βενετία ηττήθηκε και παρέδωσε την υπόλοιπη Κρήτη στους Τούρκους, διατήρησε υπό τον έλεγχο της το φρούριο της Σπιναλόγκας. Από το 1669 ως το 1715 υπήρξε καταφύγιο Βενετών, Χαϊνήδων και παρανόμων. Στη συνέχεια κατοικήθηκε σχεδόν

αποκλειστικά από Μουσουλμάνους μέχρι και το 1903 που έφυγαν και οι τελευταίοι κάτοικοί του, όταν μετατράπηκε σε λεπροκομείο με απόφαση της Κρητικής πολιτείας.

Το 1957 σταμάτησε η λειτουργία του και από τότε παραμένει ακατοίκητο. Πρόσφατα όμως ξεκίνησε η αναστήλωση των κτισμάτων. Τα δημόσια κτίρια, οι κατοικίες και τα τείχη που αναστηλώνονται, ανασυνθέτουν την ιστορία του νησιού και μεταδίδουν την ένταση των περιπετειών του. Οι επισκέπτες βιώνουν την ιστορία του και απολαμβάνουν την εκπληκτική ομορφιά του φρουρίου, του νησιού και ολόκληρου του τοπίου.

Η Αρχαία Ολούς

Ο τόπος κατοικείται οργανωμένα από τα Μινωικά χρόνια. Η Ολούς υπήρξε μια από τις σημαντικότερες εκατό πόλεις της αρχαίας Κρήτης, με πληθυσμό άνω των 30.000 ψυχών. Βρισκόταν στον ισθμό που ενώνει την απέναντι χερσόνησο (Νησί) με τον κύριο κορμό της Κρήτης. Ο Ισθμός την εποχή που υπήρχε η αρχαία πόλη ήταν πλατύτερος και σε ψηλότερο επίπεδο. Αποκόπηκε το 1897-98 από τους Γάλλους που είχαν υπό την εποπτεία τους το Μεραμπέλλο, λίγο πριν την αυτονομία της Κρήτης. Το διοικητικό σύστημα της Ολούντος ήταν η ευνομία, ένα είδος δημοκρατίας. Στην Ολούντα λατρευόταν ο Ταλλαίος Δίας, ο Απόλλωνας και η Βριτόμαρτις με ναό αφιερωμένο σ' αυτήν. Προς τιμήν τους γινόταν οι Ταλλαδίτες, γυμνικοί αγώνες και τα Βριτομάρτια. Επίσης λάτρευαν τον Ασκληπιό ο οποίος είχε σώσει την πόλη από μια άγνωστη επιδημία που είχε ταλαιπωρήσει τους Ολουντίους. Από διηγήσεις διαφόρων περιηγητών της αρχαίας εποχής μαθαίνουμε ότι οι κάτοικοι της ήταν ανεπτυγμένου κοινωνικού και επαγγελματικού επιπέδου. Από τις επιγραφές που έχουν βρεθεί συμπεραίνουμε πως ασχολούνταν με το εμπόριο, τη θάλασσα και την επεξεργασία οστράκων από τα οποία έβγαζαν χρώματα και βαφές. Ακόμα έκαναν εξόρυξη ακονόπετρας. Η Ολούς αφανίστηκε είτε από τοπική καθίζηση, είτε από το μεγάλο σεισμό του 780 μ.Χ. έχουν βρεθεί πολλά αρχαιολογικά ευρήματα και επιγραφές τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονται στο αρχαιολογικό μουσείο Αγίου Νικολάου και του Λούβρου.

Η Ολούς είχε δικά της νομίματα. Ο Σβορώνος αναφέρει 11 διαφορετικούς τύπους. Στα περισσότερα παριστάνεται στη μία πλευρά η Αρτεμις Βριτομάρτις, και από την άλλη ο Ζευς αετοφόρος, ή δελφίني ή άστρο. Η ακμή της Ολούντας συνεχίστηκε και κατά την πρώτη Βυζαντινή περίοδο. Το μαρτυρούν η Βασιλική του Πόρου με το θαυμάσιο μωσαϊκό, επισκέψιμο σήμερα και η Βασιλική της Κολοκύθας με τα εξάισια λευκά μάρμαρα. Στο συνέκδημο του Ιεροκλή αναφέρεται Άλυγγος. Πυκνό σκοτάδι καλύπτει τα επόμενα χρόνια 9ος-13ος αιώνας.

Βρόκαστρο

Πάνω στο υψίπεδο του Βρόκαστρο σε υψόμετρο 313 μ. ανατολικά από το Καλό Χωριό ιδρύθηκε στο τέλος των μετανακτορικών μινωικών χρόνων και διατηρήθηκε μέχρι τον 7. αϊ. ένας ορεινός οικισμός-καταφύγιο. Η θέση του είναι στρατηγική με μεγάλη εποπτεία στο πέρασμα από το βορρά στο νότο, ενώ ταυτόχρονα είναι δυσπρόσιτη.

Πάνω σ' αυτό βρέθηκαν λείψανα του μεσομινωϊκού και υστερομινωϊκού (2200-1200 π.Χ.) και γεωμετρικού συνοικισμού. Η ονομασία παραφθορά της λέξης ΒΡΟ: σπάνια ρίζα-πολύ δυνατός βράχος + ΚΑΣΤΡΟ.

Ο συνοικισμός, χαρακτηριστικό κέντρο του γεωμετρικού κυρίως πολιτισμού, αποτελείται από φτωχά σπίτια, χτισμένα ακανόνιστα και πρόχειρα με μικρές πέτρες και πηλό, πάνω σε τεχνικά επίπεδα του λόφου.

Έχουν ανασκαφτεί πολλοί τάφοι διαφόρων τύπων. Οι ταφές έχουν γίνει με διάφορους τρόπους: σε πίθους και άλλα αγγεία, ταφές και καύσεις σε λαξευτούς τάφους, καύσεις σε ταφικά περιφράγματα. Έχουν εντοπιστεί δύο ιερά, ένα στον οικισμό με πεζούλι για τα είδωλα και ένα άλλο δίπλα στους τάφους.

Η κεραμική ήταν ποικίλη. Πιθάρια, κρατήρες, αμφορείς, κύπελλα, πυξίδες με γεωμετρική διακόσμηση, ομοιώματα από άρματα, πήλινες περιέργες προσωπίδες με μισόκλειστα μάτια, πυλοπλαστικά ζώδια τα πιο πολλά από άλογα, είδωλα, είναι πολύ χαρακτηριστικό της εποχής τους. Πόρπες χάλκινες, ασπιδάκια με ομφαλό, σιδερένια μαχαίρια και αιχμές από βέλη, περόνες, ξίφη κ.λπ. Τα αρχαιολογικά ευρήματα βρίσκονται στο Μουσείο Αγ. Νικολάου και Ηρακλείου.

Ελληνικοί και ρωμαϊκοί αρχαιολογικοί χώροι

Με την παρακμή του μινωικού πολιτισμού και του μινωικού συστήματος χωρικής και πολιτικής οργάνωσης επέρχεται μια νέα τάξη πραγμάτων στο Λασιθί. Σε αντίθεση με τις παραθαλάσσιες μεγάλες μινωικές πόλεις, τα μεγαλύτερα οικιστικά κέντρα, κυρίως της αρχαϊκής περιόδου, βρίσκονται στον ορεινό χώρο, χωροθετημένα σχεδόν σ' ολόκληρη την περιφέρεια των κύριων ορεινών όγκων.

Οι γνωστές αρχαίες πόλεις αυτής της περιόδου, χαρακτηρίζονται από το εκπληκτικό φυσικό περιβάλλον και τις οχυρές θέσεις στις οποίες οικοδομούνται, δημιουργώντας ταυτόχρονα και τις ρίζες του λαϊκού και παραδοσιακού πολιτισμού που επιβιώνει μέχρι τις μέρες μας. Είναι η εποχή των πόλεων - κρατών οι οποίες είτε πολεμούν μεταξύ τους είτε συμπράττουν για την αντιμετώπιση κοινών εχθρών. Οι πόλεις της περιόδου αυτής έχουν ακροπόλεις με σαφή αμυντικό χαρακτήρα όπως:

- Η Δρήρος, η Λατώ και η Πραισός στο ανατολικό τμήμα του Νομού.
- Η Λατώ, η Σύμη στα Λασιθιώτικα όρη

Είναι αξιοσημείωτο ότι ενώ οι επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι στην Κρήτη είναι πολλοί, το ενδιαφέρον των επισκεπτών ή/ και των τουριστικών πρακτόρων επικεντρώνεται σε πολύ λιγότερους (Κνωσός, Φαιστός, Γόρτυνα, σπήλαιο Ψυχρού). Σημαντική απειλή για τους χώρους αυτούς είναι η υποβάθμισή τους, κυρίως λόγω της μεγάλης επισκεψιμότητας και της μη εφαρμογής συστήματος διαχείρισης επισκεπτών με συνέπεια την υπέρβαση, συχνά, της «αντοχής» τους. Στο πλαίσιο του σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης του νομού Λασιθίου, η εφαρμογή δεικτών και μεθόδων φέρουσας ικανότητας θα έχει κεντροβαρικό ρόλο και θα αποτελέσει τη βάση για μια αειφόρο τουριστική ανάπτυξη.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ - ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Η ιστορία του νομού Λασιθίου, ήδη από την αρχαιότητα είναι συνδεδεμένη με τη θρησκευτική ζωή και κατά τους νεότερους χρόνους με τη χριστιανική πίστη. Εκφράσεις της αποτελούν τα μοναστήρια και οι εκκλησίες που κοσμούν σήμερα με την αρχιτεκτονική τους και την ιστορική τους σημασία κάθε γωνιά της Κρήτης και αποτελούν αναμφίβολα σημαντικά τουριστικά θέλγητρα.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Η χριστιανική θρησκεία της Κρήτης τοποθετείται περίπου τον 6^ο με 7^ο αιώνα μ.Χ. ωστόσο από το 10^ο και έπειτα αιώνα τα χριστιανικά μνημεία πολλαπλασιάζονται. Είναι η περίοδος που οικοδομούνται ναοί σύμφωνα με τη βυζαντινή αρχιτεκτονική, ενώ παράλληλα διαδίδεται και η βυζαντινή τέχνη. Την περίοδο αυτή χαράσσεται ο δρόμος της Κρητικής Ζωγραφικής Σχολής. Η πλειοψηφία των μοναστηριών γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση κατά τη Βυζαντινή και Βενετική περίοδο και συχνά αναδείχθηκαν σε κέντρα του ελληνικού πολιτισμού. Τα μοναστήρια, στο σύνολό τους άσκησαν ουσιαστικό ρόλο στην τοπική ιστορία ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, καθώς αποτέλεσαν καταφύγιο και ορμητήριο επαναστατών, γεγονός που αποτέλεσε και τη βασική αιτία καταστροφής τους. Κορυφαίο παράδειγμα αυτής της περιόδου είναι η Μονή Αρκαδίου, η οποία αποτελεί σύμβολο της κρητικής ιστορίας. Σήμερα σώζονται πολλά από αυτά τα μοναστήρια, παρά τις φθορές που υπέστησαν από φυσικές καταστροφές (κυρίως σεισμούς) και λεηλασίες .

Από αρχιτεκτονική άποψη τα περισσότερα μοναστήρια υιοθέτησαν τη δόμηση φρουριακής μορφής για πρακτικούς λόγους. Μοναστήρια, τα οποία καταστράφηκαν, στη συνέχεια ξαναχτίστηκαν και σήμερα αποτελούν σημαντικά δείγματα εξέλιξης της θρησκευτικής αρχιτεκτονικής. Πολλά από αυτά λειτουργούν εξακολουθώντας να ασκούν ουσιαστικό ρόλο με ενεργή δράση στο τοπικό γίγνεσθαι. Τα περισσότερα ενεργοποιούνται κυρίως στον τομέα των παραδοσιακών δραστηριοτήτων, συμβάλλοντας έτσι στη διατήρηση και εξέλιξη της πολιτιστικής παράδοσης και λαογραφίας του νησιού ενώ κάποια άλλα διατηρούν το ρόλο τους ως μοχλοί τοπικής ανάπτυξης. Αναφέρονται χαρακτηριστικά:

- Το μοναστήρι της Βιδιανής, στο Οροπέδιο Λασιθίου, το οποίο ανακαινίζεται μέσω χρηματοδότησης του κοινοτικής πρωτοβουλίας Interegg II, με στόχο να φιλοξενήσει στις εγκαταστάσεις του παράρτημα του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας της Κρήτης.
- Η Μονή Τοπλού στο Δήμο Ιτάνου Λασιθίου στις οποίες τις εκτάσεις καλλιεργούνται, παράγονται και συσκευάζονται βιολογικά προϊόντα (ελαιόλαδο και κρασί) ενώ παράλληλα, προγραμματίζεται η δημιουργία και λειτουργία Συνεδριακού Κέντρου και καταλυμάτων (στο ίδιο χώρο και στο ευρύτερο περιβάλλον της Μονής αντίστοιχα) με στόχο την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή (συνεδριακού και του οικολογικού).

Βυζαντινές και Βενετικές Εκκλησίες

Όπως προκύπτει από μαρτυρίες και καταγραφές υπολογίζεται ότι οι Βυζαντινές και Βενετικές εκκλησίες στην Κρήτη ανέρχονται περίπου στις 5.000, με χωρική συγκέντρωση στην ενδοχώρα του νησιού. Η συγκέντρωση αυτή είναι απόρροια της ιστορίας της Κρήτης και κυρίως φαινόμενο της περιόδου της Αραβοκρατίας, κατά την οποία οι κάτοικοι αποτραβήχτηκαν στο εσωτερικό του νησιού εγκαταλείποντας αναγκαστικά τα παράλια.

Εκτός από τις Βυζαντινές και Βενετικές εκκλησίες ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ξωκλήσια τα οποία είναι διάχυτα στην κρητική ύπαιθρο. Χτισμένα από κατοίκους της περιοχής κυρίως από πέτρα αποτελούν σημαντικό συστατικό στοιχείο του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και ζωντανό παράδειγμα της λαογραφίας του τόπου.

Για το χτίσιμο των μικρών αυτών ναών πολύ συχνά χρησιμοποιήθηκαν φυσικοί σχηματισμοί και κυρίως σπήλαια.

Σήμερα η πλειοψηφία των εκκλησιών αποτελούν πόλο έλξης για τους επισκέπτες, κυρίως λόγω των περίτεχνων και πολύ παλιών τοιχογραφιών της Κρητικής Σχολής Αγιογραφίας, σημαντικό είδος θρησκευτικής εικονογραφίας που αναπτύχθηκε στο νησί την περίοδο της Ενετοκρατίας.

1.9. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ – ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται:

Α. Τα κάστρα-φρούρια κι οι οχυρώσεις πόλεων

Β. Χαρακτηρισμένοι Παραδοσιακοί Οικισμοί και Χαρακτηρισμένα Τμήματα Αστικών Κέντρων

Γ. τα Νεώτερα Μνημεία και

Δ. τα Αγροτικά μνημεία

A. Κάστρα – Οχυρώσεις

Στο σύνολο του νησιού, τόσο στα παράλια όσο και στην ενδοχώρα, κυριαρχούν οχυρώσεις και κάστρα τα οποία συνθέτουν ένα ποικιλόμορφο και αξιόλογο πολιτιστικό απόθεμα. Υπό την κυριαρχία των Αράβων και των Βενετών για περισσότερα από εξακόσια χρόνια, η Κρήτη παρουσιάζει έντονα τα στοιχεία των περιόδων κυριαρχίας και είναι πλούσια σε οχυρωματικά έργα μεγάλης ή μικρότερης εμβέλειας, ανάλογα με τη στρατηγική σημασία της κάθε τοποθεσίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έναρξη της πλειοψηφίας των οχυρωματικών έργων τοποθετείται στην περίοδο της Αραβοκρατίας και της Βυζαντινής περιόδου, ενώ αποπερατώνονται ή εμπλουτίζονται με νέα αρχιτεκτονικά στοιχεία κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας.

Τα κάστρα χτίστηκαν σε σημεία κλειδιά από άποψη οχύρωσης και προφύλαξης με άμεση συνέπεια τα σημαντικότερα από αυτά να βρίσκονται σε παράκτιες περιοχές. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση κάστρων και οχυρώσεων εντοπίζεται στους νομούς Χανίων και Λασιθίου λόγω της «περιφερειακής» και ευάλωτης γεωγραφικής τους θέσης.

Τα κάστρα του Νομού Λασιθίου είναι τα εξής:

1. Καζάρμα στο Δ. Σητείας
2. Castel Gerapetra στο Δ. Ιεράπετρας
3. Mirabello στο Δ. Αγίου Νικολάου
4. Monte Forte στο Δ. Σητείας
5. Σπιναλόγκα στο Δ. Αγίου Νικολάου
6. Καστέλος στο Δ. Μακρύ Γυαλού

Παρά τις σημαντικές ελλείψεις συντήρησης τους τα κάστρα αποτελούν πόλο έλξης για τους επισκέπτες, και χρησιμοποιούνται ως χώροι πολιτιστικών εκδηλώσεων σε επίπεδο Δήμων.

B. Χαρακτηρισμένοι Παραδοσιακοί Οικισμοί και Χαρακτηρισμένα Τμήματα Αστικών Κέντρων

Η τοπική αρχιτεκτονική, σε συνδυασμό με παραδοσιακούς οικισμούς, συνθέτει ένα αξιόλογο πλέγμα τουριστικών πόρων για την τουριστική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Σπουδαίο απόθεμα πολεοδομικής οργάνωσης και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς διασώζεται επίσης στην ορεινή Κρήτη. Τα χωριά της φιλοξενούν μέχρι σήμερα την κληρονομιά ενός πολιτισμού με βαθιές ρίζες στον χρόνο χωριά που αποτελούν ένα τεράστιο κοινωνικό και παραγωγικό υπόβαθρο για το νησί, με πλήθος μάλιστα εγκαταλελειμμένων οικισμών σε περιοχές με ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά.

Στους ίδιους χώρους και περιοχές βρίσκονται διάσπαρτα σημαντικά (μεμονωμένα) αρχιτεκτονικά μνημεία όπως μητάτα, κρήνες, γεφύρια, μεμονωμένες οικίες, κ.λπ., που σε συνδυασμό με τους οικισμούς συγκροτούν ένα μοναδικό ενιαίο ανθρωπογενές περιβάλλον.

Η σημασία του χαρακτηρισμού των οικισμών ή κτισμάτων έγκειται στους περιορισμούς που υπόκεινται όσον αφορά τη δόμηση, ή την αναστήλωσή τους. Στόχος είναι η διατήρηση της φυσιογνωμίας τους χρησιμοποιώντας παραδοσιακά υλικά (πρώτες ύλες) και τηρώντας τους όρους της τοπικής αρχιτεκτονικής. Παρά ωστόσο τους περιορισμούς, υπάρχει σοβαρό έλλειμμα σε επίπεδο ελέγχου και κυρώσεων, με συνέπεια την μη αναστρέψιμη αισθητική αλλοίωση της φυσιογνωμίας και του τοπικού χρώματος.

Ιδιαίτερα έντονο είναι το φαινόμενο σε οικισμούς με μικρή ή μεγάλη τουριστική κίνηση, όπου στο όνομα του εύκολου κέρδους κτίζονται καταλύματα ή άλλες υποδομές παροχής υπηρεσιών, τελείως ασύνδετα με το περιβάλλον, ενώ γκρεμίζονται παλαιότερα-παραδοσιακά κτίσματα για να πάρουν τη θέση τους μοντέρνες κατασκευές ακόμα και μέσα σε παραδοσιακές γειτονιές και σύνολα.

Γ. Νεώτερα Μνημεία

Με στόχο τη διατήρηση της μνήμης και τον περιορισμό ανεξέλεγκτων λειτουργιών σε χώρους και κτίρια που κρίνονται αξιόλογα, πολλά κτίρια μεταγενέστερα του 1830 χαρακτηρίζονται ως διατηρητέα ή έργα τέχνης. Κριτήρια χαρακτηρισμού είναι :

- ◆ Η αρχιτεκτονική αξία του κτιρίου.
- ◆ Η μοναδικότητα ορισμένων στοιχείων (π.χ. διάκοσμος, τοποθεσία, περιβάλλον χώρος)
- ◆ Η σύνδεση του κτιρίου με την ιστορία ή την τέχνη (πχ. Τόπος κατοικίας σημαντικών προσώπων).

Δ. Αγροτικά Μνημεία

Η οικονομία του Λασιθίου μέχρι τα μέσα του αιώνα ήταν επικεντρωμένη στον αγροτικό τομέα. Στοιχεία που προσδίδουν τη διάσταση αυτή είναι διάσπαρτα στο εσωτερικό τμήμα του νομού και κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές.

Τα μνημεία της κρητικής αγροτικής υπαίθρου είναι:

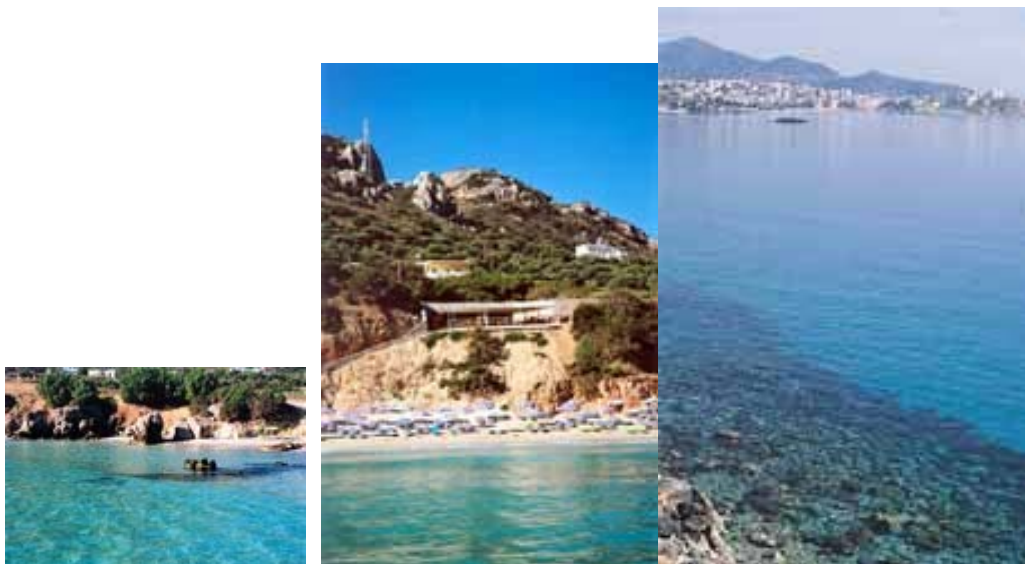
- ◆ Μητάτα, τα οποία αποτελούσαν και συνεχίζουν να αποτελούν τόπο προσωρινής διαμονής για τους κτηνοτρόφους.
- ◆ Φάμπρικες. Πρόκειται συνήθως για παλιά ελαιοτριβεία τα οποία έχουν περιέλθει σε αχρηστία, διατηρούν ωστόσο αναλλοίωτη την αρχιτεκτονική τους αξία.
- ◆ Μύλοι, ανεμόμυλοι, χαρουπόμυλοι.
- ◆ Γεφύρια.
- ◆ Κρήνες κ.α.

Η αναλυτική αποτύπωση των κτισμάτων αυτών κρίνεται πρακτικά ανέφικτη καθώς ο εντοπισμός και η καταγραφή τους αποτελεί αντικείμενο εξειδικευμένης μελέτης. Ωστόσο η συγκεκριμένη κατηγορία κτισμάτων μπορεί να αποτελέσει βασικό συστατικό στοιχείο για τη χάραξη θεματικών διαδρομών στην ενδοχώρα του νησιού με χαρακτηριστικό παραδείγμα είναι οι πολιτιστικές διαδρομές της Επαρχίας Σητείας.

(Ιστοσελίδες : Νομού Λασιθίου, Δήμου Αγίου Νικολάου, Δήμου Ιεράπετρας, Δήμου Σητείας, Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού , Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων , Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Κρήτης)

1.10. ΤΟΠΟΘΕΣΙΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Ο προσδιορισμός των περιοχών και των τοποθεσιών που παρουσιάζουν ιστορικό ενδιαφέρον είναι εγχείρημα δύσκολο, κυρίως λόγω της έλλειψης εννοιολογικού πλαισίου. Σε μια περιοχή όπως το Λασιθί, της οποίας ο πολιτισμός διαμορφώθηκε παράλληλα με τις ιστορικές εξελίξεις, οι τοποθεσίες ιστορικού ενδιαφέροντος θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ανεξάρτητης μελέτης. Επιπλέον, αυτές οι τοποθεσίες δεν αποτελούν από μόνες τους χώρο τουριστικής έλξης δεδομένου ότι απουσιάζουν οι απαραίτητες υποδομές. Ωστόσο, μελλοντικά μπορούν να αποτελέσουν τη βάση μιας πολιτιστικής διαδρομής ή μέρος ενός ευρύτερου τουριστικού προϊόντος.

(Ιστοσελίδες : Νομού Λασιθίου, Δήμου Αγίου Νικολάου, Δήμου Ιεράπετρας, Δήμου Σητείας, Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού , ΥΠΕΧΩΔΕ, «Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Κρήτης (2001)» , Μελέτη Υπουργείο Ανάπτυξης, «Ποιοτικό Προϊόν Κρήτης, Πρωτογενής Τομέας (1999)»)

1.11. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Στις Πολιτιστικές Υποδομές περιλαμβάνονται οι κατηγορίες:

- A. Μουσεία
- B. Πολιτιστικές εκδηλώσεις
- Γ. Πολιτιστικές διαδρομές

A. Μουσεία

Η ιστορία αιώνων του νησιού αποδίδεται μέσα από τα εκθέματα των ιστορικών μουσείων με σημαντικότερο το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης, η λειτουργία του οποίου εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο δράσης της Εταιρείας Ιστορικών Μελετών Κρήτης.

Την τελευταία δεκαετία έχουν δημιουργηθεί νέα μουσεία κατά κύριο λόγο σε ημιαστικές και αγροτικές περιοχές σε μια προσπάθεια διάσωσης και διατήρησης των παραδόσεων και των τοπικών συνηθειών. Τα μουσεία αυτά αποσκοπούν στη διάδοση της τοπικής κληρονομιάς.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειοψηφία των λαογραφικών και εθνογραφικών μουσείων λειτουργούν σε αγροτικές περιοχές και σε χωριά, με στόχο την ύπαρξη ουσιαστικής αρμονίας και συνέχεια μεταξύ εκθεμάτων και δομημένου περιβάλλοντος.

Η εξέλιξη αυτή, της δημιουργίας νέων μουσείων, δεν μπορεί να θεωρηθεί αποκομμένη από την αύξηση της «πολιτιστικής κατανάλωσης» τόσο από ξένους επισκέπτες όσο και από κατοίκους γειτονικών περιοχών. Τα μουσεία σε συνδυασμό με τα ιστορικά κέντρα πόλεων και τους παραδοσιακούς οικισμούς συνθέτουν κρίσιμη μάζα για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού.

Αρχαιολογικό Μουσείο

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου είναι ένα από τα σημαντικότερα της Κρήτης και λειτουργεί από το 1969. Περιλαμβάνει στις συλλογές του αρχαιολογικά ευρήματα από όλη την Ανατολική Κρήτη, από τα Μάλια μέχρι τη Ζάκρο που χρονολογικά εκτείνονται από τη νεολιθική εποχή (5700 - 2800 π.Χ.) ως το τέλος της Ρωμαϊκής περιόδου (100 π.Χ. - 400 μ.Χ.).

Περισσότερα από 1500 αγγεία της 3ης π.Χ. χιλιετίας, πολλά χρυσά και χάλκινα αντικείμενα (από τα αρχαιότερα που έχουν βρεθεί στην Κρήτη) κοσμούν τις προθήκες του.

Λαογραφικό Μουσείο

Ολοκληρωμένη εικόνα για τη ζωή στο πρόσφατο παρελθόν διαμορφώνει ο επισκέπτης του Λαογραφικού Μουσείου Αγίου Νικολάου. Το μουσείο ιδρύθηκε το 1985 από την Πολιτιστική Εταιρεία Ανατολικής Κρήτης και στεγάζεται στο ισόγειο του Λιμεναρχείου, ένα από τα παλαιότερα κτίρια της πόλης. Στους χώρους του εκτίθενται αντικείμενα που συγκεντρώθηκαν με πολλή αγάπη και φροντίδα.

Παρουσιάζονται πολύτιμα υφαντά από μεγάλη ποικιλία υλικών, καλαίσθητα, ξεχωριστά και σπάνια σχέδια, δείγματα της επιτηδειότητας και φαντασίας των γυναικών της περιοχής μας στην υφαντική, μια δραστηριότητα που τείνει να εξαφανιστεί και ασκείται πολύ περιορισμένα πια μόνο σε μερικά χωριά και κυρίως από ηλικιωμένες. Αναπαριστάνεται ρεαλιστικά το παραδοσιακό κρητικό σπίτι με όλα τα οικιακά σκεύη, ενδεικτικά των δραστηριοτήτων.

Βιβλία, εικόνες, όπλα, κειμήλια, έγγραφα, νομίσματα, παραδοσιακές κρητικές ενδυμασίες και παλιές φωτογραφίες συμπληρώνουν τα εκθέματα.

Όλες αυτές οι συλλογές διαρκώς εμπλουτίζονται από δωρεές όσων αναγνωρίζουν την αξία και το σημαντικό ρόλο του Μουσείου που αποτελεί πηγή πληροφοριών για την καθημερινή ζωή στην Κρήτη και ειδικά στο Νομό Λασιθίου.

Λαογραφικό Μουσείο Ίστρου

Στο Ίστρο λειτουργεί Λαογραφικό Μουσείο που εξιστορεί με τα εκθέματα του τη ζωή του παρελθόντος. Ιδρύθηκε το 1999 από το Λαογραφικό Σύλλογο. Πολλή αγάπη και φροντίδα για το Λαϊκό Πολιτισμό δείχνει αυτό το Μουσείο. Είναι μια σημαντική πηγή πληροφοριών για τη λαογραφία και την Ιστορία των κατοίκων του Μεραμπελλιώτικου κόλπου.

Μουσείο «ΙΡΙΣ»

Ένα διατηρητέο νεοκλασικό κτίριο του τέλους του 19ου αιώνα - οικία τότε εμπόρων «εδώδιμων» φυτικών προϊόντων του Μεραμβέλλου - φιλοξενεί το Μουσείο «ΙΡΙΣ» με επιλεγμένα φυτά της πασίγνωστης για τον πλούτο και την ποικιλία της κρητικής χλωρίδας.

Οι άνθρωποι της Κρήτης με δέος και σεβασμό στο φυτικό κόσμο που τους περιέβαλε, παρατήρησαν, πειραματίστηκαν, γνώρισαν τα μυστικά του, τον αξιοποίησαν στην καθημερινή τους ζωή σε ανάγκες σίτισης ή γαστρονομικές απαιτήσεις, αλλά και σε θεραπεία ασθενειών, στον καλλωπισμό, στη βαφή υφασμάτων, στην κατασκευή χρηστικών αντικειμένων και ως πηγή έμπνευσης για την τέχνη. Άλλωστε τα φυτά δεν έλειψαν από τις σημαντικές στιγμές της ζωής τους: τη γέννηση, το γάμο, τις γιορτές και το θάνατο, δίνοντας διέξοδο σε μεταφυσικές τους απορίες και αισθητικές ανάγκες.

Β. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις

Οι ρίζες των σύγχρονων πολιτιστικών εκδηλώσεων πρέπει να αναζητηθούν στις εορτές και τα πανηγύρια τα οποία διοργανώνονταν στην ύπαιθρο του Λασιθίου με αφορμή κυρίως θρησκευτικές εορτές ή ιστορικές επετείους. Σε πολλά χωριά του νομού, με πρωτοβουλία των πολιτιστικών συλλόγων ή μεμονωμένα εξακολουθούν να διοργανώνονται πανηγύρια τα οποία αποτελούν αφορμή συνένωσης του τοπικού πληθυσμού, ενώ παράλληλα συμβάλουν στη διατήρηση των εθίμων και των παραδόσεων του τόπου.

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις στα αστικά κέντρα διαφέρουν ριζικά από τα πανηγύρια των χωριών. Συνήθως πραγματοποιούνται κατά τη θερινή περίοδο ενώ η συστηματική ετήσια διοργάνωσή τους αποτελεί σχετικά φαινόμενο των τελευταίων δύο δεκαετιών ενώ την ευθύνη διοργάνωσης και υλοποίησης φέρει ο εκάστοτε Δήμος. Κατά κανόνα πρόκειται για πολυθεματικές εκδηλώσεις (θέατρο, μουσική, χόρος, εκθέσεις) στις οποίες συμμετέχουν ντόπιοι και ξένοι καλλιτέχνες και συνήθως διαρκούν περισσότερες μέρες ή εβδομάδες. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα Κύρβεια (Δήμος Ιεράπετρας), και τα Κορνάρεια (Δήμος Σητείας).

Κορνάρεια

- Σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων στην πόλη της Σητείας, που ξεκινούν αρχές Ιουλίου και διαρκούν έως 15/8. Θεσμός καταξιωμένος, με ευρύτατη απήχηση άρχισε πριν 10 τουλάχιστον χρόνια και περιλαμβάνει μουσικές, θεατρικές, χορευτικές εκδηλώσεις, ως επίσης διαλέξεις, εκθέσεις ζωγραφικής, φωτογραφίας και αθλητικές διοργανώσεις (Κορνάρειος Δρόμος με συμμετοχή αθλητών από όλη την Ελλάδα, Beach Volley). Οι εκδηλώσεις των Κορναρείων γίνονται στον υπαίθριο χώρο εκδηλώσεων του Ενετικού φρουρίου Καζάρμα και στο Πολύκεντρο του Δήμου Σητείας. Στο πλαίσιο των Κορναρείων διοργανώνονται σε χωριά του Δήμου εκδηλώσεις όπως Καζανέματα (γιορτή ρακής) και Κλήδονας (τρίτο δεκαήμερο Ιουνίου). Στόχος των Κορναρείων είναι η πολιτιστική αναβάθμιση της Σητείας και η δυνατότητα που δίνεται στους ξένους επισκέπτες να έλθουν σε επαφή με τον πολιτισμό του τόπου. Διοργανώνει το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Σητείας και η ΔΕΠΟΤΑΣ.

1 - 9 Αυγούστου

Η καρδιά της Μεσογείου χτυπά στον Άγιο Νικόλαο

REGATTA ODYSSEIL

Ένα κορυφαίο Ναυταθλητικό - Πολιτιστικό γεγονός

Η Ολυμπιακή Οδύσσεια είναι ένα διεθνές γεγονός το οποίο θα διεξαχθεί στη Μεσόγειο και στη Μαύρη Θάλασσα τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2004. Η Odysseil αναδεικνύει την «δια θαλάσσης» εξελεγκτική πορεία του ελληνικού πολιτισμού, ο οποίος από την αρχική του φάση ήταν στενά συνδεδεμένος με την μεγάλη ναυτική παράδοση των Ελλήνων. Ιστιοφόρα από όλη την Μεσόγειο και την Μαύρη Θάλασσα έχουν ήδη ξεκινήσει από τα κυριότερα λιμάνια (Βαρκελώνη, Μασσαλία, Καρλοφόρτε, Νάπολη, Μάλτα, Συρακούσες, Βενετία, Σπλιτ, Μπρίντιζι, Κωνσταντινούπολη, Λάρνακα, Χάιφα, κ.α.) με προορισμό την Ελλάδα. Τα σκάφη ακολουθούν συγκεκριμένες διαδρομές σε συγκεκριμένες ημερομηνίες. Έτσι δημιουργούνται στόλοι, οι οποίοι σε κάθε λιμάνι μεγαλώνουν και θα τερματίσουν στον Άγιο Νικόλαο την 1η Αυγούστου 2004. Τα σημεία συνάντησης στην Ελλάδα είναι η Καλαμάτα, ο Πειραιάς, η Ρόδος και η Σάμος, από όπου και θα αναχωρήσουν στις 31 Ιουλίου για τον Άγιο Νικόλαο. Τα σκάφη θα παραμείνουν στον Άγιο Νικόλαο μέχρι και τις 9 Αυγούστου για να αναχωρήσουν προς Ναύπλιο (12/ 8) που συμπίπτει με την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων. Κατά την διάρκεια της παραμονής τους στο λιμάνι του Αγίου Νικολάου, θα λειτουργήσει ένα Μεσογειακό Πολιτιστικό Χωριό με περίπτερα και διάφορα πολιτιστικά και ψυχαγωγικά δρώμενα. Κατά την ίδια περίοδο έχουν προγραμματιστεί ιστιοπλοϊκοί αγώνες κοντά στην ακτή.

Γ. Πολιτιστικές Διαδρομές

Οι Πολιτιστικές Διαδρομές σαν ιδέα ξεκίνησαν από το στόχο της διασύνδεσης του τουρισμού με τον πολιτισμό και το περιβάλλον, μέσα από μια σχέση ισορροπίας και αμοιβαίου οφέλους. Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της πολιτικής της Περιφέρειας Κρήτης και των Τοπικών Αναπτυξιακών Φορέων για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, εμπλουτισμού του με νέα στοιχεία, χρονική επιμήκυνση και χωρική επέκταση των τουριστικών πόρων, έχουν δημιουργηθεί πολιτιστικές διαδρομές και πολιτιστικά μονοπάτια σε διάφορα σημεία του νησιού. Τα μονοπάτια ή διαδρομές λειτουργούν ως σύνδεσμος μεταξύ στοιχείων από τον πολιτισμό, την κοινωνική δομή, το φυσικό περιβάλλον και τις συνήθειες του τόπου (πχ. της Επαρχίας Σητείας κ.α.).

Η περιοχή του Κάτω Μεραμβέλλου με κέντρο τον Άγιο Νικόλαο, περιλαμβάνει την Ελούντα, το Καλό χωριό, τα Κριτσά και διαθέτει τις μεγαλύτερες ξενοδοχειακές μονάδες του Νομού Λασιθίου. Βρίσκεται σε στρατηγική θέση του οδικού δικτύου της Κρήτης και είναι ιδανική αφετηρία για ημερήσιες εξορμήσεις προς όλες τις κατευθύνσεις του νησιού, με λεωφορείο, αυτοκίνητο ή μοτοσικλέτα. Αναμφίβολα όμως, η ωραιότερη περιήγηση γίνεται με τα πόδια ή με ποδήλατο!

Οι διαδρομές που σας προτείνουμε, έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να φτάσετε εύκολα στους μικρούς παράδεισους που βρίσκονται μακριά από την κίνηση των δρόμων, απολαμβάνοντας τη θέα από τα καλύτερα σημεία, συναντώντας παμπάλαια εκκλησάκια, αρχαιολογικά αξιοθέατα και τα γραφικότερα χωριά που κρύβονται σ' ολόκληρη την περιοχή του Κάτω Μεραμβέλλου!

Περπατήστε λοιπόν! Νοικιάστε ένα ποδήλατο (mountain bike). Δεν χρειάζεστε τίποτα περισσότερο από ένα ζευγάρι σωστά παπούτσια, ένα καπέλο, μαύρα γυαλιά για το δυνατό ήλιο, μια φωτογραφική μηχανή και ένα παγούρι με νερό για να

ξεδιψάτε ανάμεσα στις πηγές και τα χωριά.

Το κλίμα, ήπιο, ξηρό και γλυκό, χωρίς απότομες καιρικές μεταπτώσεις όλο το χρόνο, θεωρείται από τα πιο υγιεινά της Ευρώπης. Το πράσινο υπάρχει ακόμα και το χειμώνα (χάρη στους απέραντους ελαιώνες). Η Άνοιξη προβάλλει τις ανθισμένες αμυγδαλιές ανάμεσα στην πυκνή βλάστηση μ' ένα διάχυτο λεπτό μεθυστικό άρωμα, στρώνοντας πυκνά ταπέτα από κίτρινες οξαλίδες (είδος τριφυλλιού), κόκκινες παπαρούνες, λευκές μαργαρίτες και μυριάδες αγριολούλουδα, σκεπάζοντας κάμπους και βουνοπλαγιές, στολίζοντας πανάρχαια πέτρινα απομεινάρια, πάνω από τα δαντελένια ακρογιάλια της θάλασσας με τα διάφανα νερά...

Όλες οι διαδρομές που προτείνουμε αρχίζουν και τελειώνουν σε αστικά κέντρα ή οδικές αρτηρίες, για φαγητό, συγκοινωνία,

τηλέφωνο και πρώτες βοήθειες. Επίσης σε όλα τα μονοπάτια, έχουμε τοποθετήσει πινακίδες σήμανσης. Έχουν κίτρινο φόντο με μαύρα γράμματα και τους αριθμούς των μονοπατιών αυτού του φυλλαδίου, τον επόμενο προορισμό, τη διάρκεια σε ώρες (για περπάτημα) ή τα χιλιόμετρα (για ποδήλατο) μέχρι τον επόμενο σταθμό.

Σε αρκετές περιπτώσεις τα έργα αυτά έχουν χρηματοδοτηθεί από Κοινοτικές Πρωτοβουλίες ή Κοινοτικά Προγράμματα (π.χ. εργασίες στο ευρωπαϊκό μονοπάτι E4, πολιτιστική και φυσιολατρική διαδρομή επαρχίας Σητείας) ή έχουν υλοποιηθεί με την πρωτοβουλία μιας οργάνωσης ή ενός συλλόγου.

Οι πολιτιστικές ή θεματικές διαδρομές είναι ένα «συστατικό» του τουριστικού προϊόντος του νομού Λασιθίου, το οποίο βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις (σωστό σχεδιασμό, κατάλληλες παρεμβάσεις, ορθολογική διαχείριση, ήπια ανάπτυξη) θα αποτελέσει τη βάση εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος και θα συμβάλει στη γενικότερη τοπική ανάπτυξη.

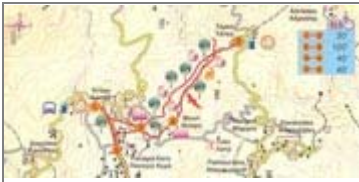

Η συντονισμένη διοργάνωση των εκδηλώσεων αυτών και η συστηματική προβολή τους, η οποία μέχρι στιγμής δεν κρίνεται επαρκής, σε συνδυασμό με τον καινοτομικό τους χαρακτήρα μπορεί να μετατρέψει ορισμένες από αυτές σε αυτόνομο πόλο.

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 1

ΚΡΙΤΣΑ - ΦΑΡΑΓΓΙ ΚΡΙΤΣΑΣ - ΤΑΠΕΣ - ΜΟΥΡΗ - ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΕΡΑ

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

- 1) ΚΡΙΤΣΑ - ιδιόρρυθμο παραδοσιακό χωριό.
- 2) Φαράγγι αξιόλογης ομορφιάς και ενδιαφέροντος, με ελάχιστο πλάτος τοιχωμάτων 1,5μ.
- 3) ΤΑΠΕΣ - αγροκτηνοτροφικός οικισμός.
- 4) Πανόραμα.
- 5) ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΕΡΑ - από τα αξιολογότερα Βυζαντινά μνημεία, όχι μόνο της Κρήτης, αλλά και ολόκληρου του Ελλαδικού χώρου (Βυζαντινές τοιχογραφίες και των τριών μεγαλύτερων Σχολών: Παλαιολογίας, Μακεδονικής, Κρητικής).

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 2

ΚΡΟΥΣΤΑΣ - ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ - ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ - ΠΥΡΓΟΣ- ΚΑΛΟ ΧΩΡΙΟ - ΙΣΤΡΟΝ

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

- 1) ΚΡΟΥΣΤΑΣ - χτισμένο σε μαγευτική τοποθεσία με πανοραμική θέα του Κόλπου του Μεραμβέλλου. Ιδανικό για ξεκούραση και φαγητό σε ταβέρνες με παραδοσιακή Κρητική κουζίνα.
 - 4 - 5) ΚΑΛΟ ΧΩΡΙΟ - στη δεξιά πλευρά του δρόμου, χτισμένο σε μια γόνιμη κοιλάδα, με ωραίες παραλίες, αρκετά ξενοδοχεία και διαμερίσματα. Στις 27 και 30 Ιουλίου γίνονται δύο πανηγύρια, του Αγίου Παντελεήμονα και του Αγίου Σύλλα.
- Στο ΙΣΤΡΟΝ, έχουν βρεθεί αρκετά ευρύματα της Μινωικής περιόδου. Στο ΒΡΟΚΑΣΤΡΟ, υπάρχουν υπολείμματα της Μεταμινωικής και της Γεωμετρικής περιόδου. Μεταξύ αυτών, σημαντικά κεραμικά και πρωτόγονα εργαλεία.

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 3

**ΕΛΟΥΝΤΑ - ΠΛΑΚΑ - ΒΡΟΥΧΑΣ - ΣΚΙΝΙΑΣ - ΒΛΥΧΑΔΙΑ -
ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ - ΣΕΛΛΕΣ - ΒΡΟΥΧΑΣ - ΠΛΑΚΑ - ΕΛΟΥΝΤΑ**

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΠΛΑΚΑ / ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ (Σπίνα=αγκάθι, λόγκα=μακρύ). Ονομαστική νησίδα απέναντι από την Πλάκα, με μεγάλη μαρτυρική ιστορία. Από τα ισχυρότερα οχυρά της Κρήτης κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας και της Τουρκοκρατίας (1211 - 1825), το τελευταίο σημείο της Μεγαλονήσου που

κατάφεραν να καταλάβουν οι Τούρκοι. Μετά, έγινε χώρος Συγκέντρωσης των λεπτρών από όλη την Ελλάδα. Για μισό αιώνα, πάνω σ' αυτό το νησί εξελίσσονταν δραματικές σκηνές σχετικά με την απεγνωσμένη διαβίωση των λεπτρών που υποχρεώνονταν να αποχωριστούν για όλη τους τη ζωή τους δικούς τους. Η τελευταία αυτή θλιβερή σελίδα της ιστορίας του τόπου, έληξε με την ανακάλυψη της θεραπείας των Χανσενικών. Σήμερα, έχει αξιοποιηθεί τουριστικά. Κατά μήκος της διαδρομής ΒΡΟΥΧΑ - ΛΟΥΜΑ - ΣΚΙΝΙΑΣ υπάρχουν αξιόλογες Βυζαντινές εκκλησίες και σπάνια είδη από την χλωρίδα και την πανίδα της Κρήτης. Στην παραλιακή ζώνη ΒΛΥΧΑΔΙΑ - ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ - ΦΑΡΟΣ υπάρχουν γραφικοί ορμίσκοι, παραδοσιακές ψαροταβέρνες και η ωραιότερη ίσως θέα του Κρητικού πελάγους. Η απόλυτη γαλήνη και το άγριο ανόθευτο τοπίο, κυριολεκτικά κόβουν την ανάσα. Είναι από τις πλέον τις πλέον απομονωμένες περιοχές του νησιού.

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 4

**ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ - ΕΞΩ ΛΑΚΩΝΙΑ - ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ-
ΖΕΝΙΑ - ΜΕΣΑ ΠΟΤΑΜΙ - ΖΕΝΙΑ - ΑΔΡΙΑΝΟΣ - ΤΑΠΕΣ -
ΦΛΑΜΟΥΡΙΑΝΑ - ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ**

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Η διαδρομή από τον Άγιο Νικόλαο μέχρι τους Ποτάμους είναι γεμάτη εναλλαγές τοπίου. Η αφετηρία ξεκινά από τη θάλασσα και φτάνει μέχρι υψόμετρο 870 μ., συνδυάζοντας παραθαλάσσιο με βουνίσιο κλίμα. Πολύ πράσινο και γάργαρα

νερά από την Άνοιξη μέχρι τους πρώτους μήνες του χειμώνα που αρχίζει η ιδανική περίοδος για όσους αγαπούν το κρύο στη φύση. Σε όλη τη διαδρομή υπάρχουν δείγματα από τις σημαντικότερες δραστηριότητες της περιοχής, όπως τα εργαστήρια ξυλογλυπτικής στη ΖΕΝΙΑ, τις διάφορες αγροκτηνοτροφικές ασχολίες και ένα παραδοσιακό Λασιθιώτικο τρόπο ζωής. Υπάρχουν αξιόλογα μνημεία, σπήλαια και μικρά γραφικότερα φαράγγια για όσους απολαμβάνουν μοναδικές και τολμηρές διαδρομές. Η υφαντουργική και ο παραδοσιακός τρόπος παραγωγής οικιακών προϊόντων είναι ολόκληρη εμπειρία.

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 5

Α΄ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
ΧΑΒΑΝΙΑ - ΚΑΤΣΙΚΙΑ - ΠΙΣΤΙΚΟΥ - ΧΟΙΡΟΒΟΣΚΟΥ - ΑΤΣΙΜΠΡΑΓΑ
- ΛΕΝΙΚΑ - ΧΑΒΑΝΙΑ

Β΄ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
ΧΑΒΑΝΙΑ - ΚΑΤΣΙΚΙΑ - ΠΙΣΤΙΚΟΥ - ΧΟΙΡΟΒΟΣΚΟΥ - ΑΤΣΙΜΠΡΑΓΑ
- ΣΕΛΙ ΟΞΑΣ - ΚΕΦΑΛΑ - ΕΛΟΥΝΤΑ

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

- 1) ΠΙΣΤΙΚΟΥ - παλαιά στέρνα, πέτρινη στρογγυλή δεξαμενή.
- 2) ΠΑΝΟΡΑΜΑ - μετά τη στένα
- 3) ΧΟΙΡΟΒΟΣΚΟΥ - νερό, αγροκτηνοτροφικός οικισμός.
- 4) ΑΤΣΙΜΠΡΑΓΑ - ξερολιθικός οικισμός,

πανόραμα

5) ΛΕΝΙΚΑ - Ιερό Αφροδίτης, Αρχαία Χώρα (φαγητό, τηλέφωνο, λεωφορείο).

6) ΟΞΑ - 500μ. υψόμετρο, γεωμετρικός οικισμός, αρχαιολογικός χώρος, πανόραμα.

7) ΕΞΟΡΥΞΗ ΑΚΟΝΟΠΕΤΡΑΣ - λατομεία.

8) ΕΛΟΥΝΤΑ - (μπάνιο, φαγητό, ταξί, λεωφορείο, τηλέφωνο).

ΟΛΟΥΣ - αρχαιολογικός χώρος.

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 6

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ - ΑΓΙΑ ΠΕΛΑΓΙΑ - ΚΑΛΟΣ ΛΑΚΚΟΣ - ΟΞΑ - ΕΛΟΥΝΤΑ

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΕΛΟΥΝΤΑ - τέσσερις γειτονικοί οικισμοί, χτισμένοι γύρω από την Αρχαία πόλη «ΟΛΟΥΣ» (Μαυρικιανό, Σκίσμα, Πάνω και Κάτω Ελούντα). Η διαδρομή κινείται δυτικά και νότια πίσω από το ύψωμα ΚΑΡΦΙ (376μ.), όπου είχαν ξεκινήσει από την αρχαιότητα τα πρώτα λατομεία για την περιζήτητη ακονόπετρα. Από το πλάτωμα του

υψώματος, μπορεί να απολαύσει κανείς τη μοναδική θέα προς τον κόλπο, το νησί της Ελούντας και τη Σπιναλόγκα μέχρι και τα Σητειακά παράλια με τις διάσπαρτες βραχονησίδες στο βάθος. Νοτιοδυτικά, η διαδρομή κατηφορίζει και απλώνεται η «σκάφη» του Μεραμβέλλου με τα κεραμιδοσκεπασμένα κάτασπρα χωριά. Το κοντινότερο, ακριβώς από κάτω, είναι ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ και η ΑΓΙΑ ΠΕΛΑΓΙΑ, αναστηλωμένα από τις ομώνυμες εκκλησίες. Ο ΚΑΛΟΣ ΛΑΚΚΟΣ θυμίζει τα φιλονικούμενα σύνορα μεταξύ Ολουντίων και Λατίων το 110 π.Χ. Για όποιον μπορέσει να ανηφορίσει το ελίσσόμενο μονοπάτι στη ράχη της ΟΞΑΣ (563 μ.) η «ανταμοιβή» της ανάβασης, ξεπερνά κάθε προσδοκία! Μπορεί οι ανθρώπινες παρουσίες στη διαδρομή να είναι ελάχιστες, αλλά ο ανθρώπινος μόχθος, η γαλήνη και η ανάταση της ψυχής, κάνουν αισθητή την παρουσία τους σε κάθε βήμα!

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 7

ΠΛΑΚΑ - ΚΟΠΡΑΝΑ - ΦΑΡΟΣ - ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ - ΒΡΟΥΧΑΣ

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΠΛΑΚΑ - οικισμός στενά δεμένος κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα με το οχυρό - βραχονησίδα της Σπιναλόγκα, που ήταν τόπος συγκέντρωσης των λεπρών μέχρι την ανακάλυψη της θεραπείας της νόσου. Τόπος φορτοεκφόρτωσης και μετάβασης στην απέναντι ακτή της νησίδας σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας της, κυρίως από την Ενετοκρατία και μετά. Σε αρχαιότερες περιόδους, όπως μαρτυρούν αρχαιολογικά ίχνη, θα πρέπει ο σταθμός επιβίβασης να ήταν βόρεια και απέναντι στην παρακείμενη παραλία, όπου καταλήγει η έξοδος μικρού επικλινούς φαραγγιού. Η διαδρομή ΠΛΑΚΑ - ΚΟΠΡΑΝΑ - ΦΑΡΟΣ, μετά την πρόσφατη διάνοιξη παράλληλου προς την παραλία χωματόδρομου, έχει γραφικότερη ανοιχτή θέα προς την Ελούντα, τη Σπιναλόγκα και ολόκληρο τον κόλπο του Μεραμβέλλου. Τα σχηματισμένα από τη διάβρωση των βροχών και των ανέμων σπήλαια, χρησιμοποιημένα κατά καιρούς σαν καταφύγια, χτισμένα με ξερολιθιές, ομορφαίνουν ακόμα περισσότερο το τοπίο. Η κατάληξη στο «φάρο του αφορεσμένου», μας φέρνει σε ένα διαφορετικό απομονωμένο και ήρεμο τοπίο όταν απουσιάζουν οι βορειοδυτικοί και νοτιοανατολικοί άνεμοι. Τόπος μοναδικός για όσους αγαπούν τη βρώσιμη παραθαλάσσια χλωρίδα και τη μεθυστική μυρωδιά του ωραιόπαθους νάρκισσου. Η επιστροφή από το φάρο από το υψηλότερο και ομαλότερο κατάφυτο από τις καλλιέργειες πλάτωμα, ανεβάζει τα ποσοστά της θέας προς τα δυτικά σε μία διαδρομή που ξετυλίγεται μέσα από ελιές, ανεμόμυλους και ξερολιθικά ερειπωμένα αγροτόσπιτα.

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 8

ΑΜΜΟΥΔΑΡΑ - ΛΗΣΤΗ ΣΠΗΛΙΟΣ - ΜΙΚΡΟ ΒΑΘΥ - ΑΓΙΟΣ ΣΥΛΛΑΣ - ΚΑΤΩ ΓΟΥΛΕΣ - ΚΑΡΑΒΟΣΤΑΣΙ - ΙΣΤΡΟΝ

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

1) ΑΜΜΟΥΔΑΡΑ - οργανωμένη πλαζ, τηλέφωνο λεωφορείο.
2) ΛΗΣΤΗ ΣΠΗΛΙΟΣ - σε πειρατικές περιόδους ήταν σπήλαιο για ενέδρα και ληστείες ταξιδιωτών στο πέρασμα αρχαιότερου δρόμου (σε 50μ.). Ολόκληρη η διαδρομή από την αφετηρία ως το τέρμα της, ταυτίζεται με τον Μεσαιωνικό δρόμο «καλντερίμι», πιθανότατα και αρχαίου μονοπατιού (συνδέει τους αρχαιολογικούς χώρους Γουρνιά, Βρόκαστρο, νεολιθικό οικισμό Αλμυρού και Λατώ).
6) ΚΑΡΑΒΟΣΤΑΣΙ - φυσικό λιμανάκι στο νοτιοδυτικό άκρο του κόλπου του Μιραμπέλου, τόπος ανεφοδιασμού επαναστατών στην Τουρκοκρατία.
7) ΙΣΤΡΟΝ - τουριστική περιοχή με ξενοδοχεία χτισμένα σε γραφικότετους όρμους.
ΒΡΟΚΑΣΤΡΟ - σπουδαίος αρχαιολογικός γεωμετρικός οικισμός, σε βραχώδη λόφο. Μινωικές, Μυκηναϊκές αρχαιότητες στην παραλία ΚΑΛΟΥ ΧΩΡΙΟΥ.

Ολόκληρος ο κόλπος Μεραμπέλλου είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρων και πολύ φιλόξενος για τους λάτρεις του υποβρυχίου ψαρέματος και των υποβρυχίων εξερευνήσεων. Καταδυθείτε σ' αυτό τον ανέγγιχτο πανέμορφο κόσμο. Η κατάδυση του ανθρώπου στο απέραντο γαλάζιο ανέκαθεν τον γέμιζε με δέος για κάτι το απρόσμενο από βαθιά.

Τα πανιά φουσκώνουν και η προσπάθεια καθοδήγησης του σκάφους είναι η συγκίνηση της ιστιοπλοΐας. Εμπειρία που μπορεί να αποκτηθεί στον Ναυτικό Όμιλο του Αγίου Νικολάου.

1.12. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Πλούσιο σε πολιτισμική παράδοση το Λασιθί, διατηρεί στο πέρασμα των αιώνων σημαντικά λαογραφικά στοιχεία του πρόσφατου ή και του πιο μακρινού παρελθόντος έχοντας σχηματίσει έναν ξεχωριστό λαογραφικό πλούτο με μεγάλη διαχρονικότητα και πολυπολιτισμικότητα και σε μια δυναμική σχέση με το σημερινό κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα, η τοπική λαογραφία και παράδοση, τα οποία ποικίλουν ανάλογα με το γεωγραφικό ανάγλυφο, αποτελούν ένα σημαντικό συστατικό του τουριστικού δυναμικού της. Στην πλειοψηφία των τουριστικών πακέτων, ακόμη και αυτών που χαρακτηρίζονται ως μαζικού τουρισμού, προβάλλεται η πολιτιστική ταυτότητα και ενίοτε η πολιτιστική ιδιαιτερότητα του νησιού αποτελώντας έτσι σημαντικό στοιχείο έλξης για τους επισκέπτες.

Η λασιθιώτικη λαογραφία απεικονίζεται τις συνήθειες και τα ήθη τα οποία οι ντόπιοι (κυρίως στην ύπαιθρο) διατηρούν αναλλοίωτα, στοιχείο που ενισχύει επιπλέον την ιδιαιτερότητά της κρητικής πολιτισμικής ταυτότητας.

Τα ήθη και έθιμα, τα δημιουργήματα του λόγου, οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, η λαϊκή τέχνη σε όλες της τις εκφράσεις, οι χοροί και η μουσική και εν γένει οι παραδόσεις του κρητικού, αποτελούν σημαντικά στοιχεία του κρητικού πολιτισμού. Η συμβολή αυτών των λαογραφικών ενδιαφερόντων στην τουριστική ανάπτυξη του Νομού Λασιθίου, μπορεί να είναι σημαντική εφόσον γίνει στην βάση της λελογισμένης και ήπιας εκμετάλλευσής τους.

Ήθη και Έθιμα

Τα ήθη και έθιμα του Λασιθίου, όπως συμβαίνει αντίστοιχα στις περισσότερες παραδοσιακές κοινωνίες έχουν κατά κύριο λόγο τη βάση τους στη θρησκευτική ζωή και λατρεία ενώ παράλληλα αφορούν διάφορες εκφάνσεις της καθημερινής ζωής. Τέτοια είναι ο παραδοσιακός κρητικός γάμος, ιδιαίτερα γνωστός για τον τρόπο με τον οποίο γιορτάζεται στα χωριά. Γνωστό επίσης κρητικό έθιμο είναι τα πανηγύρια με αφορμή τις θρησκευτικές γιορτές, τα οποία πραγματοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και γιορτάζονται με χορό τραγούδι ενώ συνοδεύονται από τοπικά εδέσματα.

Με την πάροδο του χρόνου και την αυξανόμενη απερχήμωση της υπαίθρου τέτοιου είδους συνήθειες μειώνονται σταδιακά. Ωστόσο οι τοπικοί λαογραφικοί και πολιτιστικοί σύλλογοι συμβάλουν στην αναβίωση και τη διατήρηση πολλών εθίμων τα οποία συχνά αποτελούν το έναυσμα για τη συνάντηση συντοπιτών και την επαφή των επισκεπτών με την τοπική παράδοση.

Μουσική - Χορός

Η μουσική και ο χορός είναι άμεσα συνδεδεμένοι με την κοινωνική ζωή των κρητικών από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Η μουσική και οι χοροί διαφέρουν ανάλογα με την περιοχή συνέπεια των διαφορετικών ιστορικών εξελίξεων.

Έτσι, συναντάμε στο Λασιθί το βιολί ως βασικό μουσικό όργανο και στην υπόλοιπη Κρήτη τη Λύρα.

Σήμερα οι κρητικοί χοροί και η κρητική μουσική γνωρίζει ιδιαίτερη άνθηση σε αντίθεση με άλλες συνήθειες που σταδιακά χάνονται.

Παραδοσιακά Επαγγέλματα

Ο πολιτισμικός πλούτος του νομού εκφράζεται μέσα από τη χειροτεχνική και οικοτεχνική δραστηριότητα των κατοίκων που ανέπτυξαν σε παλαιότερες εποχές. Έχοντας μια μακραίωνη παράδοση και μνήμες διαφόρων πολιτισμικών επιρροών οι κάτοικοι του Νομού Λασιθίου ανέπτυξαν έναν μοναδικό πλούτο έκφρασης σε διάφορες χειροτεχνικές δραστηριότητες όπως την υφαντική, την πλεκτική, την κεραμική, την ξυλογλυπτική κ.α.

Η τέχνη της παραδοσιακής υφαντικής απαντάται κατά κύριο λόγο στα ορεινά χωριά της Δίκτης. Επιπλέον αναπτύχθηκαν επαγγέλματα σε συνάρτηση και εξάρτηση με την παραδοσιακή γεωργία όπως ο χαλκουργός, ο σαμαροποιός, ο πεταλωτής, ο μαχαιροποιός κ.α, τα οποία όμως με την εξέλιξη και τον εκσυγχρονισμό των παραδοσιακών δραστηριοτήτων φθίνουν και σταδιακά εξαφανίζονται.

Κρητική διατροφή – Κρητική Κουζίνα

Η κρητική παραδοσιακή κουζίνα θεωρείται σήμερα μια από τις πλέον γνωστές και διαδεδομένες του κόσμου. Η υψηλή ποιότητα των τοπικών προϊόντων προϊόντα (αρωματικά φυτά, μέλι, τυροκομικά, ελαιόλαδο κ.α.) σε συνδυασμό με την ανθρώπινη εμπειρία έχουν δημιουργήσει γεύσεις μοναδικές που συνδυάζονται απόλυτα με την κάθε χρονική περίοδο και τη γεωγραφική ενότητα συνθέτοντας ένα μοναδικό σύνολο.

Αξιοσημείωτη είναι η προβολή που έχει ξεκινήσει να γίνεται από τοπικούς και υπερτοπικούς φορείς, γεγονός που ήδη έχει αρχίσει να δείχνει θετικά αποτελέσματα σε ό,τι αφορά τη φήμη και την παράδοση του νησιού και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητά του σε θέματα τουριστικής κίνησης και ζήτησης.

(Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Κρήτης, Διεύθυνση Σχεδιασμού & Ανάπτυξης ,
Αναπτυξιακή Λασιθίου Α.Ε. , Ιστοσελίδες : Νομού Λασιθίου, Δήμου Αγίου Νικολάου,
Δήμου Ιεράπετρας, Δήμου Σητείας, Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού)

2. ΚΥΡΙΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΣΤΗΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΥΤΗ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ:

- Υποδομές μεταφορών : οδικό δίκτυο, λιμένες, αερολιμένες.
- Υποδομές ύδρευσης.
- Υποδομές αποχέτευσης.
- Ενεργειακή υποδομή.
- Τηλεπικοινωνίες.
- Κοινωνικές υποδομές.
- Υποδομές υγείας.
- Υποδομές εκπαίδευσης.

2.1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Θέμα μείζονος σημασίας για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού Λασιθίου, είναι οι υποδομές και υπηρεσίες μεταφοράς από τη σκοπιά της προσπελασιμότητας. Σε γενικές γραμμές, κρίνονται ικανοποιητικές, τόσο από άποψη επάρκειας όσο και ποιότητας, γεγονός που έχει συμβάλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση του σημερινού επιπέδου τουριστικής ανάπτυξης του νομού.

Αερομεταφορές και θαλάσσιες μεταφορές, όπως διαπιστώνεται από την ανάλυση που ακολουθεί, κρίνονται ιδιαίτερα ικανοποιητικές, χάρη:

Στην ιδιωτική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα που έχει αναπτυχθεί ναυτιλιακές και αεροπορικές εταιρίες οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και αξιοπιστίας.

Οι οδικές μεταφορές εμφανίζουν τη μεγαλύτερη ανεπάρκεια στο σύνολο του τομέα. Εξυπηρετείται μεν η πλειοψηφία των οικισμών ωστόσο η χαμηλή ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών μειώνει τις πραγματικές δυνατότητες πρόσβασης σε πολλές περιοχές του νομού, γεγονός που έχει παίξει καθοριστικό ρόλο στη χωρική διασπορά των τουριστικών ροών: συγκέντρωση τουριστών σε περιοχές που βρίσκονται κοντά σε κεντρικούς δρόμους, μειωμένη επισκεψιμότητα περιοχών με πρόσβαση μέσω επαρχιακού και δημοτικού οδικού δικτύου.

Πιο αναλυτικά:

A. Οδικό Δίκτυο

Το οδικό δίκτυο και οι μεταφορές-συγκοινωνίες, εξετάζονται εν προκειμένω από τη σκοπιά και μόνο που ενδιαφέρουν τον τουρισμό (προσπελασιμότητα). Η επισήμανση αυτή έχει σημασία στο βαθμό που η επάρκεια ή ανεπάρκειά τους διαφοροποιείται ανάλογα με τη χρήση και τους χρήστες. Πιο συγκεκριμένα, το οδικό δίκτυο, για τις ανάγκες του τομέα του τουρισμού, κρίνεται σχετικά ικανοποιητικό, για την εν γένει όμως ανάπτυξη του νησιού κρίνεται ανεπαρκές και, κατά περίπτωση, προβληματικό. Το αντίστροφο ισχύει στο θέμα των οδικών συγκοινωνιών και μεταφορών: ενώ είναι εξαιρετικά ανεπαρκές για τις ανάγκες του τουρισμού, είναι σχετικά ικανοποιητικό για τις ανάγκες του ντόπιου πληθυσμού.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του ΥΠΕΧΩΔΕ, το οδικό δίκτυο της Κρήτης περιλαμβάνει τις εθνικές οδούς, τους επαρχιακούς και τους δημοτικούς ή κοινοτικούς δρόμους. Πιο αναλυτικά:

A. ΕΘΝΙΚΟ οδικό δίκτυο. Περιλαμβάνει:

- Το Βόρειο Οδικό Άξονα (ΒΟΑΚ ή νέα εθνική οδός). Συνδέει τις μεγάλες πόλεις που βρίσκονται στη βόρεια πλευρά του νησιού και αποτελεί την κύρια οδική αρτηρία με τη μεγαλύτερη κίνηση.
- Την παλιά εθνική οδό. Εκτείνεται σχεδόν παράλληλα με τη νέα και έχει πολύ μικρότερη κυκλοφοριακή κίνηση από το ΒΟΑΚ λόγω της χαμηλής ποιότητας και, κατά περίπτωση, επικινδυνότητας του οδοστρώματος και των κλίσεων. Έχει ωστόσο πρόσβαση σε οικισμούς οι οποίοι δεν συνδέονται με το ΒΟΑΚ.
- Το Νότιο Οδικό Άξονα (ΝΟΑΚ). Εκτείνεται κατά μήκος του νότιου οριζώντιου τμήματος του νησιού, δεν έχει όμως ακόμη ολοκληρωθεί.

B. Το ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ οδικό δίκτυο. Συνδέει τους οικισμούς της ενδοχώρας μεταξύ τους και με το εθνικό οδικό δίκτυο.

Γ. Το ΔΗΜΟΤΙΚΟ ή ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ οδικό δίκτυο, που συνδέει οικισμούς μεταξύ τους και με παραλιακά και άλλα κεντρικά σημεία.

Δ. Το ΑΓΡΟΤΙΚΟ οδικό δίκτυο. Εξυπηρετεί την πρόσβαση σε αγροτοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Ο βαθμός διασύνδεσης μεταξύ των οικισμών κρίνεται αρκετά ικανοποιητικός, δεδομένου ότι το δίκτυο των υφιστάμενων δρόμων και κόμβων έχει διευκολύνει σημαντικά την πρόσβαση σε όλους τους οικισμούς και σε σημεία αυξημένου ενδιαφέροντος. Σημειώνεται ωστόσο, ότι οι ορεινοί όγκοι στο μέσον περίπου του νησιού, δημιουργούν εμπόδιο στην οδική διασύνδεση του βόρειου και του νότιου τμήματος. Αναφέρονται χαρακτηριστικά οι παρακάτω περιοχές όπου το δίκτυο είναι ελλιπές και όπου υπάρχει εξυπηρετεί αποκλειστικά τις ανάγκες αγροτών, όπως η Περιοχή ορεινής Σητείας (Σητειακά βουνά – Θριφτή), και η Περιοχή Οροπεδίου Λασιθίου προς Βιάννο.

Η βατότητα των δρόμων είναι καθοριστικής σημασίας για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής, παραδοχή που επιβεβαιώνεται απόλυτα στην περίπτωση του Λασιθίου, με αποτέλεσμα, περιοχές όπου δεν υπάρχουν δρόμοι ή είναι πολύ κακής ποιότητας, έχουν μείνει σχεδόν ανεκμετάλλετες.

Σημαντική θεωρείται επίσης η έλλειψη σήμανσης. Η έλλειψη αυτή εκ πρώτης όψεως μπορεί να μην είναι εμφανής, καθώς σε γενικές γραμμές υπάρχουν ταμπέλες, όμως πολλές είναι κατεστραμμένες και μη αναγνώσιμες, ενώ παράλληλα δεν υπάρχει καθόλου σήμανση για παρακαμπτηρίους και ίσως αρκετά συντομότερους δρόμους. Ακόμα πιο σημαντική είναι η υστέρηση σε επίπεδο ειδικής σήμανσης για τόπους τουριστικού ενδιαφέροντος.

B. Οδικές συγκοινωνίες

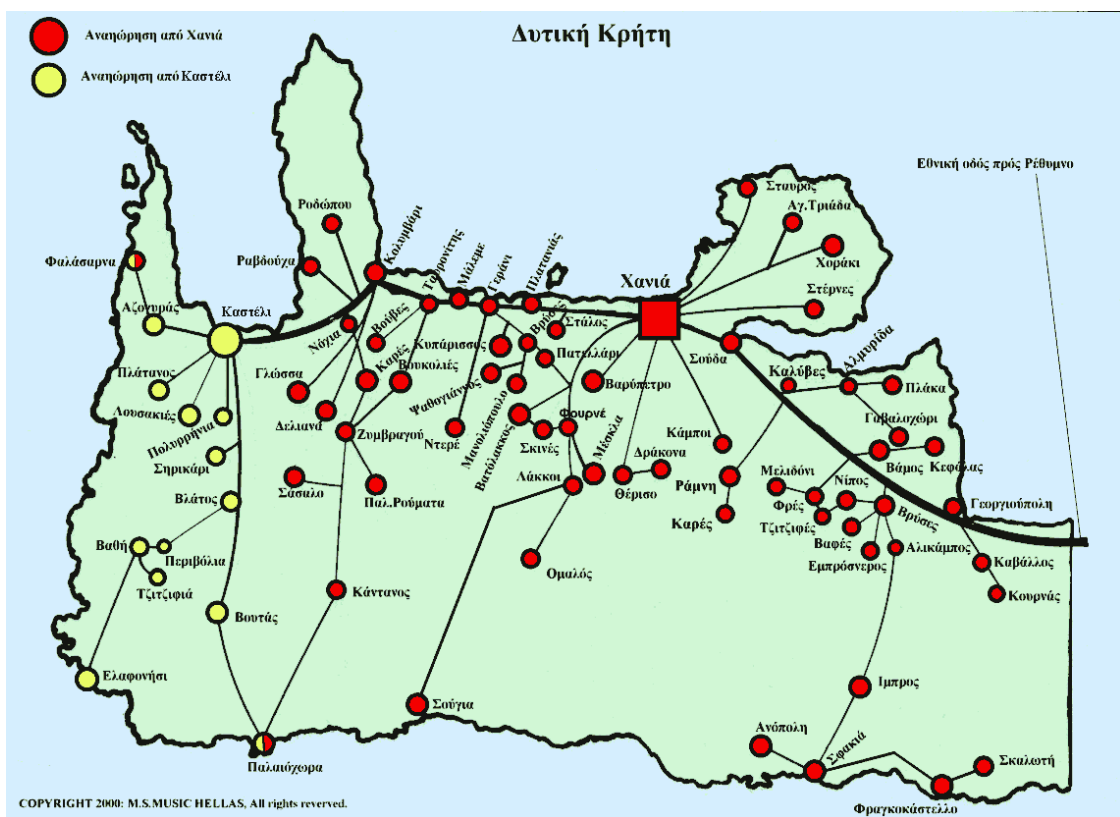
Οι οδικές συγκοινωνίες, σε ό,τι αφορά τις ανάγκες του τουρισμού, εμφανίζουν πολλές ελλείψεις. Η εξυπηρέτηση γίνεται με αστικά και υπεραστικά λεωφορεία του ΚΤΕΛ Ανατολικής και του ΚΤΕΛ Δυτικής Κρήτης (Ν. Ηρακλείου-Λασιθίου και Ν. Χανίων- Ρεθύμνου αντίστοιχα).

ΠΗΓΗ: Ιστοσελίδα ΚΤΕΛ Ανατολικής Κρήτης.

Τα δρομολόγια που υπάρχουν συνδέουν τους βασικούς οικισμούς μεταξύ τους και κατά την τουριστική περίοδο αυξάνονται σε συχνότητα και ποικιλία διαδρομών, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τις μεγαλύτερες ανάγκες μετακίνησης. Παρόλα αυτά, η ανεπάρκεια των συγκοινωνιών παραμένει μεγάλη ενώ επιτείνεται και από σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα του τομέα που είναι:

- Η ελλιπής διασύνδεση μεταξύ των οικισμών, με αποτέλεσμα, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, για να μπορέσει να φθάσει ο επισκέπτης στον προορισμό του πρέπει να αλλάξει δύο, τρία ή και περισσότερα λεωφορεία, σπαταλώντας περιττό χρόνο, ξοδεύοντας περισσότερα χρήματα και αυξάνοντας την ταλαιπωρία του.
- Η ανυπαρξία συγκοινωνιακής διασύνδεσης πολλών οικισμών, ακόμα και τουριστικών προορισμών, που για να τους επισκεφθεί κανείς πρέπει να χρησιμοποιήσει ιδιωτικό μεταφορικό μέσο.

ΠΗΓΗ: Ιστοσελίδα ΚΤΕΛ Δυτικής Κρήτης.

Γ. Ακτοπλοϊκές μεταφορές

Η Κρήτη συνδέεται ακτοπλοϊκά με την υπόλοιπη Ελλάδα (Πειραιάς, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα και Πελοπόννησος) με επτά εμπορικά και επιβατικά λιμάνια (Ηρακλείου, Σούδας, Ρεθύμνου, Αγίου Νικολάου, Σητείας, Κισσάμου). Τα λιμάνια Ηρακλείου, Σούδας και Ρεθύμνου έχουν την μεγαλύτερη κίνηση σε επιβάτες, εμπορεύματα και οχήματα και από αυτά οι μεγάλες ναυτιλιακές εταιρείες εκτελούν το 80% περίπου του θαλάσσιου μεταφορικού έργου του νησιού. Τα υπόλοιπα λιμάνια εξυπηρετούν τα επιβατηγά κυρίως πλοία.

Εκτός από τα παραπάνω, σε όλη την Περιφέρεια υπάρχουν αρκετά λιμάνια μικρού ή μεσαίου μεγέθους τα οποία χρησιμοποιούνται για μικρότερες εμπορικές κινήσεις ή λειτουργούν ως ιχθυόσκαλες, αλιευτικά καταφύγια και μαρίνες.

Κάθε νομός εξυπηρετείται από διαφορετική ναυτιλιακή εταιρία, με τις L.A.N.E στον Άγιο Νικόλαο.

Όλες πραγματοποιούν σχεδόν καθημερινά δρομολόγια από και προς την Αθήνα ενώ κατά τους καλοκαιρινούς μήνες αυξάνουν τις διασυνδέσεις με μικρότερα νησιά του Αιγαίου και άλλους προορισμούς στην Πελοπόννησο.

Εκτός από τις παραπάνω μεγάλης δυναμικότητας εταιρίες, σε κάθε νομό λειτουργούν και άλλες μικρότερες, τοπικές εταιρίες θαλάσσιου τουρισμού και μεμονωμένα σκάφη που πραγματοποιούν δρομολόγια μόνο κατά τους τουριστικούς μήνες από τουριστικά λιμάνια της Κρήτης προς γειτονικές παραλίες και νησιά της Κρήτης.

Κατά κοινή διαπίστωση η σημασία των εταιριών αυτών είναι μεγάλη, καθώς, εκτός από τα οφέλη που δημιουργούνται από την αύξηση της απασχόλησης του ντόπιου πληθυσμού (έστω και εποχιακή), δίνεται η δυνατότητα στους επισκέπτες να γνωρίσουν όμορφες περιοχές της Κρήτης που δεν προσεγγίζονται παρά μόνο από τη θάλασσα. Καταγράφεται ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις υστέρηση σε επίπεδο ποιότητας υπηρεσιών και συγκεκριμένα έλλειψη υγιεινής και καθαριότητας εντός του χώρου των πλοίων και αυξημένη, σε κάποιες περιπτώσεις, επικινδυνότητα πλεύσης, λόγω της μη τήρησης των κανόνων ασφαλείας σε σχέση με τον αριθμό των επιβαινόντων.

Δ. Αεροπορικές μεταφορές

Αερολιμένας Σητείας Ν. Λασιθίου (μήκος διαδρόμου 700μ.). Βρίσκεται σε μικρή απόσταση από την πόλη της Σητείας και υπάρχει εύκολη πρόσβαση προς αυτό.

Η επιβατική κίνηση στο αεροδρόμιο είναι χαμηλή αλλά με την ολοκλήρωση των έργων, υπολογίζεται ότι θα αυξηθεί σημαντικά, αφού σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις, πρόκειται να λειτουργήσει ως διεθνές σε ένα χρόνο από τώρα (2003).

Εκτός από τα παραπάνω αεροδρόμια, στο παρελθόν είχε γίνει πρόταση για την κατασκευή ενός ιδιωτικού αεροδρομίου (με πρωτοβουλία τοπικών φορέων του Ν. Λασιθίου), για το οποίο πρόσφατα (Απρίλιος 2002) υπεγράφη το Π.Δ. που αναφέρεται στη λειτουργία ιδιωτικών αεροδρομίων άρα δίδεται πράσινο φως για την ίδρυσή του.

(Ένωση Ξενοδόχων Ηρακλείου, «Μελέτη στρατηγικής ανάλυσης των προοπτικών τουρισμού(2002)», Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Κρήτης, Διεύθυνση Σχεδιασμού & Ανάπτυξης)

2.2 ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ενεργειακό ζήτημα και τουρισμός βρίσκονται σε σχέση εξάρτησης. Η τουριστική ανάπτυξη προϋποθέτει ενεργειακή επάρκεια, για την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών. Ταυτόχρονα, ο τουρισμός (και εμπόριο) αποτελούν τους τομείς υψηλότερης κατανάλωσης ενέργειας, γεγονός που δικαιολογεί τους ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς αύξησης της ενεργειακής ζήτησης (διπλάσιος από τον εθνικό μέσο όρο) και τις μεγάλες εποχιακές διακυμάνσεις στη ζήτηση ηλεκτρονικού φορτίου (με συνέπεια δυσλειτουργίες και διακοπές στο σύστημα).

Παράλληλα, το Λασιθί θεωρείται πρωτοπόρος στην εκμετάλλευση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, δεδομένου και του συγκριτικού πλεονεκτήματος που διαθέτει (υψηλή ηλιοφάνεια, ισχυροί άνεμοι). Έτσι, αιολικά πάρκα βρίσκονται εγκαταστημένα σε διάφορα σημεία στην Κρήτη με κυριότερες συγκεντρώσεις στην περιοχή της Σητείας Λασιθίου. Εκτός από τα αιολικά πάρκα, εξοικονόμηση ενέργειας γίνεται και μέσω άλλων χρήσεων: ηλιακοί θερμοσίφωνες είναι εγκατεστημένοι στα περισσότερα νοικοκυριά και ξενοδοχεία, παθητικά ηλιακά συστήματα στο ΤΕΙ και στο ΙΘΑΒΙΚ, φωτοβολταϊκά πάρκα σε ξενοδοχεία, κατοικίες και εκπαιδευτήρια⁷⁵. Παρόλα αυτά, παραμένει μεγάλη η ενεργειακή εξάρτηση του νησιού από το πετρέλαιο, η οποία ανέρχεται στο 86% ενώ ο αντίστοιχος εθνικός μ.ο. είναι 62%.

2.3 ΥΔΡΕΥΣΗ – ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ - ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ

Οι υποδομές αυτές έχουν ειδικό βάρος , καθώς αποτελούν τις βασικές συνιστώσες και προϋποθέσεις για την επίτευξη του διπλού χαρακτήρα της νέας τουριστικής ανάπτυξης που επιδιώκεται για το Λασιθί: του εναλλακτικού και του ποιοτικού τουρισμού.

Αφενός δεν μπορούμε να κάνουμε λόγο για προσέλκυση προσοδοφόρων μορφών τουρισμού (π.χ. συνεδριακού) όταν στον ευρύτερο χώρο διοργάνωσης μεγάλων συνεδρίων βρίσκονται μη ελεγχόμενες χωματερές, αφετέρου δεν μπορεί να αναπτυχθεί τουρισμός στην ενδοχώρα, π.χ. οικοτουρισμός, όταν τα υφιστάμενα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης είναι ελλιπή και προβληματικά ή τα απορρίμματα διατίθενται ανεξέλεγκτα.

Το «κεφάλαιο»τεχνικές υποδομές αναλύεται μακροσκοπικά, λόγω δυσκολίας συγκέντρωσης έγκυρων στοιχείων σε επίπεδο δημοτικών διαμερισμάτων. Έγινε ωστόσο προσπάθεια να αποδοθεί ρεαλιστικά η εικόνα που υπάρχει, αξιοποιώντας στοιχεία της Περιφέρειας Κρήτης και έγκυρες απόψεις και γνώμες των ειδικών στις αρμόδιες υπηρεσίες της.

A. Ύδρευση

Από τα μεγαλύτερα προβλήματα του νησιού και με σοβαρές επιπτώσεις στον τομέα του τουρισμού είναι το νερό. Αναφέρθηκε παραπάνω ότι το πρόβλημα δεν εντοπίζεται τόσο στην έλλειψη υδατικών πόρων όσο στην αδυναμία ορθολογικής διαχείρισης του υφιστάμενου υδατικού δυναμικού. Συγκεκριμένα:

- Πολλές από τις υπάρχουσες πηγές δεν έχουν αξιοποιηθεί.
- Ανεκμετάλλετες παραμένουν αρκετές γεωτρήσεις, ενώ σε άλλες περιπτώσεις καταγράφεται υπερβάλλουσα και ανεξέλεγκτη άντληση, γεγονός που μακροχρόνια προκαλεί υποχώρηση του υδροφόρου ορίζοντα.
- Οι ίδιες οι υδρολογικές συνθήκες της Κρήτης δυσχεραίνουν την αξιοποίηση των υδατικών πόρων: τα ασβεστολιθικά πετρώματα από τα οποία αποτελείται η Κρήτη, είναι εξαιρετικά υδατοπερατά, με αποτέλεσμα το νερό να οδηγείται μέσω καρστικών συστημάτων στη θάλασσα όπου εκφορτίζει υπό τη μορφή γλυκών ή και υφάλμυρων πηγών (χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των πηγών του Μπαλίου και του Αλμυρού, όπου εκρέουν τεράστιες ποσότητες νερού, το οποίο μένει ανεκμετάλλετο λόγω μίξης του με το θαλάσσιο).

Επίσης, η ποιότητα των δικτύων ύδρευσης (κυρίως στην ύπαιθρο) χαρακτηρίζεται από μέτρια έως κακή, καθώς η παλαιότητα και η έλλειψη συντήρησης και εκσυγχρονισμού τους προκαλεί συχνά μεγάλες απώλειες νερού.

Τέλος, σε ό,τι αφορά την ποιότητα του νερού για ύδρευση, πολλές πηγές έχουν μολυσμένα νερά λόγω ανθρωπογενούς δραστηριότητας (απόβλητα από ελαιουργεία, τυροκομεία, κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, βιοτεχνίες, ανεπαρκές αποχετευτικό δίκτυο κ.λπ.).

B. Αποχέτευση

Αποχετευτικά δίκτυα διαθέτουν τα αστικά κέντρα και ελάχιστα ημιαστικά. Η πλειοψηφία των οικισμών στην ενδοχώρα έχουν βόθρους, ενώ στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν, αποδέκτες είναι συνήθως ρέματα ή χείμαρροι της κάθε περιοχής, γεγονός που προκαλεί ρύπανση στο υδάτινο δυναμικό και στο φυσικό περιβάλλον.

Διαπιστώνεται ότι υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός μικρών και μεγάλων σταθμών βιολογικού καθαρισμού, κυρίως στους πιο πυκνοκατοικημένους και τουριστικά αναπτυγμένους οικισμούς της Κρήτης. Ωστόσο, αρκετοί παρουσιάζουν λειτουργικά προβλήματα, ενώ άλλοι δεν έχουν ολοκληρωθεί. Επιπλέον, βάσει νέου Κανονισμού της Ε.Ε. τα δίκτυα αποχέτευσης όλων των οικισμών πρέπει να συνδέονται με το εκάστοτε σταθμό βιολογικού καθαρισμού (εφόσον υπάρχει), κάτι που δεν ισχύει για πολλές περιπτώσεις οικισμών που διαθέτουν βιολογικό.

Σταθμοί βιολογικού καθαρισμού στον Νομό Λασιθίου, λειτουργούν στον Άγιο Νικόλαο, στις Λίμνες, στην Ελούντα, στη Σητεία και στον Άγιο Γεώργιο Λασιθίου.

Στην Ιεράπετρα ο βιολογικός βρίσκεται στο τελικό στάδιο κατασκευής. Βιολογικοί επίσης λειτουργούν στο Παλαίκαстро, στη Ζάκρο, στο Χανδρά και στο Κεντρί.

Στη λογική της πρόληψης και αντιμετώπισης περιβαλλοντικών προβλημάτων, η εγκατάσταση συστημάτων βιολογικών καθαρισμών, πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ειδικής μέριμνας από τοπικούς και περιφερειακούς φορείς.

Γ. Απορρίμματα

Η διαχείριση απορριμμάτων περιλαμβάνει τα στάδια της προσωρινής αποθήκευσης, της αποκομιδής (συλλογή και μεταφορά) και της διάθεσης. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, η διάθεση απορριμμάτων γίνεται σε χωματερές, χωρίς την άμεση επεξεργασία τους, γεγονός που προκαλεί επιζήμιες συνέπειες για το φυσικό περιβάλλον και για την υγεία των κατοίκων, ενώ παράλληλα αλλοιώνει αισθητικά το ευρύτερο περιβάλλον είτε λόγω οσμής είτε εικόνας. Εκτός από τις χωματερές, απόθεση απορριμμάτων γίνεται και σε εγκεκριμένους χώρους ρήψης και σε οργανωμένους ΧΥΤΑ.

Οργανωμένοι Χώροι Υγειονομικής Ταφής στο Νομό Λασιθίου, λειτουργούν Στο Δήμο Α.Νικολάου και Στο Δήμο Σητείας. Στους Δήμους Ιεράπετρας, Νεάπολης, Ιτάνου, Λεύκης και Μακρύ Γιαλού οι ΧΥΤΑ λειτουργούν υποτυπωδώς καθώς, κατά περίπτωση, είτε δεν έχουν ολοκληρώσει τα έργα, είτε δεν πληρούν τις προδιαγραφές και δρουν ανεξέλεγκτα.

Συμπερασματικά, η εικόνα που εμφανίζουν οι υποδομές ύδρευσης-αποχέτευσης και διαχείρισης απορριμμάτων στο σύνολο του Λασιθίου, τόσο από άποψη βαθμού κάλυψης, όσο και ποιότητας είναι από μέτρια έως ελλιπής. Μεγάλο μέρος των υφιστάμενων δικτύων χαρακτηρίζεται από παλαιότητα ενώ σε λίγες περιπτώσεις πραγματοποιήθηκαν ολοκληρωμένες εργασίες συντήρησης και εκσυγχρονισμού, παρά τις σημαντικές ενισχύσεις που δόθηκαν την προηγούμενη δεκαετία από κοινοτικά κονδύλια και από εθνικούς πόρους. Πολλές από τις πρωτοβουλίες και τις προσπάθειες αξιοποίησης των εθνικών και κοινοτικών αυτών ενισχύσεων έγιναν στη βάση πρόχειρου σχεδιασμού και προγραμματισμού. Κατά συνέπεια, στη λογική της γρήγορης και «της τελευταίας στιγμής» απορρόφησης των κονδυλίων και συχνά στη βάση πολιτικών σκοπιμοτήτων έγιναν έργα που στο τέλος έμειναν ανενεργά, καθώς δεν υπήρχε πρόβλεψη για τις εργασίες συντήρησης μετά την ολοκλήρωσή τους, ενώ στην πλειοψηφία των περιπτώσεων δεν είχαν προβλεφθεί οι φορείς διαχείρισής τους.

2..4 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η Κρήτη διαθέτει δύο δυναμικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, ένα Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, το διεθνούς κύρους Ερευνητικό Κέντρο Ίδρυμα Τεχνολογίας Έρευνας - FORTH), το Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας Κρήτης (ΙΘΑΒΙΚ) και τρία κέντρα γεωργικής έρευνας. Τα εν λόγω ιδρύματα με το εξειδικευμένο προσωπικό που διαθέτουν και την έντονη ερευνητική δραστηριότητα που αναπτύσσουν έχουν μετατρέψει το νησί σε κορυφαίο επιστημονικό κέντρο έρευνας και τεχνολογίας και προσελκύουν αξιόλογους ερευνητές από πολλά μέρη της Ελλάδας και του εξωτερικού, ενώ παράλληλα δημιουργούν σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης του συνεδριακού τουρισμού.

Το Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης έχει ως στόχο την εμπορική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και διαθέτει ως υποδομή δίκτυα και υπολογιστικά συστήματα που είναι ικανά να υποστηρίξουν τηλεεργασία, resort offices και διαδικτυακές συνδέσεις. Επιπλέον μέλημά του είναι η στήριξη των νέων επιχειρήσεων έρευνας και καινοτομίας, με την δημιουργία θερμοκοιτίδας. Στην Κρήτη εδρεύει επίσης ένας από τους μεγαλύτερους παροχείς Internet της Ελλάδας (FORTHnet).

Οι υποδομές εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Κρήτης είναι αρκετά αναπτυγμένες τόσο σε επίπεδο βασικής και δευτεροβάθμιας όσο και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παράλληλα, σε καλό επίπεδο κινούνται οι υποδομές επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης (πιστοποιημένες δομές). Σημαντικό ρόλο σε αυτό παίζουν οι χρηματοδοτήσεις από τα διαρθρωτικά ταμεία, αφού η εκπαίδευση (υποδομές και βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού) ενισχύθηκε και ενισχύεται τόσο από τα τομεακά των υπουργείων όσο από τις κοινοτικές πρωτοβουλίες και το ΠΕΠ Κρήτης.

Τουριστική Εκπαίδευση

Σε ότι αφορά στην τουριστική εκπαίδευση, η απόκτηση επαγγελματικών προσόντων αφορά τα κλασικά επαγγέλματα, όπως στελέχη, υπάλληλοι τουριστικών γραφείων, ξενοδοχοϋπάλληλοι, μάγειροι, ξεναγοί κ.λπ. Πτυχία και εξειδικευμένη κατάρτιση για τα παραπάνω επαγγέλματα παρέχει η Α.Σ.Τ.Ε Αγίου Νικολάου, η Σχολή Ξεναγών και τα δημόσια και ιδιωτικά ΚΕΚ. Επιπλέον παρέχεται η δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να εξειδικευτούν σε επαγγέλματα που σχετίζονται με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού μέσα από την εκπαίδευση που παρέχουν πιστοποιημένα ΚΕΚ, π.χ. οδηγί βουνού, εμψυχωτές ομάδων-animation, οικοξεναγοί, κ.λπ.

Συμπερασματικά αναφέρουμε ότι και ο Νομός Λασιθίου βιώνει το γενικότερο πρόβλημα που επικρατεί στην Ελλάδα, σε ότι αφορά την εκπαίδευση: δεν παρέχει επαρκή κατάρτιση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα τουριστικά επαγγέλματα. Πτυχίο τριτοβάθμιας σχολής τουριστικών επιχειρήσεων παρέχεται μόνο από την Α.Σ.Τ.Ε του Αγίου Νικολάου. Τα μαθήματα σπουδών όμως περισσότερο επικεντρώνονται σε θέματα ξενοδοχείου και εστιατορίου και δεν καλύπτουν όλους τους τομείς του τουρισμού ή δεν κάνουν μια συνολική επιστημονική προσέγγιση του χώρου, με αποτέλεσμα να υπάρχει ελλιπής υποστήριξη του τουρισμού σε επίπεδο γνώσεων.

Τα τελευταία χρόνια υλοποιούνται μεταπτυχιακά προγράμματα επιπέδου Master στην οργάνωση και διοίκηση των τουριστικών επιχειρήσεων και στην χάραξη – υλοποίηση τουριστικής πολιτικής από τα Πανεπιστήμια Πειραιώς και Αιγαίου καθώς και από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

2.5 ΥΓΕΙΑ

Η παροχή υπηρεσιών υγείας στον Νομό Λασιθίου βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο, αφού καλύπτεται από το Πανεπιστημιακό νοσοκομείο, τα Νομαρχιακά νοσοκομεία, τα Κέντρα Υγείας και τα Περιφερειακά Ιατρεία. Σε κάθε μεγάλη πόλη (Άγιος Νικόλαος, Σητεία και Ιεράπετρα) εδρεύει Νοσοκομείο και καλύπτει τις ανάγκες των κατοίκων και των επισκεπτών σε επίπεδο νομού. Οι ανάγκες σε τοπικό επίπεδο καλύπτονται από τα Κέντρα Υγείας και τα Περιφερειακά ιατρεία (βλέπε παράρτημα) και εκεί υπάρχουν τα μεγάλα προβλήματα, λόγω έλλειψης του αναγκαίου προσωπικού και της στοιχειώδους κτιριακής και υλικοτεχνικής υποδομής. Οι περιπτώσεις που χρήζουν ειδικής αντιμετώπισης εξυπηρετούνται από τα μεγαλύτερα νοσοκομεία που έχουν μεγαλύτερη επάρκεια σε εξοπλισμό και ιατρικό-νοσηλευτικό προσωπικό, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα τον υπερφόρτο εργασίας κυρίως στα επείγοντα περιστατικά.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει οι περιπτώσεις εφαρμογής πιλοτικών προγραμμάτων «τηλεϊατρικής» όπως επίσης και η προσπάθεια ιδιωτικών και δημόσιων κλινικών που εφαρμόζουν προγράμματα αποκατάστασης και θεραπείας χρόνιων νοσημάτων σε ασθενείς επισκέπτες.

Σε ότι αφορά τις υπηρεσίες πρόνοιας (ΚΑΠΗ, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης, κέντρα για ΑΜΕΑ, Βρεφονηπιακοί Σταθμοί), το Υπουργείο Υγείας αλλά και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ Κρήτης – ΕΚΤ) έχουν μεριμνήσει ώστε σε επίπεδο Δήμου να υπάρχει από μία τουλάχιστον κοινωνική δομή και έτσι να ικανοποιούνται οι ανάγκες των κατοίκων, ιδιαίτερα την καλοκαιρινή περίοδο που η απασχόληση των γονέων στα τουριστικά επαγγέλματα είναι αυξημένη.

2.6 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Στην Κρήτη δραστηριοποιούνται αναπτυξιακοί φορείς σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο που υλοποιούν σημαντικά έργα και συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού. Έχουν αποκτήσει κυρίαρχο λόγο στον τουριστικό κλάδο και έχουν συμβάλει στη θεσμική οργάνωση αλλά και στην επέκτασή του στο διεθνή χώρο.

Η ύπαρξη των συλλογικών και επαγγελματικών φορέων του τουρισμού κατέστη αναγκαία, μια και πρόκειται για έναν κλάδο ιδιαίτερα σύνθετο και πολυμορφικό που εξυπηρετεί πολλά συμφέροντα από την μία μεριά, από την άλλη δημιουργεί συγκρούσεις και αντιθέσεις. Οι συλλογικοί φορείς τουρισμού δημιουργούν οικονομίες κλίμακας, ικανοποιούν από κοινού συγκεκριμένους στόχους, ασκούν συντονιστικό ρόλο, παρεμβαίνουν στην χάραξη τουριστικής πολιτικής, ασκούν διαπραγματευτική ικανότητα και προασπίζουν τα συμφέροντα των μελών τους. Γενικά ασκούν τέτοια δράση που οι μεμονωμένες επιχειρήσεις θα ήταν αδύνατον να πραγματοποιήσουν.

Στην Περιφέρεια Κρήτης δραστηριοποιούνται οι εξής ομάδες που φορέων που έχουν να επιδείξουν έμμεσα ή άμεσα σημαντικό έργο στον κλάδο του τουρισμού:

Αμιγείς τουριστικοί οργανισμοί

- ΕΟΤ – Διεύθυνση Τουρισμού Κρήτης
- Εταιρεία Τουρισμού Κρήτης
- Νομαρχιακές Επιτροπές Τουριστικής Προβολής
- Ενώσεις Ξενοδόχων και Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων των Νομών της Κρήτης
- Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Κρήτης
- Ενώσεις Ξενοδοχοϋπαλλήλων

Μη αμιγείς τουριστικοί φορείς

- Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Κρήτης και Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α και Β βαθμού.
- Αναπτυξιακοί Οργανισμοί και Εταιρείες
- Επιμελητήρια

Αξιολόγηση των τουριστικών φορέων

Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς που άμεσα ή έμμεσα δραστηριοποιούνται στον τουρισμό και εδρεύουν στον Νομό Λασιθίου είναι πολυάριθμοι, με τους περισσότερους να έχουν κοινούς καταστατικούς σκοπούς, οι οποίοι είναι οι εξής :

- Συμμετέχουν στη χάραξη τουριστικής πολιτικής.
- Ασκούν συνδικαλιστική δύναμη και συμμετέχουν στη συμμετοχικό σχεδιασμό.
- Διαχειρίζονται και υλοποιούν τουριστικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία.
- Ασκούν παρεμβατική πολιτική στη λήψη αποφάσεων και διαδραματίζουν το ρόλο των κοινωνικών εταίρων.
- Υλοποιούν δράσεις κατάρτισης και εκπαίδευσης για τα μέλη τους.
- Πραγματοποιούν έργα τουριστικής προβολής.
- Εκπονούν μελέτες για την τουριστική ανάπτυξη.

Αντιμετωπίζουν όμως και ιδιαίτερα προβλήματα όπως:

- Αδυναμία συντονισμού.
- Έχουν κοινά πεδία ενδιαφέροντος και πολλές φορές αλληλοεπικαλύπτονται.
- Έχουν πολλά προβλήματα λειτουργίας λόγω έλλειψης χρηματοοικονομικών πόρων, υλικότεχνικής υποδομής και εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.
- Είναι εμφανής η αδυναμία συνεργασίας μεταξύ τους σε πολλά ζητήματα λόγω αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων.
- Αργούν να λάβουν αποφάσεις ή να αναλάβουν πρωτοβουλίες λόγω της φύσης της λειτουργίας τους (δημόσιοι φορείς, γραφειοκρατικές διαδικασίες).

Το έλλειμμα του συνδυασμού των παραπάνω κλήθηκε να καλύψει, με την ίδρυση της η Εταιρεία Τουρισμού Κρήτης, η οποία όμως μέχρι τώρα δεν έχει διαδραματίσει το πρωτεύοντα πράγματι ρόλο της, με συνέπεια να καταγράφεται έλλειμμα σε ένα τόσο καίριο κλάδο με ξεχωριστά προβλήματα αλλά και τεράστια περιθώρια (ποιοτικής κατά βάση) βελτίωσης.

3. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Στην ενότητα αυτή γίνεται καταγραφή και αξιολόγηση από άποψη ποιότητας και επάρκειας των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών που λειτουργούν σήμερα σε όλη την Περιφέρεια Κρήτης και που συνδέονται με τη διαμονή, την εξυπηρέτηση και την ψυχαγωγία των τουριστών.

Η καταγραφή των παραπάνω στηρίχθηκε σε επίσημα και δημοσιευμένα στοιχεία του ΕΟΤ, του ΙΤΕΠ (Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων), των αρμόδιων, κατά περίπτωση, υπουργείων και επίσημων τουριστικών οδηγών.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Ο νομός Λασιθίου εμφανίζει μεν ποσοστιαία συγκέντρωση στην κατανομή των μονάδων καταλυμάτων στα βόρεια κυρίως παράλια (49,6%), όμως η συγκέντρωση αυτή βρίσκεται σε δύο περιοχές, στον Άγιο Νικόλαο και στην Ελούντα, οι οποίες έχουν αναπτύξει πολύ τον τουρισμό και ιδιαίτερα τον υψηλά εισοδηματικό. Το υπόλοιπο 49,4% των καταλυμάτων κατανέμεται σε τέσσερις (4) περιοχές που αποτελούν κάθε μία από αυτές το κέντρο μιας ευρύτερης χωρικής ενότητας που συνιστά αυτοτελή τουριστικό προορισμό. Οι ενότητες αυτές είναι οι ευρύτερες περιοχές της Σητείας, της Ιεράπετρας, του Παλαικάστρου και του Οροπεδίου Λασιθίου .

Σε ό,τι αφορά τη νέα μορφή καταλυμάτων που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια, τα αγροτουριστικά, ισχύουν τα ακόλουθα:

- Στο σύνολό τους λειτουργούν σε οικισμούς της ενδοχώρας. Ο λόγος (εκτός από τον ίδιο το χαρακτήρα τους) είναι ότι δημιουργήθηκαν με αφορμή τη μερική χρηματοδότησή τους από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους που προϋπέθεταν την λειτουργία τους στον αγροτικό χώρο.
- Το 94,6% συγκεντρώνεται στη Δυτική και μόνο το 5,3% στην Ανατολή Κρήτη (1,4% στο νομό Λασιθίου και 3,9% στο νομό Ηρακλείου).
- Στην πραγματικότητα, πολύ λίγα από τα καταγεγραμμένα λειτουργούν σήμερα, διότι οι πόροι που διατέθηκαν, κατά κοινή παραδοχή κατευθύνθηκαν σε άλλους τομείς (μεγάλος αριθμός από αυτά χρηματοδοτήθηκαν ως αγροτουριστικά καταλύματα, χρησιμοποιήθηκαν τελικά ως κατοικίες).

- Το επίπεδο των υπηρεσιών, ο τρόπος εκμετάλλευσης και σε πολλές περιπτώσεις η αρχιτεκτονική δομή και η χωροθέτηση των, απέχει από διεθνή πρότυπα και λογικές που ορίζουν ότι τα καταλύματα αυτά κατά ελάχιστο αποτελούν υποδομές που συνδυάζουν τουρισμό, φιλοξενία, παράδοση και καθημερινή ζωή στον αγροτικό χώρο.

Με την εξαίρεση των αγροτουριστικών μονάδων, το επίπεδο των προσφερόμενων υπηρεσιών στις υπόλοιπες κατηγορίες τουριστικών καταλυμάτων (κυρίως τα LUX, Α' και Β') βρίσκεται σε αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο. Μεγάλος αριθμός διαθέτει εκτός από υψηλού επιπέδου υπηρεσίες δωματίου, και υποδομές αθλητικές εντός του χώρου του ξενοδοχείου, υποδομές για αθλήματα νερού, προγράμματα ψυχαγωγίας κ.α.

Σε ό,τι αφορά την πληρότητά τους, κινείται σε αρκετά ικανοποιητικά επίπεδα (73,0% στο Νομό Λασιθίου) , ενώ σημαντικό πρόβλημα στην Περιφέρεια είναι η έντονη εποχικότητα του τουριστικού κλάδου. Κατά μέσο όρο λειτουργούν 6,98 μήνες, την ώρα που το αντίστοιχο εθνικό επίπεδο είναι 7,47. Σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες της Ελλάδας (Αττική, Ήπειρος) στην Κρήτη τα καταλύματα λειτουργούν πολύ λιγότερους μήνες. Η εποχικότητα είναι συνάρτηση παραγόντων όπως : η «αστικότητα» του προορισμού και ο βαθμός ανάπτυξης του ορεινού-χειμερινού τουρισμού.

4. ΛΟΙΠΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τα εξής:

1. Τουριστικά γραφεία – πρακτορεία
2. Εταιρίες μεταφορών (αεροπορικές, ακτοπλοϊκές, οδικών μεταφορών)
3. Επιχειρήσεις ενοικίασεως οχημάτων
4. Κέντρα παροχής τουριστικών πληροφοριών και υπηρεσιών
5. Λοιπές τουριστικές επιχειρήσεις.

Αναλογικά με την τουριστική ανάπτυξη του Νομού Λασιθίου, ο αριθμός των τουριστικών γραφείων και πρακτορείων, που λειτουργούν κρίνεται αρκετά ικανοποιητικός με 11, στο Νομό Λασιθίου.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να γίνει ιδιαίτερη μνεία στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των τοπικών τουριστικών γραφείων και μεγάλων πρακτορείων του εξωτερικού (TOUR OPERATORS). Τα τελευταία, κατά κοινή ομολογία, διακινούν και καθορίζουν την τουριστική κίνηση σε τέτοιο βαθμό που ελαχιστοποιούν την επιρροή των τοπικών γραφείων και πρακτορείων και περιορίζουν αισθητά το ρόλο τους σε σχέση με την τουριστική πολιτική που αποφασίζουν να ασκήσουν κάθε φορά.

Το γεγονός αυτό θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής, διότι η ανάπτυξη του τουρισμού στη χώρα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους Tour Operators, οι οποίοι κατευθύνουν τους τουρίστες σε παραδοσιακά καθιερωμένες τουριστικές περιοχές, οι οποίες διαθέτουν υποδομές και υπηρεσίες.

Τα διαρθρωτικά προβλήματα και η ανεπάρκεια των οδικών συγκοινωνιών, έχουν ως αποτέλεσμα την ολοένα και μεγαλύτερη χρήση από τουρίστες ιδιωτικών (ενοικιαζόμενων) μέσων μετακίνησης. Έτσι σήμερα στο νησί λειτουργούν 74 γραφεία ενοικίασης επιβατικών αυτοκινήτων και 25 γραφεία ενοικίασης μηχανών.

(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Σχεδιασμός και στρατηγική ανάπτυξης ήπιων μορφών(1999)» , Μελέτη Εταιρίας Ελληνικού Τουρισμού, «Τουριστική και οικολογική αξιοποίηση των ορεινών όγκων της Κρήτης (2002)» , Υπουργείο Γεωργίας, «Μελέτη ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης αγροτικού χώρου (2000)» , ΥΠΕΧΩΔΕ, «Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Κρήτης (2001)»)

Νικόλαος

Περπατώντας στην Πόλη

Ο Άγιος Νικόλαος έχοντας την πολύτιμη εμπειρία σαράντα χρόνων στο τουρισμό, είναι διεθνές κοσμοπολίτικο θέρετρο και κάθε χρόνο φιλοξενεί χιλιάδες επισκέπτες.

Η Λίμνη είναι το γνωστότερο στολίδι της πόλης. Οι θρύλοι φέρουν την Αθηνά και την Άρτεμη να λούζονται στα νερά της. Ενώνεται με τη θάλασσα με ένα στενό κανάλι, ενώ ο φυσικός περίγυρος από κόκκινα βράχια και δέντρα την κάνει μαγνήτη για τους επισκέπτες. Στο μικρό θεατράκι της Λίμνης ντόπιοι και επισκέπτες της πόλης απολαμβάνουν ενδιαφέρουσες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

Μια βόλτα στα μαγαζιά του Αγίου Νικολάου είναι πάντα ευχάριστη.

Στα πολλά καταστήματα της πόλης μπορεί να βρει ο επισκέπτης

διαλεχτά είδη παραδοσιακής κρητικής τέχνης, αντίγραφα αντικειμένων από διάφορα Αρχαιολογικά Μουσεία, κοσμήματα κεντήματα κ.α.

Υπάρχουν παραδοσιακά εργαστήρια υφαντών, βυζαντινών εικόνων, χρυσοχοεία, βιβλιοπωλεία... ..κοσμικές καφετέριες, γραφικά καφενεία και μεζεδοπωλεία, αγαπημένα στέκια των ντόπιων για ρακή.

Αμέτρητες είναι οι ευκαιρίες για διασκέδαση σε πολυάριθμα μπαρ και ντισκοτέκ, στο θερινό, περιτριγυρισμένο με αγιόκλημα, κινηματοθέατρο «Χριστίνα», ή σε κέντρα με γνήσιο κρητικό γλέντι, συνοδευόμενο πάντα με ντόπιο κρασί και δυνατή ρακή.

Πληθώρα και ποικιλία αθλητικών εγκαταστάσεων δίνουν τη δυνατότητα σε αθλητές, φιλάθλους και ερασιτέχνες του αθλητισμού, ντόπιους και επισκέπτες να ασχοληθούν με κάποιο σπορ. Γήπεδα ποδοσφαίρου, τένις, βόλεϊ, μπάσκετ, μπιτς βόλεϊ, μινι γκολφ, πισίνες... προσφέρουν ευκαιρίες άθλησης και διασκέδασης.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Τη χαμηλότερη πληθυσμική μεταβολή παρουσιάζει ο Νομός Λασιθίου, μεταξύ των νομών της Περιφέρειας Κρήτης (8,4%) , αφού, φαινομενικά ο πληθυσμός κινείται από σταθερά έως ανοδικά επίπεδα. Ωστόσο, καταγράφεται μια σημαντική αύξηση μόνο στους μεγάλους και τουριστικά ανεπτυγμένους οικισμούς, ενώ όλοι οι υπόλοιποι φθίνουν με γοργούς ρυθμούς. Πιο συγκεκριμένα:

Οι δήμοι Αγίου Νικολάου και Ιεράπετρας καταγράφουν πολύ μεγάλη αύξηση της τάξης του 187,2% και 133,1%, αντίστοιχα. Η αύξηση αυτή βέβαια, διαμορφώνεται σε αυτά τα επίπεδα λόγω των οικισμών του Αγίου Νικολάου και της Ελούντας (για τον δήμο Αγίου Νικολάου), και της Ιεράπετρας, της Ανατολής, της Παχιάς Άμμου και του Αγίου Ιωάννη (για τον δήμο Ιεράπετρας). Όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί συρρικνώνονται με ταχύς ρυθμούς.

Πολύ μεγάλη μείωση καταγράφεται στους δήμους Λεύκης (-36,9%) , Νεάπολης (-45,6%) , και Οροπεδίου Λασιθίου (-50,3%). Εδώ, κανένας οικισμός δεν παρουσίασε πληθυσμική αύξηση μέχρι και σήμερα. Η εξέλιξη φαίνεται ανησυχητική, ιδιαίτερα στην περίπτωση των δύο τελευταίων δήμων, οι οποίοι διαθέτουν στοιχεία που θα περίμενε κανείς ότι θα συνέβαλαν, αν όχι στην αύξηση, τουλάχιστον στη συγκράτηση του πληθυσμού τους. Συγκεκριμένα, η μεν Νεάπολη εκτείνεται στον βόρειο άξονα του νησιού και διαθέτει μεγάλο αριθμό διοικητικών, οικονομικών, και κοινωνικών υπηρεσιών, το δε Οροπέδιο αποτελεί αναμφίβολα τουριστικό πόλο και σημείο προσέλκυσης μεγάλου αριθμού τουριστών.

Σχεδόν σταθερή μεταβολή έχουν οι υπόλοιποι δήμοι, Ιτάνου, Σητείας και Μακρύ Γιαλού. Και σε αυτές τις περιπτώσεις, ο πληθυσμός συγκρατείται στις έδρες και στους μεγάλους οικισμούς (Παλαιόκαστρο, Σητεία και Πεύκοι) ενώ οι υπόλοιποι ερημώνουν σταδιακά.

Πιο αναλυτικά:

1. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η πλειοψηφία του ενεργού πληθυσμού του Νομού Λασιθίου , απασχολείται στον τριτογενή τομέα (50%) με αυξητικές τάσεις, το 38% στον πρωτογενή και το 12% στον δευτερογενή. Σε ότι αφορά στα μεγέθη της απασχόλησης, διαπιστώνεται υπερδιπλασιασμός των απασχολουμένων σε ένα διάστημα εικοσαετίας.

Διαχρονικά, τα μεγέθη της ανεργίας στο νομό είναι απο τα χαμηλότερα μεταξύ των ελληνικών περιφερειών και κατώτερα του συνόλου της χώρας. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 εμφάνιζε εικόνα πλήρους απασχόλησης, στη συνέχεια όμως παρατηρήθηκε μεγέθυνση της ανεργίας η οποία έφτασε στο 7,3%. Το 2000 σημειώθηκε αισθητή βελτίωση, όπως και στην υπόλοιπη χώρα και το μέγεθος της ανεργίας ήταν στο 6,7%. Ειδικά στον τομέα του τουρισμού, η απασχόληση είναι αυξημένη, με το 8,5% του ενεργού πληθυσμού να απασχολείται στα ξενοδοχεία και στα εστιατόρια, και με ποσοστό σχεδόν διπλάσιο του αντίστοιχου της χώρας.

1.1 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ

Πρωτογενής Τομέας

Ο πρωτογενείς τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη νομαρχιακή οικονομία και παρά τα προβλήματα που παρουσιάζει και το έλλειμμα των υποστηρικτικών υποδομών, διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό τα μεγεθη του προϊόντος και της απασχόλησης. Συγκεκριμένα το ακαθάριστο προϊόν του πρωτογενή τομέα συνιστά το 12% περίπου του αντίστοιχου της χώρας. Τους κλάδους κλάδους αιχμής του συνιστούν η γεωργία και η κτηνοτροφία, ενώ μικρότερης βαρύτητας είναι η αλιεία και η μελισσοκομεία.

Αναφορικά με τη διάρθρωση των καλλιεργούμενων γεωργικών εκτάσεων, δεσπόζουσα θέση κατέχουν οι δενδρώδης καλλιέργειες και ακολουθούν οι αροτραίες, τα αμπέλια και τα κηπευτικά. Η κτηνοτροφική δραστηριότητα εντοπίζεται κυρίως στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές και συνιστά ως επί το πλείστον εκτατική αιγοπροβατοτροφία.

Σε ότι αφορά την αλιεία, η παράκτια-θαλάσσια χαρακτηρίζεται από το σχετικά μικρό αριθμό σκαφών και την τοπική διάθεση των αλιευμάτων, ενώ σε ότι αφορά τις θαλασσοκαλλιέργειες, βρίσκεται σε λειτουργία μικρός αριθμός μονάδων παραγωγής τσιπούρας και λαβρακίου. Τέλος, ως προς την μελισσοκομεία, το Λασίθι παρουσιάζει πλεονεκτήματα λόγω κυρίως του κλίματος και της υπάρχουσας μελισσοκομικής χλωρίδας.

Συνοψίζοντας, τα κύρια χαρακτηριστικά της πρωτογενούς παραγωγής είναι:

- Η προσύλωση σε παραδοσιακές καλλιέργειες και πρακτικές και η αδυναμία προσανατολισμού προς νέες καλλιέργειες και μεθόδους.
- Η υψηλή εξάρτηση από τις επιδοτήσεις.

- Το υψηλό κόστος εισροών παραγωγής και μεταφοράς – προώθησης των προϊόντων.
- Η ατελής επιχειρηματική οργάνωση των εκμεταλλεύσεων.
- Η ανορθολογική διαχείριση των βοσκοτόπων.
- Η περιορισμένη πληροφόρηση και εκπαίδευση των αγροτών.
- Η αδυναμία των συνεταιριστικών οργανώσεων και των επιχειρηματικών εκμεταλλεύσεων να διαχειριστούν και να προωθήσουν γεωκτηνοτροφική παραγωγή.

Δευτερογενής Τομέας

Ο δευτερογενής τομέας συγκριτικά με τους υπόλοιπους παραγωγικούς τομείς συνιστά οικονομική δραστηριότητα περιορισμένης σημασίας. Μακροχρόνια, σημειώθηκε υποβάθμιση της σημαντικότητάς του στην οικονομία, γεγονός που οφείλεται κυρίως στη ραγδαία ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών.

Η μεταποίηση στο Λασιθί αφορά κυρίως επεξεργασία προϊόντων του πρωτογενή τομέα, αλλά και κλάδους όπως δομικά υλικά και πλαστικά, ενώ οι επιχειρήσεις είναι κατά κανόνα μικρού μεγέθους.

Ανεπαρκείς κρίνεται και η χωροταξική οργάνωση της βιομηχανίας, με αποτέλεσμα να προκαλούνται τόσο περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις, όσο και πιέσεις λόγω της οικιστικής επέκτασης και ανάπτυξης της τουριστικής ανωδομής.

Συνοψίζοντας, τα βασικά χαρακτηριστικά της δευτερογενούς παραγωγής στο Νομό Λασιθίου είναι:

- Το μικρό κατά κανόνα μέγεθος των επιχειρήσεων.
- Η βαρύτητα του κλάδου των κατασκευών και η περιορισμένη της μεταποίησης.
- Η τοπική εμβέλεια διάθεσης της παραγωγής.
- Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, οργάνωσης, διοίκησης και οικονομικής διαχείρισης των επιχειρήσεων.
- Η χαμηλή δαπάνη για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη.
- Ο περιορισμένος βαθμός αξιοποίησης χρηματοδοτοδοτικών κινήτρων ανάπτυξης.

- Η περιορισμένη ενσωμάτωση σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας.

Τριτογενής Τομέας

Ο τριτογενής τομέας αποτελεί την αιχμή της οικονομικής δραστηριότητας. Ο τουρισμός αποτελεί μία από τις σημαντικότερες πηγές δημιουργίας εισοδήματος και απασχόλησης.

Χαρακτηριστικά της τουριστικής δραστηριότητας είναι η έντονη εποχικότητα, τα σημάδια κορεσμού που εμφανίζουν ορισμένες περιοχές, γεγονός που έχει οδηγήσει σε υποβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, όπως και η περιορισμένη ανάπτυξη του τουρισμού στην ενδοχώρα, ενώ σε ότι αφορά τις εναλλακτικές μορφές, το επίπεδο του τουρισμού είναι κυρίως λόγω της ατελούς της ατελούς ανάπτυξης υποστηρικτικών υποδομών.

Συνοψίζοντας, τα βασικά χαρακτηριστικά του τριτογενή τομέα στο Νομό Λασιθίου είναι:

- Η δεσπόζουσα θέση του στην οικονομική δραστηριότητα, με κυρίαρχους κλάδους αυτούς του εμπορίου και των υπηρεσιών.
- Η υψηλή συμμετοχή του στην περιφερειακή απασχόληση.
- Η υψηλή συγκέντρωση ξενοδοχειακού δυναμικού και η μεγέθυνση των τουριστικών αγίξεων.
- Η έντονη εποχικότητα της τουριστικής δραστηριότητας και η περιορισμένη ανάπτυξη του τουρισμού στην ενδοχώρα.
- Η παρουσία πλήθους εμπορικών επιχειρήσεων μικρού μεγέθους.
- Το ικανοποιητικό επίπεδο ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και ερευνητικών υποδομών.

(Μελέτη Υπουργείο Ανάπτυξης , «Ποιοτικό Προϊόν Κρήτης, Πρωτογενής Τομέας (1999)»)

2. ΚΛΙΜΑ

Το κλίμα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες διαμόρφωσης της ελκυστικότητας της Κρήτης, άρα και του Λασιθίου. Είναι ήπιο μεσογειακό-ξηροθερμικό, που σημαίνει υψηλή ηλιοφάνεια καθ'όλη τη διάρκεια του έτους, πολύ μικρές εποχιακές μεταβολές της θερμοκρασίας και παντελής έλλειψη ακραίων καιρικών φαινομένων. Τα επίπεδα βροχοπτώσεων κρίνονται ικανοποιητικά, παρ'όλο που κατανέμονται άνισα στη διάρκεια του έτους.

Η σημασία του κλίματος δεν εξαντλήται στη δημιουργία μιάς εικόνας του νησιού ως μαζικός τουριστικός προορισμός «του ήλιου και της θάλασσας», αλλά εμπεριέχει λανθάνουσα δυναμική που παραπέμπει στη δυνατότητα επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου, χάρη στον ήπιο χαρακτήρα του, προοπτική μείζονος σημασίας για την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα του τουρισμού του Νομού.

3. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

α. Παράγοντας εξαιρετικά σημαντικός για την τουριστική ανάπτυξη ενός τόπου είναι οι υδάτινοι πόροι, ο βαθμός επάρκειας και η διαθεσιμότητά τους σε βάθος χρόνου. Για το Λασιθί είναι οξύμωρο σχήμα το γεγονός ότι ενώ διαθέτει σημαντικό υδατικό δυναμικό, χάρη τόσο στο υψηλό ποσοστό των βροχοπτώσεων όσο και στην ύπαρξη σημαντικών ορεινών συγκροτημάτων (Δίκτη, Σητειακά Όρη), αντιμετωπίζει ωστόσο ανεπάρκεια ύδρευσης. Ο λόγος είναι ότι τα πετρώματα που κυριαρχούν είναι κυρίως ασβεστολιθικά υδατοπερατά, που σημαίνει ότι τα νερά κατεισδύουν εύκολα σε μεγάλα βάθη, όπου ο εντοπισμός και η αξιοποίηση και εξάντλησή τους είναι εξαιρετικά δύσκολη. Το αποτέλεσμα είναι ότι από τα νερά που πέφτουν, μόλις το 10% είναι τελικά εκμεταλλεύσιμο.

Το ζήτημα των υδάτων είναι εξαιρετικά σημαντικό για τον τομέα του τουρισμού, τόσο για την κάλυψη των αναγκών των επισκεπτών όσο και για την αποφυγή της εξάντλησής του σε περιοχές ιδίως που συγκεντρώνουν μεγαλύτερη τουριστική ζήτηση.

β. Η Κρήτη βρίσκεται σε μια ιδιαίτερα σεισμογενή περιοχή (μεταξύ της Ευρασιατικής και της Αφρικανικής πλάκας). Ο παράγοντας αυτός είναι εξαιρετικά σημαντικός, έχει όμως μικρότερη σημασία για τον τουρισμό, από την άποψη του βαθμού επηρεασμού της τουριστικής κίνησης (δεν έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα αυξομειώσεις των τουριστικών ροών λόγω σεισμογενούς δραστηριότητας). Έχει σημασία στο βαθμό που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τη κατασκευή δημοσίων υποδομών και υποδομών φιλοξενίας και εξυπηρέτησης.

4. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

4.1 ΑΦΙΞΕΙΣ

Η μέση σταθερή ζήτηση για την Κρήτη είναι 2,5 εκ. τουρίστες περίπου έναντι των 1,4 εκ. της Ρόδου , 943 χιλιάδων της Κέρκυρας και των 12 εκ. της Ελλάδας στο σύνολο. Οι αφίξεις της Ελλάδας παρουσιάζουν ανοδική πορεία τις τελευταίες δεκαετίες. Ανάλογη αύξηση παρουσιάζεται και στην Κρήτη, όπου μέσα σε μια δεκαετία, από 1,5 εκ. που ήταν ο συνολικός αριθμός των αφίξεων, ανήλθε στα 2,5 εκ. περίπου. Σε σύγκριση με τους κυριότερους τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας όπως η Κέρκυρα, η Ρόδος και η Κώς, η Κρήτη καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς σε σχέση με το σύνολο των αφίξεων, που ξεπερνά το 20%, με το ποσοστό των τουριστών που καταφτάνουν αεροπορικώς παρουσιάζει μια αυξητική τάση της τάξης του 10% ανά δεκαετία.

	<u>ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ</u>			
του συνόλου αφίξεων	2000	2001	2002	2003
<u>ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ</u>	20%	19%	19%	19%
<u>ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ</u>	0,90%	0,60%	0,70%	1,30%

	<u>ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ</u>	
<u>ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ</u>	17,44%	17,51%
<u>ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ</u>	2,31%	2,88%

<u>ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ</u>			
1.526.143	1.720.449	1.780.079	2.038.519

<u>ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΗΜΕΛΑΠΩΝ</u>			
119.928	119.723	117.723	125.003

<u>ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ</u>			
61,70%	69,90%	72,10%	74,88%

(Μελέτη Υπουργείο Ανάπτυξης, «Ποιοτικό Προϊόν Κρήτης, Πρωτογενής Τομέας (1999)» , Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Facts and Figures on the Europeans on Holidays (1999)” , Ένωση Ξενοδόχων Ηρακλείου, «Μελέτη στρατηγικής ανάλυσης των προοπτικών τουρισμού(2002)»)

4.2 ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Πολύ σημαντικός από άποψης έρευνας της εξέλιξης της τουριστικής αγοράς, είναι ο αριθμός των διανυκτερεύσεων. Η Κρήτη είναι ο μεγαλύτερος τουριστικός προορισμός της Ελλάδας σε ότι αφορά τις διανυκτερεύσεις, οι οποίες προσδιορίζουν και τις προτιμήσεις των τουριστών σε ότι αφορά τα τουριστικά καταλύματα. Από την αξιολόγηση του τουριστικού προϊόντος της Κρήτης, προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι επισκέπτες είναι χαμηλής εισοδηματικής στάθμης αφού οι προτιμήσεις τους εντοπίζονται σε σημαντικό βαθμό στα επιπλωμένα διαμερίσματα και στα ξενοδοχεία χαμηλότερης κατηγορίας.

Σε ότι αφορά την προτίμηση της τουριστικής αγοράς (αλλοδαποί και ημεδαποί) ανά νομό όπως προκύπτει από την κατανομή των διανυκτερεύσεων, ο Νομός Λασιθίου κατέχει ένα 17,2%.

4.3 ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΕΣ

Με βάση τις αφίξεις των αλλοδαπών, προκύπτει ότι το Λασιθί είναι ο αγαπημένος τουριστικός προορισμός για τις χώρες της Βόρειας κυρίως Ευρώπης. Οι Γερμανοί προτιμούν το Λασιθί ως τον πρώτο προορισμό για διακοπές, με ποσοστό πάνω από 33% των συνολικών αφίξεων στο Νομό. Το αντίστοιχο ποσοστό για τις συνολικές αφίξεις της Ελλάδας είναι 31%. Ακολουθούν οι Σκανδιναβικές Χώρες με ποσοστό 19% και μετά η Αγγλία με 16%. Τις επόμενες θέσεις καταλαμβάνουν η Ολλανδία με το 6% και η Ανατολική Ευρώπη.

(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Facts and Figures on the Europeans on Holidays (1999)” , Ένωση Ξενοδόχων Ηρακλείου, «Μελέτη στρατηγικής ανάλυσης των προοπτικών τουρισμού(2002)» , Στατιστική Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (EUROSTAT))

ΜΕΡΟΣ IV – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Κατόπιν προσωπικής έρευνας την οποία κάναμε, προσπαθήσαμε να δώσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα του νομού Λασιθίου, αναφέροντας όλες τις ήδη υπάρχουσες υποδομές και τα δεδομένα πάνω στα οποία σήμερα λειτουργεί και επιβιώνει ο νομός αυτός. Καταφέραμε να συλλέξουμε κάποια στοιχεία και να ερευνήσουμε ιδιαίτερος την ευρύτερη περιοχή του νομού Λασιθίου Κρήτης και έτσι φτάσαμε σε αυτό το σημείο της εργασίας, να μπορούμε να μιλήσουμε για το μέλλον αυτού του Ανατολικού τμήματος της Κρήτης. Και ακόμα καλύτερα να προσπαθήσουμε να προτείνουμε και εμείς κάποια σχέδια δράσης και τουριστικής πολιτικής έτσι ώστε η περιοχή αυτή να διατηρηθεί ακόμα πιο ζωντανή και να προωθηθεί όπως ακριβώς της αξίζει αφού κρύβει πολλές κρυφές και άγονες ομορφιές.

Οι πληροφορίες που καταφέραμε να συλλέξουμε από όλους τους αρμόδιους φορείς, ιδιώτες και υπηρεσίες ήταν καθοριστικές να καθορίσουμε κάποιες δικές μας προτάσεις, συνυπολογίζοντας πάντα τα δεδομένα που έχουμε. Ασχοληθήκαμε ιδιαίτερος με τις ιδέες που έχουν σκοπό την τουριστική ανάπτυξη και αναβάθμιση του νομού σε σχέση με το φυσικό του περιβάλλον, τη προώθηση του ίδιου του τουριστικού προϊόντος, την συλλογική αναβάθμιση στην παροχή των τουριστικών υπηρεσιών και την οργάνωση του συγκοινωνιακού δικτύου του. Ετοιμαστείτε λοιπόν να διαβάσετε αναλυτικά πλέον τις ιδέες μας.

Αρχικά στις παρακάτω σειρές θα παραθέσουμε τα στάδια Τουριστικής Ανάπτυξης τα οποία μπορούν να εφαρμοστούν για την ανάπτυξη μιας τουριστικής περιοχής:

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΟΜΗ

1^ο Στάδιο Τουριστικής Ανάπτυξης (Περιοχές Αναξιοποίητες – Ήττια χαρακτηριστικά)

- Ανακάλυψη της περιοχής συνήθως από τουρίστες από άλλη χώρα ή από άλλη περιοχή της χώρας
- Σταδιακή και αργή αλλαγή των παραγωγικών δομών της περιοχής με στροφή προς τις υπηρεσίες
- Πρώτες ενδείξεις αστικοποίησης σε μερίδα του πληθυσμού (κυρίως νέους)
- Αντιμέτωπιση των τουριστών ως φιλοξενούμενοι από τους ντόπιους ή ως φορείς διαφορετικών αντιλήψεων

2^ο Στάδιο Τουριστικής Ανάπτυξης (Περιοχές που δέχονται απειλές)

- Ταχύτατες αλλαγές στην κοινωνική και παραγωγική δομή. Εγκατάλειψη όλων των κλάδων και στροφή στην απασχόληση (άμεση ή έμμεση) στον τουρισμό
- Επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα (νέοι – γυναίκες) με στόχο τα τουριστικά επαγγέλματα
- Υιοθέτηση καταναλωτών και κοινωνικών προτύπων των αστικών κέντρων από μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού
- Σταδιακή μεταβολή των σχέσεων των τουριστικών με τους ντόπιους σε σχέσεις «εμπορικής συναλλαγής»

3^ο Στάδιο Τουριστικής Ανάπτυξης

- Αστικοποίηση των κοινωνικών χαρακτηριστικών της περιοχής
- Η παραγωγικών δομή της περιοχής «τριτογενοποιείται» με κυριαρχία του τουριστικού
- Αλλαγές στους ρυθμούς ζωής, στα καταναλωτικά πρότυπα και στις αξίες
- Απρόσωπες σχέσεις τουριστικών και κατοίκων

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

1^ο Στάδιο Τουριστικής Ανάπτυξης

- Ντόπιοι επιχειρηματίες
- Νέοι της περιοχής
- Επιχειρηματίες από άλλη περιοχή της χώρας

- Τουρίστες – ταξιδιώτες
- Προγράμματα τουριστικής ανάπτυξη τοπικής ή εθνικής εμβέλειας
- Προβολή συγκεκριμένου ειδικού τουριστικού πόρου (αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμούς, προστατευόμενη περιοχή κ.λ.π.)

2^ο Στάδιο Τουριστικής Ανάπτυξης

- Τουριστικές επιχειρήσεις της περιοχής εθνικής εμβέλειας (ξενοδοχεία, πρακτορεία)
- Επενδύσεις από ντόπιους και αλλοδαπούς επιχειρήσεις
- Τουριστικές επιχειρήσεις διεθνούς εμβέλειας (tour operators)
- Το κράτος με προγράμματα ανάπτυξης και προβολής της περιοχής
- Οι εργαζόμενοι στις τουριστικές επιχειρήσεις

3^ο Στάδιο Τουριστικής Ανάπτυξης

- Τουριστικές επιχειρήσεις διεθνούς εμβέλειας
- Επενδυτές αλλοδαποί
- Διεθνής, εθνική και περιφερειακή πολιτική
- Ντόπιοι επενδυτές
- Τουριστικές επιχειρήσεις εθνικής εμβέλειας

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1^ο Στάδιο Τουριστικής Ανάπτυξης

- Ανύπαρκτη η υποτυπώδης υποδομή επιχειρήσεις κατάλυσης, εστίασης και αναψυχής
- Μικρός αριθμός τουριστικών που ταξιδεύουν αυτόνομα και επιθυμούν περιοχές ήσυχες με καθαρό φυσικό περιβάλλον
- Ανύπαρκτη διαφημιστική «εικόνα» της περιοχής ως τουριστικός προορισμός στις τουριστικές αγορές
- Μικρής κλίμακας τουριστικές δραστηριότητες

2^ο Στάδιο Τουριστικής Ανάπτυξης

- Δημιουργία σύνθετης τουριστικής υποδομής
- Μεγάλης εμβέλειας επενδύσεις από το κράτος και τις πρώτες σημαντικές επενδύσεις από ιδιώτες
- Σημαντικές αλλαγές στη χωρικής και λειτουργική οργάνωση της περιοχής
- Πρώτες ομάδες οργανωμένου τουρισμού που ταξιδεύουν χρησιμοποιώντας υπηρεσίες
- Η περιοχή αποκτά διαφημιστική «εικόνα»

3^ο Στάδιο Τουριστικής Ανάπτυξης

- Οργανωμένη μαζική υποδομή τουριστικού «πακέτου» - Touroperators
- Υπηρεσίες και δραστηριότητες για εξυπηρέτηση τουριστών
- Μετατροπή της περιοχής σε τουριστικό προορισμό με διεθνείς προδιαγραφές
- Η διαφημιστική «εικόνα» της περιοχής διεθνοποιείται και συμβάλει στη μαζική προσέλευση τουριστών

(«Σχεδιασμός δράσεων πιλοτικού χαρακτήρα για την ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού, Υπουργείο Ανάπτυξης – Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού» , «Τουριστική Ανάπτυξη, Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις – επιμέλεια Πάρις Τσάρτος»)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Καθορισμός στρατηγικής για την προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης της περιφέρειας.

Η ανάπτυξη των Εναλλακτικών Σεναρίων, βασίστηκε πάνω στη διάκριση της τυπολογίας των επιμέρους περιοχών του Λασιθίου με βάση τη φυσιογνωμία του, το επίπεδο τουριστικής προσφοράς και της φέρουσας ικανότητας, αλλά και τη βοήθεια δεικτών και εμπειρικών προσεγγίσεων ώστε οι περιοχές αυτές να διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- Αναξιοποίητες περιοχές με λανθάνουσα δυναμική: Επιλέγεται το σενάριο Ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού
- Περιοχές ώριμης τουριστικής ανάπτυξης: Επιλέγεται το σενάριο της ποιοτικής διαφοροποίησης και της προληπτικής πρακτικής
- Περιοχές που έχουν υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα: το σενάριο προβλέπει Ποσοτικό περιορισμό -ποιοτική αναβάθμιση- αποκατάσταση βλαβών

Από τα παραπάνω σενάρια ανά τυπολογία περιοχής, ως κοινή συνισταμένη προέβαλε το ζητούμενο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης του Λασιθίου που θα στηρίζεται στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, στη διαφοροποίηση και στον εμπλουτισμό του και στην ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού. Για όλες τις περιοχές αυτές, το μοντέλο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης προέβαλε ως το πλέον κατάλληλο αφού εναρμονίζεται πλήρως με τα σενάρια που επιλέχθηκαν για τη διαμόρφωση μιας μεσοπρόθεσμης

αποτελεσματικής στρατηγικής και τα οποία παράλληλα λειτουργούν συνδυαστικά και συμπληρωματικά προς την κατεύθυνση αυτή.

Ως Κεντρικός Στόχος ορίστηκε:

Η μεγιστοποίηση της συμβολής του τουρισμού στην περιφερειακή οικονομία με γνώμονα το σεβασμό στις αρχές της ισόρροπης και βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και της αειφορίας.

Στρατηγικοί και Τακτικοί Στόχοι:

1. Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας του Τουριστικού Προϊόντος
 - α. Βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών
 - β. Διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς
 - γ. Συμπλήρωση – ολοκλήρωση βασικών υποδομών
 - δ. Ανάδειξη και ενδυνάμωση της τοπικής ταυτότητας
 - ε. Ενίσχυση της προβολής της τουριστικής εικόνας

2. Αναμόρφωση του Θεσμικού και Κανονιστικού Πλαισίου
 - α. Εφαρμογή θεσμικών μέτρων και ρυθμίσεων
 - β. Ενυδάτωση των φορέων τουριστικής ανάπτυξης
 - γ. Ενίσχυση και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας
 - δ. Αναμόρφωση των αναπτυξιακών κινήτρων
 - ε. Θέσπιση όρων και κανόνων ελέγχου

3. Διάχυση της Τουριστικής Κίνησης στο Χώρο και το Χρόνο
 - α. Γεωγραφική διάχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων στην ενδοχώρα
 - β. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου

4. Διατήρηση των Φυσικών και Ανθρωπογενών Πόρων
 - α. Ορθολογική χρήση και ήπια αξιοποίηση φυσικών και ανθρωπογενών πόρων
 - β. Πρόληψη και αποκατάσταση πολιτιστικών και περιβαλλοντικών βλαβών

5. Άρση των Χωρικών και Ανισοτήτων
 - α. Διασύνδεση του τουρισμού με τους λοιπούς παραγωγικούς τομείς (πρωτογενείς – δευτερογενής)
 - β. Συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού

Άξονες δράσεις:

Κριτήρια επιλογής των Αξόνων Δράσεις αποτέλεσαν η συμβατότητα τους με τους στόχους, η συνέπεια του προς τον εθνικό και περιφερειακό προγραμματισμό, η διασφάλιση του ολοκληρωμένου χαρακτήρα των παραβάσεων, η ακρίβεια τους σε σχέση με τη συνολική θεώρηση και άρση των μειονεκτημάτων – αδυναμιών και η πληρότητα τους ως πυλώνες μιας ουσιαστικής αναπτυξιακής διαδικασίας και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του κρητικού τουριστικού προϊόντος.

ΑΞΟΝΑΣ 1: ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΑΞΟΝΑΣ 2: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΑΞΟΝΑΣ 3: ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ – ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΑΞΟΝΑΣ 4: ΠΡΟΒΟΛΗ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΑΞΟΝΑΣ 5: ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

ΑΞΟΝΑΣ 6: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΑΞΟΝΑΣ 7: ΜΕΛΕΤΕΣ

Προσδιορισμός των προτεραιοτήτων και των αξόνων παρέμβασης των δημόσιων φορέων:

Οι τομείς συμμετοχής και δράσης των δημοσίων φορέων αφορούν, κατά προτεραιότητα το στρατηγικό σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης. Πρόκειται για τη διαδικασία

α. καταγραφής και αξιολόγησης των τουριστικών πόρων του Λασιθίου και επιλογής εκείνων που θα αποτελέσουν το τουριστικό προϊόν

β. κατάστρωσης ενός λεπτομερούς και μακρόπνοου σχεδίου δράσης με στοχοθετημένες προτάσεις και άξονες παρέμβασης.

- Τη διαμόρφωση του ευρύτερου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της τουριστικής αγοράς.
- Τη δημιουργία βασικών υποδομών και τουριστικών εγκαταστάσεων
- Την αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού της περιφέρειας
- Τη συστηματική προβολή και προώθηση (marketing) του τουριστικού προϊόντος
- Την επόπτευση και έλεγχο της τουριστικής αγοράς με σκοπό τη διασφάλιση της υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και προϊόντων

Πρόταση για τους άξονες και τις μορφές κινητοποίησης των φορέων του ιδιωτικού τομέα και των αναγκαίων κοινών δράσεων των δημοσίων και των ιδιωτικών.

Οι τομείς παρέμβασης των ιδιωτικών φορέων συναρτάται με το είδος και το ρόλο των φορέων αυτών.

A. Συλλογικοί φορείς όπου ανήκουν ο ΣΕΤΕ, οι Ενώσεις Ξενοδόχων και Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων των Νομών της Κρήτης, ο Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Κρήτης, τα Επιμελητήρια, ο Παγκρήτιος Σύλλογος Διευθυντών Ξενοδοχείων, η Παγκρήτια Ομοσπονδία Τουριστικών Αυτοεξυτηρητούμενων Διαμερισμάτων και η Ελληνική Ακαδημία Γεύσης.

B. Ιδιωτικοί φορείς εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΚΕΚ, ΙΕΚ, Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών)

Γ. Ομάδες εργαζομένων όπου ανήκουν οι Ενώσεις Ξενοδοχοϋπαλλήλων, ο Σύλλογος Ξεναγών και ο Σύνδεσμος Ξενοδοχοϋπαλλήλων Κρήτης.

Δ. Επιχειρηματίες του τουρισμού. Οι τουριστικές επιχειρήσεις πέραν του επιχειρηματικού κέρδους (απόλυτα θεμιτό και επιβεβλημένο) θα πρέπει να επιδιώκουν και να συμβάλλουν διαρκώς και με μεγαλύτερη ένταση σε παράγοντες που επιδιώκουν που αποδεδειγμένα δημιουργούν ευνοϊκό περιβάλλον και συμβάλλουν ενεργά στις επιχειρηματικές τους επιδιώξεις: σεβασμός στους τοπικούς πόρους, ενδογενής ανάπτυξη, ενθάρρυνση τοπικού πληθυσμού, δημιουργία νέων προϊόντων, εκσυγχρονισμός υποδομών

E. ΜΚΟ περιβάλλοντος και πολιτιστικοί σύλλογοι

Η διεθνής και ελληνική πρακτική έχουν να επιδιώξουν πολλά και επιτυχημένα παραδείγματα ανάληψης κοινών δράσεων (θεσμοθετημένων και μη), το ίδιο συμβαίνει και στο Λασιθί με πιο χαρακτηριστική περίπτωση, τις αναπτυξιακές Εταιρίες, τη Συναιτεριστική Τράπεζα, το Σύνδεσμο Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης, το Δίκτυο Προϊόντων Κρητικής Διατροφής και φυσικά την Εταιρία Τουρισμού Κρήτης η οποία παρά το έλλειμμα που εμφανίζει από πλευράς αποτελέσματος εντούτοις παραμένει ο κοινός παρανομαστής δημόσιων, συλλογικών και ιδιωτικών φορέων.

Οι τομείς που στην παρούσα είναι η δυνατή αλλά και αναγκαία η συνεργασία είναι οι παρακάτω:

- Αναπτυξιακός σχεδιασμός
- Προβολή – προώθηση. Κρίνεται επιβεβλημένη η συνεργασία μεταξύ των ΝΕΤΠ των τεσσάρων νομών, στο πλαίσιο ενός άτυπου δικτύου και παράλληλα η ανάγκη σχεδιασμού και εφαρμογής ενός Σχεδίου Marketing (Marketing Plan) σε επίπεδο Λασιθίου. Επίσης απαιτείται συστηματική και μεθοδική εμπλοκή και συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (ξενοδοχειακών και λοιπών τουριστικών επιχειρήσεων) στην προβολή της περιοχής και του

νησιού ως «Κρήτη ενιαίος τουριστικός προορισμός». Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να εργασθούν οι συλλογικοί φορείς των επιχειρήσεων και κυρίως οι σύλλογοι και οι σύνδεσμοι ξενοδόχων όλου του νησιού αλλά και οι μεμονωμένοι επιχειρηματίες οι οποίοι θα πρέπει να αξιοποιήσουν στο έπακρο τους σχετικούς χρηματοδοτικούς πόρους.

- Κατάρτιση
- Ιδιωτικές επενδύσεις
- Δράσεις κοινωφελούς χαρακτήρα

Πρόγραμμα δράσης

Η βασική φιλοσοφία του προγράμματος δράσης είναι: ο εντοπισμός και η υλοποίηση ενοτήτων έργων και δράσεων χωρικού και οριζόντιου χαρακτήρα που θα συμβάλλουν αποδεδειγμένα στην αλλαγή της εικόνας του Λασιθίου ως τουριστικού προορισμού και θα δημιουργήσουν βάσιμες προοπτικές για το μέλλον του τουρισμού της.

(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Σχεδιασμός και στρατηγική ανάπτυξης ήπιων μορφών(1999)» , Μελέτη Εταιρίας Ελληνικού Τουρισμού, «Τουριστική και οικολογική αξιοποίηση των ορεινών όγκων της Κρήτης (2002)»)

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΓΚ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Οι προτεινόμενες δράσεις συσχετίζονται με τα μέτρα ανάδειξης και προβολής του νομού Λασιθίου συνολικά, ως ενιαίου τουριστικού προορισμού, στήριξης του κρητικού τουρισμού, προώθησης του θεματικού τουρισμού, διαφύλαξης της τοπικής ταυτότητας και αξιοποίησης του πλεονεκτήματος της Κρητικής Διατροφής.

Δεδομένου ότι ένα από τα κύρια προβλήματα που περιορίζουν την τουριστική ανάπτυξη του νομού Λασιθίου είναι το έλλειμμα στον τομέα της προβολής, προτείνεται η διαμόρφωση ενός **Σχεδίου Μάρκετινγκ** το οποίο θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για την ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού στην Περιφέρεια, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα της τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και στο εσωτερικό της Ε.Ε. και στον χώρο εκτός Ε.Ε. Κατά συνέπεια για τη τουριστική ανάπτυξη του νομού απαιτείται η αντιμετώπισή του ως ενιαίου τουριστικού προορισμού, οπότε και είναι αναγκαία η υλοποίηση ενός σχεδίου Μάρκετινγκ για όλη τη περιφέρεια.

Συγκεκριμένα, το Σχέδιο Μάρκετινγκ του νομού Λασιθίου πρέπει να διερευνά και να αποδίδει συνθετικά τα στοιχεία και τη δομή της συνολικής τουριστικής εικόνας του νομού. Η λειτουργία της προσέγγισης και προώθησης ξεχωριστά

ενός συγκριτικού πλεονεκτήματος στον νομό, όπως π.χ. σε Νομαρχιακό ή και σε επίπεδο Δήμου. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι δε μπορούν, ανεξάρτητα, να διαμορφωθούν και τοπικά σχέδια μάρκετινγκ.

Συγκεκριμένα το Marketing Plan πρέπει να αποβλέπει:

- στην προσέγγιση νέων αγορών
- στην επέκταση και υποστήριξη υφιστάμενων αγορών
- στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
- στην διευκόλυνση της πληροφόρησης των τουριστών αγορών

Ενώ οι στόχοι τους οποίους επιδιώκει να επιτύχει είναι:

- να γνωρίσει στον υποψήφιο τουρίστα τον προορισμό
- να διαμορφώσει μια εικόνα για τον προορισμό στο μυαλό του υποψήφιου τουρίστα και να διαφοροποιήσει τον προορισμό από τον ανταγωνισμό
- να παρακινήσει τον υποψήφιο «αγοραστή» να επιλέξει τον συγκεκριμένο προορισμό

Το Σχέδιο Μάρκετινγκ του νομού Λασιθίου, πρέπει να είναι αποτέλεσμα συνεργασίας, να λαμβάνει δηλαδή υπόψη τις στρατηγικές επιλογές όλων των εμπλεκόμενων με το τουρισμό υπηρεσιών και φορέων. Επιπλέον, οφείλει να παρέχει σε συνεχή βάση ένα πολύτιμο απόθεμα πληροφοριών, προκειμένου να υποστηρίξει αποφάσεις μείζονος σημασίας της περιφερειακής τουριστικής πολιτικής σε ένα μεταβαλλόμενο και έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Ως προς τα **μέσα προβολής**, κρίνεται πλέον επιβεβλημένη η εγκατάλειψη των παραδοσιακών μεθόδων προβολής και η στροφή σε σύγχρονες επικοινωνιακές μεθόδους που θα αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχει η ψηφιακή τεχνολογία. Πιο συγκεκριμένα, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην προβολή μέσω του internet, το οποίο ναι μεν χρειάζεται αρκετό χρόνο έως ότου να αποτελέσει πρωταρχικό κανάλι διανομής στον τομέα του τουρισμού εντούτοις σήμερα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε ότι αφορά τη συλλογή πληροφοριών με σκοπό την τελική επιλογή ενός ταξιδιωτικού προορισμού.

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η ψηφιακή τεχνολογία διευκολύνει την απευθείας επαφή των επισκεπτών με επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών φιλοξενίας μειώνοντας την εξάρτηση από μεγάλους Tour Operators.

Σημαντικό επίσης εργαλείο για την τουριστική προβολή αποτελούν οι **δημόσιες σχέσεις** που αντίθετα με τη διαφήμιση δεν στοχεύει στον «πελάτη» αλλά στους μεσάζοντες του τουριστικού μάρκετινγκ, τους δημοσιογράφους και εκδότες διαφόρων εντύπων.

Κατηγορίες έργων και ενεργειών

Οι στόχοι του προγράμματος αναμένεται να επιτευχθούν μέσα από την υλοποίηση των συγκεκριμένων έργων και ενεργειών, οι οποίες αντιστοιχούν ταυτόχρονα στους άξονες δράσης αλλά και στα μέτρα πολιτικής που αναλύθηκαν σε προηγούμενες ενότητες.

1. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ (έργα οδοποιίας, σήμανση, υποδομές περιβάλλοντος, λιμάνια – αεροδρόμια, υποδομές υγείας)
2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
 - Αμιγείς τουριστικές υποδομές (εκσυγχρονισμός ξενοδοχειακών μονάδων, δημιουργία ξενοδοχειακών συγκροτημάτων υψηλών, προδιαγραφών)
 - Ειδικές τουριστικές υποδομές (οικοτουριστικά – πολιτιστικά, μονοπάτια, ορειβατικά καταφύγια, πίστες αναρρίχησης, μαρίνες, καταδυτικά πάρκα, κέντρα τουρισμού υγείας, συνεδριακά κέντρα, ανάδειξη σπηλαίων – φαραγγιών κ.α)
3. ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΟΥΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ & ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων, αναπλάσεις οικισμών, αναστήλωση μνημείων, αποκατάσταση λοιπών ανθρωπογενών στοιχείων, πολιτιστικές εκδηλώσεις τοπικού χαρακτήρα)
4. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ (ΑΥΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ)(κατάρτιση – ευαισθητοποίηση ανθρώπινου δυναμικού, επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού και στελεχών δημοσίων φορέων, πολιτιστική – περιβαλλοντική εκπαίδευση)
5. ΠΡΟΒΟΛΗ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ(σχέδιο Marketing Νομού Λασιθίου)
6. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ(ζώνες οικιστικού ελέγχου, περιοχές ειδικών χωρικών παρεμβάσεων, πρότυπα ορεινά σύμπλεγμα, περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, προγραμματικές συμβάσεις, διαχειριστικά σχέδια)
7. ΜΕΛΕΤΕΣ(χωροταξικές – πολεοδομικές μελέτες, μελέτες ήπιας τουριστικής αξιοποίησης, μελέτες μέτρησης φέρουσας ικανότητας, μελέτες επικοινωνιακής στρατηγικής, προγράμματα ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης μικροζωνών, έρευνες πεδίου).

Αναλυτικά οι τίτλοι των έργων και οι φορείς υλοποίησης ανά περιοχή

Περιοχή Χερσονήσου - Μαλίων:

- Δημιουργία γηπέδων γκολφ - Ιδιώτες

Περιοχή Οροπεδίου Λασιθίου:

- Ανάδειξη περιβάλλοντα χώρου σπηλαίου Αγ. Φωτεινής - Δήμος Χερ/σου
- Ανάδειξη – αξιοποίηση – προστασία φαραγγιού Ρόζας (κερά) - Δήμος Χερ/σου
- Κέντρο ανεμοπτερισμού Αβδού - Ιδιώτες
- Πίστα αναρρίχησης στο λιμνάκαρο - Δήμος Οροπεδίου
- Δημιουργία ήπιων υποδομών διαμόρφωσης φυσιολατρικών διαδρομών και χωρικό σύστημα επιτόπιας προβολής για τις διαδρομές Χερσονήσος – Μάλια – Κουτουλουφάρι – Μονή Γουβερνιώτισσας – Αβδού – Φαράγγι και υδροβιότοπος Αποσελέμη – σπήλαιο Αγ. Φωτεινής – Γωνιές φαράγγι Ρόζας – Κράσι – Οροπέδιο Λασιθίου – σπήλαιο Δικταίο – σπήλαιο Τράπεζας - Νομαρχία Ηρακλείου – Λασιθίου
- Ολοκλήρωση αθλητικού κέντρου Οροπέδιο Λασιθίου - Ιδιώτες
- Κέντρο ιππασίας Οροπέδιο - Ιδιώτες
- Δημιουργία ποδηλατοδρομίου στο Οροπέδιο Λασιθίου - Νομαρχία

Περιοχή Μεραμβέλλου:

- Κατασκηνωτικό Κέντρο Καθαρού - Δήμος Αγ. Νικολάου
- Πίστα αναρρίχησης φαραγγιού Κριτσάς - Δήμος Αγ. Νικολοάου
- Συνεδριακό Κέντρο Ελούντας - Ιδιώτες
- Γήπεδο γκολφ Αγ. Νικολάου - Ιδιώτες
- Ολοκλήρωση – λειτουργία Μαρίνας Αγ. Νικολάου Δήμος Αγ. Νικολάου
- Δημιουργία θαλάσσιου καταδυτικού πάρκου - Δήμος Αγ. Νικολάου
- Δημιουργία παρατηρητηρίου στο νησί Κολοκύθα (Γλαρονήσι) της Ελούντας - Δήμος Αγ. Νικολάου
- Κέντρα θαλασσοθεραπείας Ελούντας - Ιδιώτες
- Κέντρα θαλασσοθεραπείας Αγ. Νικολάου - Ιδιώτες
- Προστασία και αξιοποίηση ευαίσθητου οικοσυστήματος του νησιού της Ελούντας - Δήμος Αγ. Νικολάου
- Δημιουργία μονάδας αιμοκάθαρσης – Αγ. Νικόλαος - Ιδιώτες

- Δημιουργία μονάδας αποκατάστασης παραπληγικών Νεάπολη Λασιθίου - Ιδιώτες

Στη συνέχεια αναφέρονται κάποιες επιπλέον δικές μας προτάσεις οι οποίες αφορούν στην τουριστική ανάπτυξη του νομού Λασιθίου.

Για την περιοχή της Ιεράπετρας υπάρχει η δυνατότητα και η υποδομή υλοποίησης των παρακάτω έργων μέσω των αναφερόμενων ανά τίτλο έργου φορέων:

- Αποκατάσταση υποδομής καταφυγίου Αφέντη - Δήμος Μακρύ Γιαλού
- Γήπεδο γκολφ στη θέση Απηγανιά Δ.Μακρύ Γιαλού - Δήμος Μακρύ Γιαλού, ΕΤΑ ΑΕ
- Δημιουργία εγκαταστάσεων προπονητικού τουρισμού στην Ιεράπετρα - Δήμος Ιεράπετρας
- Παρατηρητήριο Ορεινού - Δήμος Μακρύ Γιαλού
- Παρατηρητήριο Περιοχής Χα - Δήμος Ιεράπετρας
- Παρατηρητήριο Μπραμιανών - Δήμος Ιεράπετρας
- Οικοτουριστική αξιοποίηση οικισμού Μπέμπονα - Ιδιώτες

Δράσεις για την περιοχή της Σητείας:

- Πίστα μηχανοκίνητου αθλητισμού στη Μονή Τοπλού - Μονή Τοπλού
- Γήπεδο γκολφ Μονής Τοπλού - Ιδιώτες
- Δημιουργία εγκαταστάσεων προπονητικού τουρισμού στη Σητεία - Δήμος Σητείας
- Δημιουργία Σπηλαιολόγου πάρκου Σίτανου - Δήμος Σητείας – Ιτάνου
- Διαδρομή Σητεία – Πραισός – Βοΐλα – Εθιά – Ζήρος – Ξηρόκαμπος – Νήσοι Καβάλοι – Ζάκρος – φαράγγι νεκρών – αρχαιολογικός χώρος Ζάκρου – σπήλαιο – Πελεκητά – Κουφονήσι - Νομαρχία Λασιθίου

Δράσεις Περιφερειακής Εμβέλειας του νομού:

- Δημιουργία δικτύου ελικοδρομιών Βιάννος, Οροπέδιο Λασιθίου - Περιφέρεια
- Δημιουργία Κέντρων πληροφόρησης τουριστών στους οικισμούς Άγιος Νικόλαος, Βιάννος, Ελούντα, Σητεία, Ιεράπετρα, Τζερμιάδο - Νομαρχία Λασιθίου
- Διεθνής ποδηλατικός γύρος Κρήτης - ΠΟΗ Κάστρο
- Κέντρα πληροφόρησης Σητείας, Βιάννου, Αγ. Νικολάου, Ελούντας, Ιεράπετρας, Τζερμιάδου - Περιφέρεια
- Αξιοποίηση φαραγγίων υψηλής δυσκολίας (για ειδικές ομάδες επισκεπτών) (Δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής,

εξοπλισμός προσπέλασης και υλοποίηση ενιαίων προγράμματος προβολής): Χα(Ν.Λασιθίου)

- Αξιοποίηση σπηλαίων υψηλής δυσκολίας (για ειδικές ομάδες επισκεπτών) (Δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής, εξοπλισμός προσπέλασης και υλοποίηση ενιαίων προγράμματος προβολής). Σπήλαια: Τρύπα Σελένας, Μιτάτο – Μαγγασσά Ε. Σητείας - Δήμοι
- Δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας πρόσβασης και υλοποίηση ενιαίων προγράμματος προβολής φαραγγίων με εύκολη πρόσβαση: Δικταίο Άντρο Οροπεδίου Λάσιθίου, Τράπεζας Οροπεδίου Λασιθίου, Απαλούστρες Ιεράπετρας, Πελεκήτα ή Συκιάς Κάτω Ζάκρο Σητείας - Δήμοι

Εκτίμηση αναμενόμενων επιπτώσεων

Η υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης και συγκεκριμένα η ανάπτυξη των προτεινόμενων έργων και δράσεων αναμένεται να επιφέρει άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις σε πολλούς τομείς όπως στην τοπική οικονομία, στην απασχόληση, στους τομείς του τουρισμού, του πολιτισμού, του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος .

Τοπική Οικονομία

1. Δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος
2. Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
3. Αύξηση γυναικείας απασχόλησης
4. Αύξηση της πολυαπασχόλησης
5. Ενίσχυση βαθμού διασύνδεσης παραγωγικών τομέων
6. Αναβίωση παραδοσιακών τεχνών και επαγγελμάτων

Κοινωνική Ζωή

1. Βελτίωση του επιπέδου ζωής
2. Τόνωση της τοπικής ζωής
3. Συγκράτηση του πληθυσμού
4. Αναβάθμιση ανθρώπινου κεφαλαίου
5. Διατήρηση τοπικής ταυτότητας

Ανθρωπογενές – Πολιτιστικό Περιβάλλον

1. Αισθητική αναβάθμιση δομημένου περιβάλλοντος
2. Διατήρηση της τοπικής αρχιτεκτονικής
3. Επανεκτίμηση της τοπικής ταυτότητας
4. Αύξηση ανταγωνιστικότητας τουριστικού προϊόντος
5. Ανάδειξη και ήπια αξιοποίηση πολιτιστικών πόρων
6. Ενίσχυση της τοπικής ζωής

Τουρισμός

1. Ποιοτική αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος
2. Εμπλουτισμός / διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος
3. Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου
4. Διάχυση τουριστικής ανάπτυξης
5. Ανάσχεση τουριστικής μεγέθυνσης κορεσμένων περιοχών

Φυσικό Περιβάλλον

1. Προστασία φυσικού περιβάλλοντος
2. Ανάδειξη και ήπια αξιοποίηση

(ΥΠΕΧΩΔΕ, «Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Κρήτης (2001)», Ένωση Ξενοδόχων Ηρακλείου, «Μελέτη στρατηγικής ανάλυσης των προοπτικών τουρισμού(2002)», «Τουριστική Ανάπτυξη, Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις – επιμέλεια Πάρις Τσάρτος», Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Κρήτης, Διεύθυνση Σχεδιασμού & Ανάπτυξης, Υπουργείο Γεωργίας, «Μελέτη ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης αγροτικού χώρου (2000)»)

ΜΕΡΟΣ V - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Στην εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνονται οι υποδομές:

1. θαλάσσιου τουρισμού (μαρίνες, αλιευτικά καταφύγια, τουριστικά αγκυροβολία)

2. Συνεδριακού τουρισμού
3. Ορεινού τουρισμού (ορειβατικά καταφύγια, χιονοδρομικά κέντρα)
4. Ειδικών μορφών τουρισμού (ανεμοπτερισμός, κυνηγετικός, ιππικός, σπηλαιολογικός, αναρριχητικός)
5. Αθλητικού τουρισμού (αθλητικές υποδομές, γήπεδα γκολφ)
6. Τουρισμός υγείας (Κέντρα θαλασσοθεραπείας, κέντρα αιμοκάθαρσης)

Η καταγραφή των παραπάνω ειδικών τουριστικών εγκαταστάσεων έχει σημασία από την άποψη προοπτικών που δημιουργούν για τουριστική ανάπτυξη. Πρόκειται για ειδικές μορφές τουρισμού, οι οποίες, αφενός δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες στο νομό Λασιθίου (υπάρχουν διαφοροποιήσεις βέβαια ανά τομέα) αφετέρου δεν είναι εύκολο να αναπτυχθούν λόγω του ότι απευθύνονται σε κατηγορίες πληθυσμού με ειδικά ενδιαφέροντα ή υψηλό εισόδημα.

Συγκεκριμένα, οι ειδικές μορφές τουρισμού που εξυπηρετούν οι παραπάνω υποδομές – εγκαταστάσεις μπορούν να διακριθούν σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες:

1. τουρισμός σκαφών αναψυχής
2. τουρισμός συνεδρίων
3. τουρισμός δραστηριοτήτων στη φύση
4. τουρισμός υγείας και άθλησης

Οι δύο πρώτες κατηγορίες θεωρούνται ως οι πλέον προσοδοφόρες καθώς προσελκύουν υψηλής εισοδηματικής στάθμης τουρίστες. Το ίδιο ισχύει και με τον τουρισμό άθλησης. Η τρίτη κατηγορία τουρισμού προσελκύει τουρίστες μεσαίας εισοδηματικής στάθμης που δεν απαιτούν υψηλών προδιαγραφών τουριστικές υποδομές. Το εισόδημα που δημιουργείται δεν είναι, συγκριτικά, υψηλό, ωστόσο η σημασία τους έγκειται στην ίδια την χωρική τους συγκέντρωση: σε απομακρυσμένες περιοχές της ενδοχώρας, όπου ο τουρισμός δύσκολα φτάνει. Το είδος του τουρισμού αυτού σε συνδυασμό με τον αγροτικό τομέα μπορεί να δώσει πνοή στη φθίνουσα οικονομική – κοινωνική ζωή της υπαίθρου.

Σε όλες ωστόσο τις παραπάνω περιπτώσεις οι υφιστάμενες υποδομές βρίσκονται σε αρχικό στάδιο στο Λασιθί και στερούνται επάρκειας και ποιότητας. Δεν αποτελούν μέρος ενός οργανωμένου συστήματος υποδομών αλλά παραμένουν ασύνδετες χωρικά και λειτουργικά.

Η καταγραφή τους στηρίχθηκε σε πληροφορίες που αντλήθηκαν από την εμπειρογνωμοσύνη για τα «Συστήματα μαρίνων της Κρήτης» που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Περιφέρειας Κρήτης και ειδικά του νομού Λασιθίου (σε ότι

αφορά τις θαλάσσιες υποδομές), καθώς και σε καταχωρήσεις σε επίσημες ιστοσελίδες του Υπουργείου Πολιτισμού, των Νομαρχιών Κρήτης και του ΕΟΤ.

Ακόμα σημαντικότερες ήταν οι πληροφορίες που μας δόθηκαν από τα ίδια τα άτομα και τις ομάδες που κατ' εξοχήν χρησιμοποιούν τις παραπάνω υποδομές, οι οποίοι κατέθεσαν ουσιαστικές απόψεις για το επίπεδο, τις ανάγκες και τις προοπτικές των μορφών αυτών τουρισμού.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο θαλάσσιος τουρισμός και ειδικά ο τουρισμός με μικρά σκάφη αναψυχής (τουρισμός μαρίνων), έχει ως φυσικό χώρο τη θάλασσα και «σημεία στήριξης», κάθε είδους λιμενικές εγκαταστάσεις και διευκολύνσεις, καθώς επίσης και τις λοιπές υποστηρικτικές υποδομές ενός τύπου (έργου βασικής υποδομής, συγκοινωνίες, επικοινωνίες κ.α.) Περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως κρουαζιέρες, γιότινγκ (yachting), Ναυταθλητισμό, Boating – Jet ski – Windsurfing, θαλάσσιο συνεδριακό τουρισμό (συνδυασμός κρουαζιέρας και πραγματοποίηση συνεδρίου) θεωρείται ως μια ιδιαίτερα κερδοφόρα μορφή τουρισμού, καθώς προσελκύει τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Παρά το συγκριτικό πλεονέκτημα που εμφανίζει η χώρα μας η ελληνική παράδοση στο θαλάσσιο τουρισμό, δεν συμβάδιζε, ως σήμερα με την οικονομική δυνατότητα των Ελλήνων να ταξιδεύουν με ιδιόκτητο ή ενοικιαζόμενο σκάφος αλλά και με τις προτιμήσεις του, με αποτέλεσμα, το 80% των τουριστών που προτιμούν το θαλάσσιο τουρισμό σήμερα να είναι ξένοι ενώ οι Έλληνες καταλαμβάνουν μόλις το 20%.

Το Λασιθί εν προκειμένω, αποτελεί μια γεωγραφική ενότητα με ιδιαίτερη δυναμική ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού. Το μεγάλο μήκος των ακτών του νομού, η πλούσια γεωμορφολογία του, οι εναλλαγές τοπίου, η ποικιλία φυσικών, πολιτιστικών και αρχαιολογικών πόρων, αλλά και οι ήπιες κλιματολογικές συνθήκες, οι χαμηλής έντασης άνεμοι κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου, όλα μαζί, ευνοούν ιδιαίτερα την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού.

Σημαντικό πλεονέκτημα της περιοχής είναι και το δίκτυο μαρίνων και λιμένων που ήδη διαθέτει. Σε όλο το νομό υπάρχουν αρκετά λιμάνια μικρού και μεσαίου μεγέθους. Ορισμένα είναι αξιόλογα και λειτουργικά και άλλα χρειάζονται επεκτάσεις, προσθήκες ή βελτιώσεις για να μπορέσουν να τεθούν σε λειτουργία.

Πιο συγκεκριμένα:

Υπάρχουν τρία (3): εμπορικά και επιβατικά λιμάνια στον Άγιο Νικόλαο, στη Σητεία και στην Ιεράπετρα. Όλα πληρούν τις προϋποθέσεις ασφαλούς προσέγγισης παραβολής και εξυπηρέτησης κάθε είδους πλοίων. Ωστόσο, από τη σκοπιά της εξυπηρέτησης της τουριστικής κίνησης χρειάζεται

αναδιάταξη στην οργάνωση και τη χρήση ώστε να αξιοποιηθούν και να καταστούν παραγωγικά και λειτουργικά.

Χρειάζεται η επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών, η εξασφάλιση των απαραίτητων διευκολύνσεων και παροχών και η δημιουργία εγκαταστάσεων υποδοχής των επιβατών τουριστών, η πρόβλεψη λειτουργίας καταστημάτων πώλησης αδασμολόγητων εμπορευμάτων κ.α. Επίσης στα λιμάνια της Σητείας και της Ιεράπετρας είναι δυνατή η κατασκευή συγκεκριμένης εκτάσεως συμπληρωματικών εσωτερικών λιμενικών έργων χαμηλού κόστους και η άμεση κατασκευή δικτύων και εγκαταστάσεων υδροδότησης, ηλεκτροδότησης, τηλεφώνου κ.α. καθώς και η εγκατάσταση πλωτών προβλητών για την υποδοχή και εξυπηρέτηση μικρών τουριστικών σκαφών.

Μαρίνες λειτουργούν συνολικά τρία (3) στον Άγιο Νικόλαο, στη Σητεία και στην Ιεράπετρα.

Τουριστικά καταφύγια λειτουργούν συνολικά πέντε (5). Τα τουριστικά καταφύγια εκτός από το γενικό έλλειμμα λειτουργίας και οργάνωσης, παρουσιάζουν προβλήματα εξοπλισμού, ελλείψεις κτιριακών εγκαταστάσεων, επισκευής, συντήρησης και διαχείμασης των σκαφών και, κατά περίπτωση, προβλήματα επάρκειας και ασφάλειας των έργων.

Όπως προαναφέρθηκε, όλες οι παραπάνω υποδομές χρειάζεται βελτιώσεις, προσθήκες, επεκτάσεις για να μπορέσουν να είναι απόλυτα λειτουργικές και ασφαλείς αλλά και για να διατηρούν και να προβάλλουν τη θέση τους μέσα στο δίκτυο των λιμένων της Μεσογείου, που δημιουργεί πολλές και σημαντικές προοπτικές για το θαλάσσιο τουρισμό. Ο τελευταίος, ξεκίνησε στην Ελλάδα πρωτοποριακά και δυναμικά στις δεκαετίες 1950 – 1960 και κατάφερε να δημιουργήσει ποιοτικό τουρισμό και άριστες εντυπώσεις. Ωστόσο, γρήγορα έχασε έδαφος έναντι άλλων χωρών λόγω έλλειψης της απαιτούμενης υποδομής που αποτελεί και το βασικό εμπόδιο για την άνθιση αυτού του είδους τουρισμού. Η απαιτούμενη βέβαια υποδομή δεν περιορίζεται στα αμιγή λιμενικά έργα, αλλά σε ένα ολοκληρωμένο δίκτυο παροχών και υπηρεσιών που εξασφαλίζουν:

- συνθήκες προστασίας και ασφάλειας στη θάλασσα και στη στεριά, τήρηση κανόνων υγιεινής, αγορονομικών ελέγχων κ.α.
- τραπεζικές εξυπηρετήσεις, χρηματοοικονομικές συναλλαγές, παροχή πληροφοριών και συμβουλών
- τεχνική υποστήριξη
- καλά οργανωμένες περιηγήσεις και εκδρομές
- ποιοτικά εστιατόρια, κέντρα διασκέδασης και καταστήματα
- αθλητικές και ναυτιλιακές εγκαταστάσεις και εκδηλώσεις ατομικών και ομαδικών σπορ
- μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, πολιτιστικές εκδηλώσεις, συναυλίες εκθέσεις.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο συνεδριακός τουρισμός, εκτός από τη διοργάνωση συνεδρίων, περιλαμβάνει τον εκπαιδευτικό και επαγγελματικό τουρισμό (αμιγή επαγγελματικό τουρισμό, ταξίδια κινήτρων, τηλεεργασία, τηλεδιάσκεψη), αποτελεί μία από τις πιο προσοδοφόρες μορφές τουρισμού και με μεγάλη αναπτυξιακή δυναμική, όπως διαφαίνεται από τις τάσεις της παγκόσμιας αγοράς τουρισμού, τα ταξίδια για επαγγελματικούς λόγους αυξάνονται διεθνώς με ρυθμό της τάξης του 10% ετησίως ενώ όλα τα συνέδρια έχουν μια τάση επαναδιοργάνωσης. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη διεθνοποίηση ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού επιχειρήσεων, γεγονός που δημιουργεί αυξημένες ανάγκες για προσωπικές επαφές, συνομιλίες, ανταλλαγή απόψεων και ενημέρωση πάνω στις διεθνείς επιχειρηματικές, οικονομικές, επιστημονικές και λοιπές εξελίξεις.

Στην Ελλάδα, η διοργάνωση επαγγελματικών συνεδρίων ξεκίνησε στις αρχές του '80. Σήμερα κατέχει την 18^η θέση στην κατάσταση ως προς τον αριθμό των διεθνών συνεδρίων που φιλοξενεί. Ωστόσο, κάθε χρόνο δέχεται ένα ελάχιστο ποσοστό (0.8^ο%) της πανευρωπαϊκής αγοράς συνεδρίων, λόγω του ότι δεν διαθέτει την κατάλληλη υποδομή (το αντίστοιχο ποσοστό της Πορτογαλίας φτάνει περίπου στο 5%).

Σημειώνεται επίσης ότι η μισή και πλέον «πελατεία» του συνεδριακού τουρισμού στην Ελλάδα συμμετέχει σε συνέδρια ολίγων ατόμων μικρής συμμετοχής, που μπορούν να φιλοξενηθούν από συνεδριακές αίθουσες μικρής δυνατότητας (το 45% της ελληνικής αγοράς πραγματοποιεί εκδηλώσεις των 500 – 2000 ατόμων και το 52% συνέδρια των 50 – 500 ατόμων).

Στην Κρήτη τα συνέδρια που είναι εφικτό να διοργανωθούν είναι μέχρι 5000 ατόμων.

Η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού αποτελεί μέρος της εθνικής μας πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη. Είναι ενδεικτικό, ότι σε αντίθεση με τη δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων για τις οποίες δε δίδονται πλέον οικονομικά κίνητρα, οι συνεδριακές αίθουσες, είναι οι μόνιμες επιθυμητές επενδύσεις στον τουριστικό τομέα.

Στο Λασιθί, το σύνολο σχεδόν των συνεδριακών κέντρων βρίσκονται σε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες κατηγορίας LUX, A και B Κατηγορίας και διαθέτουν, μία ή περισσότερες, πλήρως εξοπλισμένες συνεδριακές αίθουσες, τηλεπικοινωνιακά μέσα, και σύγχρονες εγκαταστάσεις, τηλεφωνικό κέντρο, συστήματα διερμηνείας και μετάφρασης.

Συνολικά τα συνεδριακά κέντρα της Κρήτης καταλαμβάνουν το 37% σε εθνικό επίπεδο και συγκεντρώνονται στις τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές του νησιού και στα αστικά κέντρα, όπου υπάρχουν και οι υποστηρικτικές – συμπληρωματικές υποδομές και υπηρεσίες.

Πιο συγκεκριμένα ο νομός Λασιθίου συγκεντρώνει συνολικά 15 Συνεδριακά κέντρα εκ των οποίων τα 12 είναι Εποχιακά και τα 3 για Όλο το χρόνο.(τα νούμερα έχουν ανακοινωθεί από την Εταιρία Τουρισμού Κρήτης 2002).

Αξίζει να αναφερθεί, ότι το Λασίθι όπως και η υπόλοιπη Κρήτη , πρωτοπορεί σε θέματα έρευνας και ανάπτυξης νέων τεχνολογιών στην Ελλάδα, έχει δημιουργήσει (πιλοτικά) τις κατάλληλες προϋποθέσεις ανάπτυξης της τηλεεργασίας, με τη βοήθεια των ερευνητικών ιδρυμάτων του νησιού και των αναπτυξιακών φορέων. Στο πλαίσιο της προσπάθειας αυτής, πραγματοποιήθηκε την προηγούμενη Τουριστική Περίοδο έρευνα αγοράς μεταξύ επισκεπτών τουριστών, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού ανταγωνιστικού προγράμματος TEMETEN (Ανάπτυξη δικτύων τηλεματικής και τηλεεργασίας, χρηματοδοτούμενο από τη Γενική Διεύθυνση 16 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

Στην έρευνα αυτή το 68% των ερωτηθέντων δήλωσαν πως θα θεωρούσαν το Λασίθι όπως και την υπόλοιπη Κρήτη ως τον πλέον ελκυστικό τόπο διακοπών, εφόσον θα υπήρχαν στη διάθεσή υπηρεσίες τηλεεργασίας μέσω Internet. Επιπροσθέτως, το 63% δήλωσε ότι ευχαρίστως θα παρέτεινε το χρόνο διαμονής του στη περιοχή, αν υπήρχαν οι υπηρεσίες αυτές για ένα χρονικό διάστημα (από μερικές ημέρες έως και μερικούς μήνες). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο αριθμός των χρηστών Internet ξεπερνάει το 10% στις χώρες της βόρειας και Δυτικής Ευρώπης, που αποτελούν και το μεγαλύτερο μέρος της Ελληνικής Τουριστικής Αγοράς.

Στο ίδιο πλαίσιο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μεγάλα συνέδρια που διοργανώνουν πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα, καθώς και σύλλογοι επαγγελματιών, όπως Ιατρικοί Σύλλογοι, Ασφαλιστικοί Οργανισμοί, κ.α. Αναφέρεται χαρακτηριστικά το παράδειγμα του ΙΤΕ, το οποίο επί 15 χρόνια κινείται στο χώρο διοργάνωσης μεγάλης εμβέλειας συνεδρίων.

Συνοψίζοντας, ο συνεδριακός τουρισμός, αποτελεί σπουδαίο κεφάλαιο για το Λασίθι και το υπόλοιπο νησί, ιδιαίτερα λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του:

- ικανοποιητική ξενοδοχειακή υποδομή τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά
- καλές κλιματολογικές συνθήκες
- θετική εικόνα στις συναφείς τουριστικές αγορές
- ευνοϊκή γεωγραφική θέση
- χαμηλό κόστος ζωής που επιτρέπει μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής
- διεθνή αεροδρόμια σε όλη τη χώρα
- συνεδριακές αίθουσες διεθνών προδιαγραφών

Κατά συνέπεια, είναι βέβαιο ότι η δημιουργία συνεδριακών κέντρων πολλαπλού προσανατολισμού τα οποία θα λειτουργούν παράλληλα με πανεπιστημιακά ιδρύματα, περιφερειακά εκθεσιακά κέντρα, καθώς και με περιφερειακούς ή και τοπικούς φορείς, έχουν άριστες προοπτικές και θα συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού.

ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το μικρό, όμορφο και θηλυκό πρόσωπο στον τουρισμό

Μια ερώτηση που τίθεται από το ευρύτερο κοινό όταν αναφερόμαστε στον αγροτουρισμό είναι η ακόλουθη: «Ποια είναι η διαφορά του τουρισμού που ξέρουμε από τον αγροτουρισμό» Είναι εύλογη η ερώτηση αυτή, διότι γνωρίζουμε τι είναι τουρισμός με την υπάρχουσα μορφή του, αυτή του μαζικού τουρισμού, καθώς τον βιώνουμε εδώ και 40 χρόνια στην Ελλάδα.

Στο άκουσμα της λέξης τουρισμός φανταζόμαστε αμέσως τον ήλιο, τη θάλασσα και την αμμουδιά, τα μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την εισροή συναλλάγματος, την επίτευξη υψηλών εισοδημάτων όσων εμπλέκονται με τις τουριστικές δραστηριότητες. Με άλλα λόγια, σε ότι συνδέεται με το μαζικό τουρισμό προσδίδουμε τις διαστάσεις του «μεγάλου» και του «πολύ».

Όσοι προσπαθούν να αποδώσουν στον αγροτουρισμό τις διαστάσεις του «μεγάλου» και του «πολύ» διαπράττουν μεγάλο σφάλμα, διότι αγροτουρισμός είναι ακριβώς ό,τι δεν είναι μεγάλο, δεν είναι πολύ δεν είναι απρόσωπο στον τουριστικό τομέα ή, για να το πούμε διαφορετικά, ό,τι είναι μικρό και όμορφο και έχει ανθρώπινο πρόσωπο.

Πιο συγκεκριμένα, αγροτουρισμός είναι εκείνη η μορφή τουρισμού η οποία αναπτύσσεται σε αγροτικές περιοχές που δεν έχουν κορεστεί τουριστικά και συνδέεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές, πολιτισμικές και κοινωνικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και στους φιλοξενούμενους – επισκέπτες να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες.

Αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται κυρίως στον πρωτογενή τομέα, αλλά και από κατοίκους των αγροτικών περιοχών. Είναι μια μορφή τουρισμού η οποία ενσωματώνεται στον οικολογικό και κοινωνικό ιστό των αγροτικών περιοχών και κυρίως των ορεινών και μειονεκτημάτων. Στην Ελλάδα παρατηρείται κατ' αρχάς μια σύγχυση όσον αφορά σ' αυτή την ίδια την έννοια και το περιεχόμενο του αγροτουρισμού, και πολύ περισσότερο στον προορισμό από τους αρμόδιους φορείς του αγροτουριστικού προϊόντος. Αλλά και για το ευρύ κοινό, μέχρι πρόσφατα, οι δραστηριότητες που αναπτύσσονταν στο πλαίσιο του αγροτουρισμού περιορίζονταν ως επί το πλείστον στην παροχή κάποιου καταλύματος, το οποίο βεβαίως απείχε κατά πολύ από το πρότυπο των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων των πολυσύχναστων τουριστικών ζωνών και ταυτιζόταν λίγο έως πολύ με το φθηνό τουρισμό.

Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η κατάσταση έχει αλλάξει. Παράλληλα με την αναζήτηση της πραγματικής ζωής και της αυθεντικότητας, την ανάγκη των κατοίκων των αστικών κέντρων για επανασύνδεση με τη φύση και τον

αγροτικό πολιτισμό γενικότερα, όλο και περισσότεροι τουρίστες, μαζί με τη «φυγή» από τις πόλεις, επιθυμούν ποικιλία δραστηριοτήτων στις διακοπές τους και επιδιώκουν την εκπλήρωση συγκεκριμένων στόχων τους.

Ακολουθώντας λοιπόν τις νέες συντεταγμένες της τουριστικής ζήτησης αρχίζει να καθιερώνεται γύρω από τα αγροτικά τουριστικά προϊόντα μια πολιτική. Μια κίνηση εκ μέρους των τουριστικών αγροτικών περιοχών είναι η ίδρυση των Γυναικείων Αγροτικών Συνεταιρισμών μέσω του οποίου προβάλλονται τα αγροτικά προϊόντα της περιοχής, η ίδια η πόλη και τέλος ευνοεί οικονομικά το τόσο το πληθυσμό της όσο ενδυναμώνει τη θέση της γυναίκας και τονίζει την επιχειρηματικότητά της.

Είναι ειρωνεία όμως, κατά κάποιον τρόπο, να χρησιμοποιούμε τον τουρισμό, ακόμη και στις εναλλακτικές του μορφές, ως μοχλό για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών όταν, κατά γενική ομολογία, η μέχρι σήμερα έχει επιφέρει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στις παραδοσιακές αγροτικές και κοινωνίες. Επειδή όμως ο τουρισμός είναι μια πραγματικότητα στις περισσότερες αγροτικές περιοχές, είναι σημαντικός να χρησιμοποιηθεί θετικά προς όφελος αυτών. Έτσι, το ενδιαφέρον πρέπει να επικεντρώνεται όχι στο εάν ο τουρισμός είναι «καλός» ή «κακός» για τις αγροτικές περιοχές, αλλά στο πώς είναι εφικτή η μεγιστοποίηση των οφελών και η ελαχιστοποίηση του κόστους, ειδικά για το συμφέρον της τοπικής κοινωνίας.

Προς την κατεύθυνση αυτή πιστεύεται ότι ο κατάλληλος σχεδιασμός για κάθε περιοχή, με βάση τις δυνατότητες της, σε συνδυασμό με ένα διαφοροποιημένο αγροτουριστικό προϊόν, την κατάλληλη προετοιμασία των οικοδεσποτών αλλά και των φιλοξενουμένων, μπορούν να εξασφαλίσουν την επιτυχία εφαρμογής του αειφόρου αγροτουρισμού.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στην κατηγορία αυτή τουρισμού περιλαμβάνονται οι υποδομές που εξυπηρετούν το τουρισμό στο βουνό. Στο Λασίθι, η μορφή αυτή τουρισμού δεν είναι καθόλου αναπτυγμένη, κάτι που δικαιολογεί (πέραν των άλλων) την έντονη εποχικότητά του. Οι κατηγορίες που περιλαμβάνει είναι η πεζοπορία, η ορειβασία, η αναρρίχηση και το σκι βουνού. Πιο αναλυτικά:

Πεζοπορικές/ορειβατικές διαδρομές : η περιοχή διαθέτει ένα ικανοποιητικό αριθμό, πολλές εκ των οποίων είναι μονοπάτια και άλλες χαραγμένες από τοπικές πρωτοβουλίες πολιτιστικών συλλόγων, δήμων, αναπτυξιακών φορέων κ.λπ. Στην πλειοψηφία τους περνάνε μέσα από μοναδικής ομορφιάς τοπία για όλες τις προτιμήσεις και όλων των βαθμών τις δυσκολίες. Ωστόσο δεν διαθέτουν ενιαίο σύστημα σήμανσης (σε πάρα πολλές περιπτώσεις δεν διαθέτουν καμία σήμανση) με αποτέλεσμα να

μένουν αναξιοποίητες (με εξαίρεση το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι E4, το οποίο ολοένα και περισσότεροι ντόπιοι και ξένοι ορειβάτες χρησιμοποιούν.

Ορειβατικά καταφύγια : Είναι οι μόνες αμιγείς ορειβατικές υποδομές στην Κρήτη. Συνολικά είναι επτά και βρίσκονται συγκεντρωμένα κυρίως στη Δυτική Κρήτη (Λευκά Όρη και Ψηλορείτη). Στην ανατολική Κρήτη υπάρχει ένα μόνο, το ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ Λιμνάκαρου στο Όρος Δίκτη: θέση Ανεστάσι πάνω και δυτικά από το Οροπέδιο Λιμνάκαρο. Η δυναμικότητα τους σε θέσεις φιλοξενίας ορειβατών κυμαίνεται από 15 ορειβάτες στο καταφύγιο του Λιμνάκαρου έως 50 ορειβάτες στου «Καλέργη» του Ομαλού.

Τουρισμός αναρρίχησης: Στο νομό Λάσιθιου όπου έχει επιλεχθεί για την συγκεκριμένη δραστηριότητα και στον οποίο έχει δημιουργηθεί πίστα αναρρίχησης και είναι η Ορθοπλαγιά του Σπαθιού στο οροπέδιο Λιμνάκαρο, Όρος Δίκτυ Λασιθίου, η δεύτερη εντυπωσιακή ορθοπλαγιά της Κρήτης μετά τον Γκίγκιλο.

Εν κατακλείδι, και σε ό,τι αφορά τον ορεινό τουρισμό στο νομό, παρά τους αξιόλογους ορεινούς όγκους που διαθέτει:

- Οι υποδομές που υπάρχουν (ορειβατικά καταφύγια, πίστες αναρρίχησης) εξυπηρετούν αποκλειστικά τους τοπικούς φυσιολατρικούς - ορειβατικούς συλλόγους και τα μέλη τους.
- Τα καταφύγια δεν έχουν κανένα τουριστικό «προσανατολισμό», από τη σκοπιά της δυναμικής χρήσης τους και από τουρίστες-ορειβάτες. Για να μπορέσει κάποιος επισκέπτης να διαμείνει σε αυτά πρέπει να έρθει σε επαφή με τους κατά τόπους ορειβατικούς συλλόγους.
- Δεν γίνεται από κανένα φορέα συστηματική προβολή και διαφήμισή τους.
- Δεν υπάρχουν εξειδικευμένοι οδηγοί βουνού που να μπορούν υπεύθυνα να αναλάβουν ομάδες ορειβατών.
- Δεν λειτουργεί στην Κρήτη σχολή εκμάθησης δραστηριοτήτων βουνού.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Από τις διάφορες κατηγορίες αεραθλημάτων (ανεμοπτερισμός ή αλεξίπτωτο πλαγιάς ή παρα-πέντε, αετός, αερομοντελισμός) τα μόνα που ανθούν στο νομό Λασιθίου, στην Κρήτη είναι ο ανεμοπτερισμός και ο αερομοντελισμός. Πρόκειται για αθλήματα ελάχιστα διαδεδομένα στο νησί τα οποία ασκούνται σχεδόν αποκλειστικά από ντόπιους, ενώ δεν αποτέλεσαν σχεδόν ποτέ αντικείμενο τουριστικής ζήτησης. Επίσημος φορέας εκπροσώπησης των

αεραθλημάτων είναι η Αερολέσχη, η οποία έχει παράρτημα στο Ηράκλειο και στα Χανιά.

Η ανάπτυξη των αεραθλημάτων και η σύνδεσή τους με τον τουρισμό δεν είναι εύκολο εγχείρημα για δύο βασικούς λόγους: Ο πρώτος έχει να κάνει με την ύπαρξη των κατάλληλων υποδομών (χώρων και ανθρώπινου δυναμικού) που θα εξασφαλίσουν τη μέγιστη δυνατή ασφάλεια στην άσκηση των αθλημάτων αυτών. Ο δεύτερος έχει να κάνει με τις ίδιες τις τουριστικές προοπτικές των αθλημάτων αυτών.

Ειδικότερα:

A. Σε ό,τι αφορά τις υποδομές και το ανθρώπινο δυναμικό:

- Απαιτείται η εξασφάλιση μεγάλων χώρων κατάλληλα διαμορφωμένων για την προσγείωση και την απογείωση καθώς και κατάλληλο οδικό δίκτυο για την πρόσβαση στις πίστες απογείωσης (και προσγείωσης).
- Απαιτείται η ύπαρξη συμπληρωματικών υποδομών, εξυπηρέτησης και υποστήριξης, όπως χώροι φύλαξης και φροντίδας των εξοπλισμών, ξεκούρασης των αθλητών και φιλοξενίας θεατών.
- Χρειάζεται η ύπαρξη άριστων εκπαιδευτών για να μπορούν να αξιολογούν τις δυνατότητες κάθε ασκούμενου αλλά και αντιμετωπίζουν κάθε περίπτωση, εφόσον προκύψει ανάγκη.

B. Σε ό,τι αφορά τις προοπτικές της ειδικής αυτής μορφής τουρισμού, τα εν λόγω αθλήματα είναι αρκετά εξειδικευμένα και δύσκολα μπορούν να αποτελούν αξιόλογο τουριστικό προϊόν. Σε λίγες περιπτώσεις, ακόμα και στο εξωτερικό που είναι πιο διαδεδομένα, έχουν λειτουργήσει έτσι (περίπτωση Γαλλίας, Ισπανίας, Νότιας Αφρικής). Βέβαια, η περίπτωση του Αβδού Πεδιάδος αποδεικνύει πως με τη σωστή προβολή της εναλλακτικής αυτής τουριστικής δραστηριότητας ανταποκρίθηκε η διεθνής ζήτηση (κυρίως από Ευρώπη, Ισραήλ, Ανατολικές χώρες) η οποία μάλιστα σημειώνει σταθερά ανοδική πορεία ετησίως.

Ο κυνηγετικός τουρισμός είναι ακόμα λιγότερο διαδεδομένος στην Κρήτη,

παρόλο που οι συνθήκες που επικρατούν είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές: βουνά και οροπέδια με θαμνώδη βλάστηση, πλούσια θηρεύσιμη πανίδα και μεγάλη ποικιλία τόπων κυνηγιού. Ένα πρόβλημα που δυσχεραίνει το κυνήγι στο Λασιθί συνδέεται με την αυθαίρετη καταπάτηση γαιών που συνεπάγεται παράνομες περιφράξεις με τις οποίες είναι γεμάτα τα βουνά.

Ο σπηλαιολογικός τουρισμός διακρίνεται στον τουρισμό επίσκεψης σε σπήλαια και στον αθλητικό-επιστημονικό σπηλαιολογικό τουρισμό. Η πρώτη περίπτωση είναι ευρύτατα διαδεδομένη, όχι αυτόνομα, αλλά σε συνδυασμό με άλλες τουριστικές εκδρομές (επισκέψεις σε γνωστά σπήλαια περιλαμβάνονται συνήθως σε κάθε πακέτο ξενάγησης). Στο πλαίσιο αυτό έχει διευθετηθεί μικρός (σε σχέση με το συνολικό αριθμό τους) αριθμός σπηλαίων με φυσική ομορφιά ή/και αρχαιολογική αξία, ενώ στα πλαίσια του αναπτυξιακού σχεδιασμού των ΟΤΑ των νομαρχιών, αναπτυξιακών εταιριών

και της Περιφέρειας έχουν προταθεί αρκετά έργα βελτίωσης της πρόσβασης και διευθέτησης μη αξιοποιημένων σπηλαίων. Σε κάθε περίπτωση το εγχείρημα αυτό είναι εξαιρετικά δύσκολο και προϋποθέτει τη λήψη αυστηρών μέτρων προστασίας.

Σε ό,τι αφορά τη δεύτερη περίπτωση (του αθλητικού σπηλαιολογικού τουρισμού), καταγράφονται ετησίως επισκέψεις αρκετών εξειδικευμένων ομάδων που έχουν στόχο την εξερεύνηση άγνωστων σπηλαίων του Λαιθίου. Και οι δύο υποδομές έμειναν στο τέλος ανενεργές. Στην ίδια λογική έχουν προταθεί η δημιουργία σπηλαιολογικών Πάρκων στις περιοχές της ορεινής Σητείας.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

Ο τουρισμός υγείας παραπέμπει συνήθως στον ιαματικό τουρισμό. Στο Λασιθί δεν υπάρχουν ιαματικά νερά, υπάρχει όμως το καλό κλίμα και οι κατά τόπους συνθήκες που μπορούν να αποτελέσουν ευνοϊκό παράγοντα προσέλκυσης ειδικών κατηγοριών τουριστών που αναζητούν να περάσουν τις διακοπές τους σε ένα υγιεινό περιβάλλον. Στις υφιστάμενες υποδομές στο νησί, αναφέρεται η πρόταση διερεύνησης της σκοπιμότητας για την

δημιουργία ενός Κέντρου αντιμετώπισης αναπνευστικών προβλημάτων στην ορεινή Σητεία, η οποία έγινε στα πλαίσια μελέτης ανάπτυξης οικότουρισμού στους οικισμούς της ορεινής Σητείας, με αφορμή το πολύ καλό κλίμα της περιοχής.

ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αθλητικός μπορεί να είναι:

- τουρισμός που συνδέεται με μεγάλα αθλητικά γεγονότα
- προπονητικός τουρισμός που εξυπηρετεί τις ανάγκες προετοιμασίας ομάδων ή μεμονωμένων αθλητών
- καθημερινή εξάσκηση-άθληση επισκεπτών.

Αμιγής αθλητικός τουρισμός στο Λασιθί δεν υπάρχει ακόμα. Οι υφιστάμενες υποδομές έχουν δημόσιο χαρακτήρα και δημιουργήθηκαν και εξυπηρετούν τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού. Πρόκειται κυρίως για εθνικά στάδια (ποδοσφαίρου, στίβου, καλαθοσφαίρισης και πετοσφαίρισης), κολυμβητήρια, ναυαθλητικά κέντρα και μεμονωμένα και μικρής εμβέλειας γήπεδα τένις και γκολφ.

Μικρής εμβέλειας υποδομές για την καθημερινή άσκηση των τουριστών διαθέτουν όλα τα μεγάλα ξενοδοχεία. Οι μόνες υποδομές που με τις κατάλληλες βελτιώσεις και επεκτάσεις θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για μαζικά αθλητικά γεγονότα, καθώς και για προπονητικό τουρισμό είναι :

- Οι λιμενικές εγκαταστάσεις Ηρακλείου και Αγίου Νικολάου όπου μπορούν να φιλοξενηθούν διοργανώσεις θαλάσσιων αθλημάτων (ιστιοπλοΐα, αγώνες ταχύπλων σκαφών, κωπηλασία).
- Το υπό κατασκευή αθλητικό κέντρο του Οροπεδίου Λασιθίου, το οποίο θα φιλοξενήσει μεγάλο αριθμό αθλητικών εγκαταστάσεων (γήπεδα ποδοσφαίρου, στίβος, γήπεδα καλαθοσφαίρισης και πετοσφαίρισης κ.α.), καθώς και κάποιων υποδομών πρωτοπόρων για την Περιφέρεια

Κρήτης, όπως γήπεδο χόκεϊ και ποδοσφαίρου ολυμπιακών προδιαγραφών, γήπεδο baseball / softball επίσης ολυμπιακών προδιαγραφών, ποδηλατοδρόμιο, γήπεδο για mini-soccer και εγκαταστάσεις badmington.

(Υπουργείο Γεωργίας, «Μελέτη ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης αγροτικού χώρου (2000)», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Σχεδιασμός και στρατηγική ανάπτυξης ήπιων μορφών(1999)», Παρατηρητήριο LEADER, Μελέτη Εταιρίας Ελληνικού Τουρισμού, «Τουριστική και οικολογική αξιοποίηση των ορεινών όγκων της Κρήτης (2002)»)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εργασία μας αποσκοπεί στην παράθεση των ελλείψεων του νομού Λασιθίου, στην προβολή του μεγάλου αριθμού φυσικών αλλά και τεχνητών παροχών που διαθέτει και τέλος στην ανακάλυψη και εκμετάλλευση νέων άγονων και άγριων τοποθεσιών του.

Ξεκινήσαμε λοιπόν να αξιολογήσουμε το δυναμικό της τουριστικής ανάπτυξης του νομού με σύμβουλό μας πάντα τους δημόσιους φορείς οι οποίοι είναι αρμόδιοι όπως το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, Ανάπτυξης, Γεωργίας, το ΥΠΕΧΩΔΕ και τον ΕΟΤ . Τις έρευνες που έχουν πραγματοποιήσει η Εταιρία Τουρισμού Κρήτης με τη μελέτη τουριστικής και οικολογικής αξιοποίησης των ορεινών όγκων Κρήτης, τη μελέτη στρατηγικής ανάλυσης των προοπτικών τουρισμού Ο.ΑΝ.Α.Κ. και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής , τη βιβλιογραφία την οποία διαθέτουν, την προσωπική συνέντευξη που πραγματοποιήσαμε με τους αρμόδιους υπαλλήλους της Περιφέρειας και της ένωσης Ξενοδόχων Κρήτης και τέλος τη συλλογή πληροφοριών μέσω διαδικτύου.

Αναλύσαμε τις ευρύτερες επιπτώσεις του τουρισμού στην οικονομία, την τοπική κοινωνία και το φυσικό περιβάλλον, εκτιμήσαμε τη «Φέρουσα Ικανότητα» ως προς τη βιώσιμη τουριστική περιοχή, τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης, τις ευκαιρίες, τις δυνατότητες και τις απειλές του τουριστικού δυναμικού και τη διερεύνηση της δυνητικής ζήτησης τόσο σε ξένες αγορές όσο και στο εξωτερικό.

Εν συνεχεία αναλύσαμε τη τουριστική προσφορά στο φυσικό περιβάλλον αναφέροντας αναλυτικά τα ποτάμια και τις λίμνες, τα σπήλαια και τα φαράγγια, τους ορεινούς όγκους, τις παραλίες και τα ευαίσθητα οικοσυστήματα τα οποία βρίσκονται σε διάφορες τοποθεσίες του νομού.

Συμπερασματικά μετά τη μεγάλη έρευνα που κάναμε μπορούμε να καταλήξουμε στο ότι στο νομό Λασιθίου όσο οι μεγάλες πόλεις του τόσο και τα χωριά του έχουν την ανάγκη από μεγαλύτερη προσοχή και οικονομική

ενίσχυση εκ μέρους των αρμόδιων δημόσιων φορέων αφού υπάρχουν μέρη αξιόλογα τα οποία μένουν ανεκμετάλλευτα.

Ένα λεπτό σημείο που θα θέλαμε ακόμα να τονίσουμε είναι πως παρόλο που προσπαθήσαμε μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης και προσωπικής έρευνας όπως έχει προαναφερθεί, δεν βρήκαμε περισσότερα στοιχεία πουθενά για κάποιες τοποθεσίες του νομού όπως το Οροπέδιο έτσι ώστε να μπορέσουμε να τα επεξεργαστούμε, να σας τα παραθέσουμε και να τα συζητήσουμε μαζί σας. Καταλαβαίνουμε όλοι λοιπόν πως πρέπει να κινητοποιηθούν οι δημόσιοι φορείς του νομού με έγγραφες προτάσεις και προσκλήσεις προς τα αρμόδια όργανα της κυβέρνησης έτσι ώστε να αναπτυχθεί και αυτή η πλευρά της Κρήτης η οποία είναι πολύ ξεχωριστή και μοναδική σε ομορφιά.

ΠΗΓΕΣ

- Μελέτη Υπουργείο Ανάπτυξης, «Ποιοτικό Προϊόν Κρήτης, Πρωτογενής Τομέας (1999)»
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Σχεδιασμός και στρατηγική ανάπτυξης ήπιων μορφών(1999)»
- Μελέτη Εταιρίας Ελληνικού Τουρισμού, «Τουριστική και οικολογική αξιοποίηση των ορεινών όγκων της Κρήτης (2002)»
- Υπουργείο Γεωργίας, «Μελέτη ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης αγροτικού χώρου (2000)»
- ΥΠΕΧΩΔΕ, «Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Κρήτης (2001)»
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Facts and Figures on the Europeans on Holidays (1999)”
- Ένωση Ξενοδόχων Ηρακλείου, «Μελέτη στρατηγικής ανάλυσης των προοπτικών τουρισμού(2002)»
- Στατιστική Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (EUROSTAT)
- Παρατηρητήριο LEADER
- Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, «Μελέτη τουριστικής Ανάπτυξης Κρήτης (Frank Basil)»
- Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Κρήτης, Διεύθυνση Σχεδιασμού & Ανάπτυξης

- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αγίου Νικολάου
- Αναπτυξιακή Λασιθίου Α.Ε.
- Ιστοσελίδες : Νομού Λασιθίου, Δήμου Αγίου Νικολάου, Δήμου Ιεράπετρας, Δήμου Σητείας, Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού
- Ελληνική βιβλιογραφία :
 - «Σχεδιασμός δράσεων πιλοτικού χαρακτήρα για την ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού, Υπουργείο Ανάπτυξης – Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού» ,
 - «Τουριστική Ανάπτυξη, Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις – επιμέλεια Πάρις Τσάρτος»